

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐՋԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻ

Քարիֆոռնիոյ նահանգային խորհրդարանի 43-րդ ընտրաշրջանէն ներս կայացած նախնական ընտրութիւններու ընտրաքաղաքի ընթացքին, պարզուեցան այնպիսի երեւոյթներ ու գործադրուեցան այնպիսի արարքներ, որ մեր համայնքէն ներս առաջացուցին անտեղի լարուածութիւն եւ պառակտում:

Այս առթիւ Հայ Ամերիկեան խորհուրդը կու գայ յայտնելու. - Ա.- Կը շնորհաւորենք Պր. Փոլ Գրիգորեանը՝ իր յաղթանակին առթիւ, յաջողութիւն կը մաղթենք իրեն նոյն միջոցով ընդհանուր ընտրութիւններուն եւ պատրաստակամութիւն կը յայտնենք գործակցելու իր հետ:

Բ.- Կը դատապարտենք ընտրաքաղաքի ժխտական բոլոր տեսակի դրսեւորումները, յատկապէս California Latino Leadership Fund-ի կողմէ տարածուած թոռուցիկը:

Գ.- Դատապարտելի եւ մտահոգիչ կը գտնենք ի բացակայութեան ընտրելու իրաւունքի (Absentee ballot), դիմումներու ստորագրութիւնները կեղծելու փաստը, որուն անմիջական գոհը դարձաւ շրջանիս հայ համայնքը: Այս առթիւ՝ ՀԱԽ-ը դիմած է Լ.Ն.Ս.Ա.Ս.Ն. լրսի դատախազութեան այս հարցը հետապնդելու եւ սոյն արարքներու հետեւեալները պատասխանատուութեան ենթարկելու:

Դ.- Դատապարտելի կը գտնենք ընտրաքաղաքի ընթացքին, որոշ անհատներու եւ կազմակերպութիւններու կողմէ՝ յօդուածներու եւ հեռատեսիլի հաղորդումներու միջոցաւ կատարուած զրգոյի արտայայտութիւնները եւ պիտակաւորումները, որոնք անցնելով պատշաճութեան ամէն սահման եկան ստեղծելու այնպիսի բացասական մթնոլորտ մը, որ անտարակոյս նպաստեց հայ Բուէրկոնցներուն ակնկալուած թիւէն շատ ակնկալուած մասնակցութեան:

Ե.- Մեր գորակցութիւնը կը յայտնենք Հեռատեսիլի հաղորդավար՝ Պր. Վրէժ Աղանեանեանին, իր դէմ կատարուած յարձակումին առթիւ եւ դատական մարմիններէն կը պահանջենք յայտնեցաքերելու պատժել պատասխանատուները:

Կը յուսանք, որ ընտրական կիրքերը կը հանդարտին, մեր համայնքը կը վերագտնէ իր անդորրը եւ ապագայի ընտրական գործընթացներուն բոլոր կը մասնակցին մոլորակներու եւ փոխհանդուրժողութեան մթնոլորտի մէջ, ի շահ հայ համայնքի բարօրութեան եւ համերաշխութեան:

ՀԱՅ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԵՐՈՊԱ ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԷ ԱԶԱՏ ԵՒ ԱՐԴԱՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի իշխանութիւններուն եւ ընդդիմադիր ներկայացուցիչներուն հետ հանդիպումներ ունենալէ ետք Ազգային յանձնախմբի ղեկավար, Գերմանիայի ներկայացուցիչ Ռոլանդ Ուեկենըրը, որ կը հսկէ Եւրոպայի հանդէպ Հայաստանի ստանձնած պարտաւորութիւններու կատարման, նախարար Վարդան Օսկանեանի հետ միասին հանդիպեցաւ լրագրողներուն:



Ազգային յանձնախմբի ղեկավար Ռոլանդ Ուեկենըրը Երեւանի մէջ կայացած մամուլայաւուլիսի ընթացքին

Ըստ Վարդան Օսկանեանի, քննարկուած հարցերու օրակարգը բաւականին ընդգրկուած էր՝ երկրի իրաւական դաշտը սահմանադրական փոփոխութիւններուն համապատասխանեցնելու նպատակով օրէնսդրական փոփոխութիւններէն մինչեւ դարաբաղեան հարցի կարգաւորումը:

Դեպքան Ուեկենըրը յիշեցուց, որ իրենց նպատակն է ստուգել՝ Եւրոպային խորհուրդին անդամակցութեան ժամանակ Հայաստանի ընդունած պարտաւորութիւններու կատարումը եւ կարեւոր նկատեց օրէնսդրական բարեփոխումները՝ յատկապէս իրաւապահ համակարգի անհրաժեշտը:

Երկու տարուայ ընթացքին պէտք է փոխուին 67 օրէնքներ, բայց Ազգային խումբի ղեկավարը առանձնացուց ոստիկանութեան մասին, ոստիկանութեան կարգապահական կանոնադրութիւնը, քրէակատարողական ծառայութեան մասին, քաղաքացիական դատավարութեան օրէնսդրութիւնը, դատախազութեան մասին, մարդու իրաւունքներու պաշտպանի մասին, այլ ընտրանքային ծառայութեան մասին օրէնքներու փոփոխութիւնները: Ան կարեւոր նկատեց նաեւ Երեւանի մասին օրէնքի ընդունումը եւ Տեղական ինքնակառավարման Մարմիններու օրէնքի փոփոխութիւնը:

Դեպքանը յայտնեց, որ իշխանութիւններուն հետ քննարկուած է նաեւ 2007 թուականի ընտրութիւններու հարցը եւ կարեւոր նկատեց այդ ընտրութիւնները եւրոպական չափանիշներով կայացնելու անհրաժեշտութիւնը: Եւրոպացի դիւանագետը չուզեց պատասխանել, թէ նախորդ ոչ Շաբ.ը էջ 4

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՅԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԷ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱԶՈՒՄԸ

Պաշտօնական այցով Հայաստան գտնուող Զուիցերիոյ Արտաքին Գործոց նախարարուհի Միշէլին Քալմի Ռէյ Երկուշաբթի, Յունիս 12-ին վերահաստատած է 1915 թուականին Օսմանեան թուրքիոյ կողմէ հայերու սպանող որպէս «ցեղասպանութիւն» ճանչնալու մասին իր երկրի որոշումը:

«Հայաստանը Զուիցերիոյ մէջ համակրանքի շատ մեծ դրամազուլուս ունի», - լրագրողներու հետ հանդիպման ընթացքին լսած է Միշէլին Քալմի Ռէյ: «Հայերու ցեղասպանութիւնը Զուիցերիոյ մէջ ճանչցուած է տարբեր մակարդակներով՝ ե՛ւ համապետական, ե՛ւ գանձոններու, ե՛ւ քաղաքներու մակարդակով»:

Ան աւելցուց, որ Զուիցերիան «պարբերաբար ջանքեր կը գործադրէ հայ-թրքական յարաբերութիւններու բարելաւման ուղղութեամբ»:

Զուիցերիոյ կողմէ Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման յաջորդեց թուրքիոյ հետ փոխյարաբերութիւններու մէջ որոշ լարուածութիւն: Երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութիւնները, ըստ Միշէլին Քալմի Ռէյի, այժմ լաւ են:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊԻՏԻ ԱՅՑԵԼԷ ԹՈՒՐՔԻԱ

«Հայկական Ժամանակ» օրաթերթը Յունիս 13-ի իր թիւով կը հաղորդէ, որ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տեղեկատուական գրասենեակը հաստատած է այն տեղեկութիւնները, որ Նորին Սուրբ Օծու թիւն Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Յունիս 20-ին պաշտօնական այցով պիտի մեկնի Պոլիս:

Վեհափառ Հայրապետը պիտի հիւրընկալուի ոչ թէ թրքական իշխանութիւններու կողմէ, այլ Յոյն Ուղղափառ Բարթողիմէոս Ա. Տիեզերական Պատրիարքին, որուն հետ հանդիպումը կը նկատուի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցի գլխաւոր իրադարձութիւնը:

Բացի այդ, Գարեգին Բ. հովուապետական այցով պիտի գտնուի Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութիւնը:

Էջմիածնի կողմէ առայժմ չեն հաստատուած որեւէ տեղեկութիւններ այն մասին, թէ Գարեգին Բ. հանդիպումներ պիտի ունենայ թէ ոչ, թրքական պաշտօնական շրջանակներու հետ:

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԻԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՂՄԻ ՀԱՄԱՐ ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ԾՈՒՂԱԿ Է

ԼՂՀ Արտաքին Գործոց նախարարութեան պաշտօնական կայքէջին վրայ տեղադրուած «Ժողովրդագրական ծուղակ» վերնագրով հրատարակման մէջ կ'ըսուի թէ, Լեւոնային Ղարաբաղի կարգավիճակի որոշման նպատակով նոր հանրաքուէի կայացման համաձայնիլը հայկական կողմի համար կը նշանակէ հրաժարիլ 1991-ի հանրաքուէի օրինաւորութեան եւ արդիւնքներու ճանաչումէն:

«Եթէ հայկական կողմը համաձայնի յետաձգուող հանրաքուէի գաղափարին, ապա համաձայնագրի ստորագրումից յետոյ ո'չ ՀՀ-ն, ո'չ առաւել եւս ԼՂՀ-ն չեն կարող խանգարել Ատրպէյճանին «խաղաղապահներ» ծածկոյթի տակ եւ «փախտականներ» վերադարձից յետոյ փոխել ժողովրդագրական իրավիճակը ԼՂՀ-ում, դիւրեւսիններ, սաղրանքներ եւ ազգամիջեան բախումներ կազմա-

կերպել՝ իրավիճակի հետագայ սրման եւ ԼՂՀ հայ բնակչութեան վրայ ճնշում գործադրելու նպատակով», - ըսուած է ԼՂՀ ԱԳՆ պաշտօնական կայքէջի հրատարակման մէջ:

Ըստ նոյն աղբիւրի, եթէ նոյնիսկ հանրաքուէն կայանայ, ապա անոր նախորդող ժամանակաշրջանին Լեւոնային Ղարաբաղի ժողովրդագրական պատկերը կը փոխուի յօգուտ Ատրպէյճանի, եւ քուէարկութեան արդիւնքները վստահաբար կ'ըլլան ի նպաստ անոր «տարածքային ամբողջականութեան»:

Հրատարակումը կը յայտնէ թէ, որոշ եւրոպական կառույցներ դարաբաղեան կարգաւորման հարցով առաջ կը տանին իրենց շահերը, «Որոնք իրականում միշտ քաղաքականութիւններով համապատասխանում են ատրպէյճանականին»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

ՍԵՐԺԸ, ԹԵՐԵԻՍ, ՌԻՇԱՑԱԻ

Հայաստանում, թեև և՛, իսկապես ամեն ինչ փոխուում է: Չնայած նրան, որ իշխող վարչակարգը հաճախակի փոխվում է, որ կոալիցիայից Օրինաց Երկրի դուրս գալը երկրում չի փոխել ոչինչ, թերեւս ինքն էլ չի հաւատում իր խօսքին: Չի հաւատում, քանի որ տեսնում է, թէ ինչ է կատարում հայրենի քաղաքական ուժերի շրջանում:

Առաջին հերթին, աւելի ու աւելի է հիացնում բոլորին իշխող վարչակարգի ներկայ առանցք Հանրապետական կուսակցութեան ներառյալին է քապանսիան: Այդ չինովնիկական համախմբի հետ ինչ որ բան հաստատ տեղի է ունենում: Սկսեցին ուսուցիչների վարչական տեւորը, սկսեցին պետական բււշէն ցանել մարզերում (Իհարկէ, միայն խոստումներով): Ասում են, նոյնիսկ, որ մտադիր են նժդեհականութիւնից հրաժարուել ու ընդունել լիբերալ-դեմոկրատական գաղափարախօսութիւն:

Բայց ամենից աւելի գրաւում է այն, որ Հանրապետականները աւելի ու աւելի բարձր են սկսել բղաւել՝ ու՞ր է այդ Սերժ Սարգսեանը եւ ինչու մինչեւ հիմա չի յայտարարում, որ կը գործակցի միայն իրենց կուսակցութեան հետ: Իսկ Սերժը լուծ է: Լուծ է, որովհետեւ գիտէ, որ Հանրապետականների գնացքը արդէն մեկնել է: Աւելին, թերեւս մտածում է, թէ ինքը որտեղ է նստած լինելու 2007 թուականից յետոյ: Եւ ճիշդ էլ անում է, քանի որ բանը միայն Արթուր Բաղդասարեանի հրաժարականը չէ:

Չէ որ տեսնում են բոլորը, որ ոչ միայն ընդդիմադիր դաշտն է կորսուած: Գազիկ Ծառուկեանն իր ընդգրկուն մարմնով գբաղեցնում է Հայաստանի քաղաքական դաշտի մնացեալ տարածութիւնը: Արթուր Բաղդասարեանից մնացածը կը վերցնի Գազիկ Ծառուկեանը: Իսկ Հանրապետականները: Հանրապետականները, ինչպէս ասում են՝ «մնացին փշալարից կախուած»: Եւ ուրեմն Սերժի ինչին են նրանք պէտք: Սերժին շատ ձայն է պէտք, որպէսզի Քոչարեանին ցոյց տայ իր ամենակարողութիւնը: Իսկ որտե՞ղ գտնել այդ ձայները: Չէ որ ոչ ոք դրանք հենց

այնպէս չի բաժանում: Իսկ փոխարէնը Սերժին ինչ պէտք է տայ դաշնակիցներին: Ոչինչ:

Միայն այժմ «սուպերնախարարը» հասկացաւ, որ առանց Ռոբերտ Քոչարեանի ինքը ոչինչ է: Եւ միշտ էլ ոչինչ է եղել: Կը նստեցնի բազմոցին՝ կը նստի, չի նստեցնի, կը մնայ միայն արտասուել: Հմայեակի համար է ինքը հեղինակութիւն եւ Ֆուշէ, իսկ Ռոբերտ Քոչարեանի համար հեղինակութիւն չկայ, սեփական անձից բացի: Քոչարեանին ամենից շատ հետաքրքրում են նրանք, ովքեր կարող են ինքնուրոյն ձայներ հաւաքել, օրինակ, ահա, Ծառուկեանը: Եւ մէկ էլ Արթուր Բաղդասարեանը, ում հաւաքած ձայները կարող են տհաճ խնդիրներ յարուցել իր համար: Իսկ Սերժին ինչ, թող իր համար ներշնչի բոլորին, թէ իր ձեռքն ամենահաս է: Ի վերջոյ, դրա երկարութիւնն ամենից լաւ Քոչարեանը գիտէ:

Իսկապէս, շատ ուշ հասկացան նախկին դաշնակիցներ Սերժն ու Անդրանիկը, թէ ինչ տեղի ունեցաւ Հայաստանում: Իսկ նրանք, ովքեր մինչ այժմ շարունակում են հարցնել՝ «երբ կը մտնի Սերժը Հանրապետականի ցուցակ», ընդհանրապէս ոչինչ չեն հասկացել: Չեն հասկացել, որ Հայաստանում ամէն ինչ այսուհետ որոշուելու է բոլորովին այլ ցուցակներում, այնտեղ, ուր «սուպերնախարարն» առանց թոյլտուութեան տեղ չունի: Իսկ ինչու այդպէս, ահա դա շատ հետաքրքիր է: Այդ մասին ոչ մէկին չեն ասում, նոյնիսկ Սերժին:

Ինչ է մնում անել Հայաստանի «շատ ուժեղ» մարդկանց: Սուպերնախարարին, Գլխաւոր դատախազին ծառեր տնկել, շախմատ նայել, մշակել՝ ազգային անվտանգութեան ռազմավարութիւն, ձկնաբուծութեան ծրագրեր յղանալ, եւ այդ ամէնը տասը տարուայ ընդգրկումով: Այո, չիրականացած երազի տասը տարիներ: Գուցէ Քոչարեանը հաւատայ, որ այդ տղաներն ինչ որ բան արժեն: Ուշ է, ինչպէս թեւում է: Եւ դեռ ասում են, թէ Հայաստանում ոչինչ չի փոխուել:

ՄԵԼԻՔ ԵՍԱՅԵԱՆ
«ԼՐԱԳԻՐ»

ՔՐԵԱԾԻՆ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

Երեւում է՝ Ադրուան Յովսէփեանի գործերն իսկապէս լաւ չեն: Դաշնակիցների հետ ինտենսիվ փոխհարաբերութեան աղմուկը դեռ չլուծւած՝ հիմա էլ արդարադատութեան նախարարն է կենաց-մահու պայքարի ելել դատախազութեան դէմ: Երեւի Դաւիթ Յարութիւնեանին շատ է ոգեւորել դաշնակիցների յայտարարութիւնը, թէ «այդպիսի՞ դատախազներ են եկել-գնացել»: Եւ ահա Դաւիթ Յարութիւնեանը մտածել է, թէ պահը շատ յարմար է Ադրուան Յովսէփեանին «դաբիտ անելու» համար:

Բանն այն է, որ արդարադատութեան նախարարութիւնը լրջօրէն պատրաստուած է հպաքսնուագեցնել դատախազութեան լիազօրութիւնները: Մասնաւորապէս՝ հասնել նրան, որ դատախազութիւնը զբաղուի բացառապէս պետական շահերի պաշտպանութեամբ, իսկ նախաքննութիւնն իրականացնեն իրաւապահ մարմինները (ոստիկանութիւնը): Հասկանալի է, որ եթէ սա իրականութիւն դառնայ, դատախազութիւնը կը վերածուի շարքային պետական հիմնարկի, այսինքն՝ բնապահպանութեան նախարարութեան պէս մի բան կը դառնայ:

Ադրուան Յովսէփեանը, բնականաբար, դիմադրում է: Ընդ որում, առաջնորդում է «լաւագոյն պաշտպանութիւնը յարձակումն է» սկզբունքով եւ ներկայումս լայնամասշտաբ ստուգումներ է իրականացնում հենց արդարադատութեան համակարգում: Աւելին՝ մեր տեղեկութիւններով, արդէն իսկ մի քանի քրէական գործեր են յարուցուել, եւ այդ գործերով «անցնողները» Դաւիթ Յարութիւնեանի մերձաւորագոյն շրջապատից են եւ համարում են նրա ամենահաւատարիմ մարդիկ: Իսկ Դաւիթ Յարութիւնեանն իր հերթին զբաղուած է խորհրդարանում լրբբինգ իրականացնելով, որպէսզի խորհրդարանը հաւանութեան արժանացնի դատախազութեան լիազօրութիւնները սահմանափակելու նախագծերը: Բանն այնտեղ է հասել, որ այս առձակատումը մի քանի օր առաջ «լսումների է արժանացել» նաեւ Քոչարեանի եւ ուժայինների խորհրդակցութեան ժամանակ:

Թէ ինչով կը աւարտուի այս առձակատումը՝ դժուար է ասել:

կարեւորող հարցուածների 92,5%-ը պատկանում է իրական սեռին: Մենք խնդրեցինք APR Group-ին նոյն հարցման շրջանակներում հետաքրքրուել նաեւ, թէ ինչ են մտածում երեւանցիները Ռուսաստանում հայերի հանդէպ իրականացուող բռնութիւնների մասին: Նախ նշենք, որ հարցուածների 35%-ը դրա մասին տեղեկ չէր կամ այդ խնդրով չէր հետաքրքրում: Իսկ այդ բռնութիւնների պատճառների վերաբերեալ կարծիքները տարբեր են: 27,8%-ը կարծում է, որ դա Ռուսաստանի վարած քաղաքականութիւնն է, 19,8%-ը համոզուած է, որ դրանք պատահական դէպքեր են, 16%-ը դա վերագրում է ուսական շփոխիւմին, իսկ 15,1%-ի կարծիքով հայերի դէմ ոտնձգութիւնները այլ պետութիւնների սաղրանք են՝ ընդդէմ հայուսական յարաբերութիւնների:

ԱՐԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
«ԱՌԱԻՕՏ»
6-13-06

Չուտ պետութեան շահերի տեսանկիւնից, իհարկէ, ճիշդ կը լինէր, եթէ հաւասարապէս կոտուածպացուած այս երկու կառույցների դեկավարներն էլ յայտնուէին այնտեղ, որտեղ իրենց իսկական տեղն է. այսինքն՝ իրենց նախկին կոլեգաների հսկողութեան տակ: Բայց ամէն ինչ, իհարկէ, այլ կերպ տեղի կ'ունենայ: Եւ իրադարձութիւնների գարգացման վրայ ամենայն հաւանականութեամբ մեծապէս կ'ազդեն այն հանգամանքները, որ նախ՝ Դաւիթ Յարութիւնեանը չափազանց մտերմիկ յարաբերութիւնների մէջ է իշխանութիւնների հետ, երկրորդ՝ Քոչարեանին ու նրա շրջապատին վաղուց են ներդրալանցնում Ադրուան Յովսէփեանի նախագահական «գամաշկաները» (շուրջպար, ծառատունկ եւ այլն), եւ երրորդ՝ «Միաւորում Յանուն Հայաստանի» կուսակցութիւնում Ադրուան Յովսէփեանի «գամենը» կարծես գտնուած է (կարէն կարապետեանի մասին է խօսքը):

Այլ հարց է, որ իշխանութիւնները հազիւ թէ նպատակաշարմար համարեն այս պահին շատ նեղել կամ նոյնիսկ պաշտօնանկ անել Ադրուան Յովսէփեանին: Առանց այն էլ գլուխները խառն է: Մանաւանդ որ Դաւիթ Յարութիւնեանին շատ մեծ նշանակութիւն տալն էլ մի բան չէ: Ժամանակին նրա անունը նոյնիսկ քննարկուել է որպէս վարչապետի հաւանական թեկնածու, իսկ նման բաները չեն ներուած:

Մի խօսքով, Հայաստանում ստեղծուել է մի եզակի վիճակ, երբ դաշնակիցների եւ արդարադատութեան շահերը համընկնում են: Այս աս՝ պէտք էր գրանցել Գինէսի ռեկորդների գրքում, ոչ թէ շուրջպարը:

ԴԱԻԹ ԱԻԱԳԵԱՆ
«ՉՈՐՐՈՐԴ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ»

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Մրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ՝
ՏՕԹԹ. ԱՐՇԱԿ ՂԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ՝
ՍԱՐԻԷԼ ՍՈԼՈՅԵԱՆ
ՍԱՅԱ ԹՈՒԹՃԵԱՆ
ՎԱԶԳԵՆ ԽՈՏԱՆԵԱՆ
ՅԱՐԻԹ ՏԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆ
Յեռ. (626) 797-7680
Ֆաքս. (626) 797-6863
E:Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com

MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social
Democratic Hunchakian Party of
Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, Canada \$60 (Second
Class), \$75.00 (Air Mail)
Overseas \$85.00 (2nd Class Mail),
\$125.00 (Air Mail).
All payments must be made in
US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid
at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104

**ԱԺՈՎ, ԴԱՐԱԲԱՂՈՎ ԵՒ ԴՈԼԱՐՈՎ ՉԵՆ
ՅԵՏԱՔՐՔՐԻՈՒՄ**

Եթէ դուք կարծում եք, որ հայաստանցիներին անչափ յուզում են Աժ նախագահի հրաժարականը, Բուխարեստում դարաբաղեան բանակցութիւնների հերթական ձախողումը կամ դոլարի արժեզրկումը, ապա չարաչար սխալուում էք: Յամենայնդէպս, «Առաւօտի» պատուէրով անցկացրած APR Group ընկերութեան հեռախօսային հարցման համաձայն (հարցումն իրականացուել է Յունիսի 7-9-ը՝ 652 երեւանցիների մէջ), այդ ամէնը մեր համաքաղաքացիներին բաւականին քիչ է յուզում: Սոցիոլոգները խնդրել են բնակիչներին նշել վերջին շրջանի երեք կարեւորագոյն իրադարձութիւնները, եւ նրանց 37%-ն առաջին տեղում է դրել Թուրքիի շախմատային օլիմպիադայում հայ շախմատիստների յաղթանակը, 24,8%-ը՝ A320 անորոշուի վթարը, 22,9%-ը՝ «Եւրատեխնոլոգ» Անդրէի յաջողութիւնը: Վերը յիշատակուած քա-

ղաքական կամ «քաղտնտեսական» իրադարձութիւնները հաւաքել են 5%-ից պակաս: Եւ նոյնիսկ Ռուսաստանում հայերի հանդէպ յաճախակի դարձած բռնութիւնները, որպէս կարեւորագոյն իրադարձութիւն՝ առաջին տեղ է դրել հարցուածների ընդամէնը 5,4%-ը: Չէի շտապի այս արդիւնքների հիման վրայ մարդկանց մեղադրել «անջիգեար» կամ «լիւմպենացուած» լինելու մէջ: Գուցէ պատճառն այն է, որ 15 տարուայ ընթացքում մարդիկ համոզուցին, որ քաղաքականութեան վրայ ազդելու որեւէ լծակ չունեն, իսկ հետաքրքրուել մի բանով, որը քեզ հետ ոչ մի կապ չունի՝ առնուազն խելամիտ չէ: Ի դէպ, նշելով շախմատիստներին եւ Անդրէի կարեւորելու պատճառը, հարցուածների համապատասխանաբար 54,8 եւ 19,5%-ը ասացին, որ դա հայ ազգի հպարտութիւնն ու պատիւն է: Հետաքրքիր է նաեւ, որ Անդրէին

ԼՈՒՐԵՐ

«Ո՞Վ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՏԱԼՈՒ ՈՍԿՈՒ ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՔԻ ՉԱՄԱՐ»

Ընդդիմադիր պատգամաւորները շատ յաճախ են չիշոււմ կենտրոնական Բանկի ոսկու պաշարների մսխման փաստը: Յունիս 13-ին էլ խորհրդարանում, օգտուելով յարմար պահից, երբ ԿԲ նախագահը ներկայացնում էր 2005 թուականի հաշուետուութիւնը, «Արդարութիւն» խմբակցութեան քարտուղար Վիկտոր Դալլաքեանը յայտարարեց, որ գարգացած երկրները ընդգրկվալին ֆոնդերում ոսկի են հաւաքում, իսկ Հայաստանի ԿԲ-ն ոսկու պաշարները վաճառել է: «Ո՞վ է պատասխան տալու ոսկու պաշարների վաճառքի համար»:



Հայաստանի Կենտրոնական Բանկի նախագահ Տիգրան Սարգսեան

Պատասխանելով ԿԲ նախագահ Տիգրան Սարգսեանը տեղեկացրեց, որ ԿԲ-ը ոսկու վաճառքից ստացել է մեծ շահույթ՝ շուրջ 3 մլրդ դրամ: «2003 թուականին է իրականացուել այդ գործարքը. փորձ է կատարուում հասարակութեանը թիւրիմացութեան մէջ գցել, որ Հայաստանը մեծ կորուստներ է ունեցել, այդպէս չէ:

որը ոչ մի հական նշանակութիւն մեր ժողովրդի համար չունի եւ չէր էլ կարող ունենալ», - պարզաբանում է ԿԲ նախագահը եւ աւելացնում, որ ոսկու գնի տատանողականութիւնը չափազանց մեծ է եւ այն երկիրները, որ ունեն աւելի մեծ արտաքին պարտք, քան համախառն արտաքին ակտիւները, այդ երկրները ոսկին որպէս ակտիւների կառավարման արտարժույթի միջոց, չեն պահում, աւելին հարուստ երկրները իրենց համախառն արտաքին ակտիւներում ոսկին չեն հաշուառում. ոսկին իրականացնում է հարստութեան կուտակման ֆունցիա:

ԿԲ-ն վաճառել է ոսկին, որովհետեւ անհրաժեշտ էր այդ պահին ապահովել 3 մլրդ դրամի եկամուտ, որովհետեւ մենք պլանաւորուած գումարներ պէտք է փոխանցէինք բիւջէ, բիւջէն պէտք է ծախսեր կատարէր», - լրագրողների հետ գրոցում ասաց ԿԲ նախագահ Տիգրան Սարգսեանը:

«Ոսկի իմաստ ունի ունենալ այն պարագայում, երբ ձեր համախառն արտաքին ակտիւներն աւելին են, քան ձեր պարտքերը: Մեզ մօտ այդպիսին չէ իրավիճակը. մեր արտաքին պարտքը շատ աւելի մեծ է եւ ոսկի կուտակելու մասին դեռեւս վաղ է երազել, եւ այդպիսի անհրաժեշտութիւն չէ մօտակայ տարիների չի ունենալու»:

«Ոսկու պաշարները մեր համախառն արտաքին ակտիւի մէջ չնչին մաս է կազմում. մենք այսօր ունենք շուրջ 770 մլն դոլարի համախառն արտաքին ակտիւներ, իսկ ոսկին կազմում էր ընդամենը 15 մլն դոլար, եւ այդ 15 մլն դոլարի շուրջ փորձում են սպեկուլեացիաներ անել,

«ԱՐՄԱԻԱ»-Ի ԳԼԽԱԻՈՐ ՏՆՕՐԵՆԸ ՎՍՏԱՅ Է, ՈՐ «ԱՄԵՆ ԻՆՉ ԿԸ ԲԱՅԱՅԱՅՏՈՒԻ»

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»: «Արմաիա» ընկերութեան գլխաւոր տնօրէն Նորայր Բելոեանը «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ հարցազրոյցում ասաց, թէ հնարաւոր է, որ մէկ շաբաթ յետոյ ինչ-որ տեղեկատուութիւն լինի ինքնագրիչների վերծանման աշխատանքների կապակցութեամբ:

դուհանդերձ կտրականապէս հերքելով, թէ վթարի պատճառը վառելիքի պակասն է եղել:

Չնայած արդէն մէկ շաբաթ է, ինչ աղէտի ենթարկուած A320-ի ինքնագրիչներում արձանագրուած խօսակցութիւնները վերծանուել են, սակայն ո՛չ այդ խօսակցութիւնների բովանդակունութեանը եւ ո՛չ էլ աղէտի պատճառներին վերաբերող որեւէ տեղեկատուութիւն չի տրամադրուում:

Բելոեանի վատահեղմամբ, ոչ ոք վթարի պատճառները թաքցնելու միտում չունի եւ «ամէն ինչ վաղ թէ ուշ կը բացայայտուի»: - «Երբ կը լինի դա՛ չեմ կարող ասել, բայց այն, որ կ'ատուի ամէն ինչ, եւ համոզուած եմ»:

«Մէկ շաբաթից միզուցե ինչ-որ տեղեկութիւն կը լինի», - ասաց Բելոեանը: - «Ոչ թէ վթարի (պատճառներ) մասին... Ես համոզուած եմ, որ դա չի լինի, որովհետեւ շատ շուտ է դեռ: Բայց ես մտածում եմ, որ կարող է ամէն շաբաթ բերի ինչ-որ տեղեկատուութիւն»:

Մայիսի լոյս 3-ի գիշերը Սոչիի օդանաւակայանի մօտակայքում վթարուած հայաստանեան ինքնաթիռի գոհերի հարազատները, մինչդեռ, վաղը Երեւանից աւտոբուսներով ուղեւորուելու են Սոչի. նրանք ցանկացել են իրենց հարազատների մահուան 40-րդ օրը լինել աղէտի վայրում:

«Ես ունեմ ինֆորմացիա, որ այդ արկղերը նորմալ վիճակում են եւ կարգալ լինում է, բայց՝ ի՞նչ է արձանագրուել, ի՞նչ է գրուած, ի՞նչ են կարդացել. դրանով զբաղուած է յանձնաժողովը», - յաւելեց նա՝ այ-

Ուղեւորութիւնը կազմակերպել է Ռուս-հայկական գործարար համագործակցութեան ընկերակցութիւնը, որի համանախագահ, Ազգային ժողովի պատգամաւոր Վլադիմիր Բադալեանը «Ազատութիւն» ռադիոկայանին փոխանցեց. - «Յունիսի 14-ին մենք պատուիրել ենք նաւ, որով դուրս կը գանք ծով՝ աղէտի վայրը... Իսկ երեկոյեան ժամը 7-ին Ադլերի եկեղեցում կը լինի պատարագ գոհուածների չիշատակին»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԸ ԱԻԵԼԱՑՐԵԼ Է 23 ՏՈՒՆՈՒՎ, ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԸ՝ 51

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»: Անցած տարի Հայաստանը իր ռազմական ծախսերն աւելացրել է 23 տոկոսով, իսկ Ատրպէյճանը՝ 51 տոկոսով: Այս տուեալներն է բովանդակում Ստոկհոլմի Խաղաղութեան միջազգային հետազոտութիւնների ինստիտուտի՝ երէկ հրատարակած տարեկան զեկոյցը:

Ռազմական ծախսերի ամենամեծ աճն աշխարհում ունի Վրաստանը՝ 143 տոկոս: Այդ երկրի ռազմական ծախսերը կազմել են 146 միլիոն դոլար:

Ըստ «Ռոյթըրզ»-ի, զեկոյցի հեղինակները նշում են, որ «պաշտօնական բացատրութիւնն այն է, որ Վրաստանը ցանկանում է դառնալ ՆԱՏՕ-ի անդամ, մինչդեռ ոմանք պնդում են, որ Թբիլիսին ձգտում է վերականգնել վերահսկողութիւնը Աբխազիայի եւ Հարաւային Օսիայի նկատմամբ»:

«Նաւթի համաշխարհային գների աճը թոյլ է տուել որոշ երկրների՝ այդ թւում Ալժիրին, Ատրպէյճանին, Ռուսաստանին եւ Սաուդեան Արաբիային, մեծացնել ռազմական ծախսերը», - ասուած է փաստաթղթում:

Զեկոյցի հեղինակների կարծիքով՝ ռազմական ծախսերը ողջ աշխարհում 2006 թուականին շարունակելու են աճել:

«ԷԿՈՆՈՄԻՍ» . «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԽԱՂԱԴԱՇՏ»

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»: Լոնդոնեան «Էկոնոմիստ» հանդէսի հետազոտական յաւելումը ամփոփել է Հայաստանի տնտեսական դաշտում ընթացող վերջին զարգացումները՝ պնդելով. - «Տարեցտարի հայկական շուկայում աւելի ու աւելի ծանրակշիռ դիրք են զբաղեցնում ռուսական բիզնես կառույցները»:

եւ յիշեցնում է, որ այսօր հենց ռուսական խոշոր ընկերութիւններն են, որ Հայաստանում տնօրինում են էլեկտրական բաշխիչ ցանցերը, գազ մատակարարող «Հայուսգազարդ» ընկերութիւնը, «Արմենալ»-ը, Հրազդանի ԶէԿ-ի 5-րդ բլոկը:

Յունական OTE-ի՝ հայկական շուկայից հեռանալուց յետոյ կը մնայ ընդամենը մէկ խոշոր ոչ ռուսական օտարերկրեայ ներդրող՝ «Չանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի» սեփականատէր գերմանական «Կրոնիմետ» ընկերութիւնը», - գրում են «Էկոնոմիստ»-ի վերլուծաբանները:

«Եթէ ռուսական ընկերութիւնները յաղթեն նաեւ «Արմենալ»-ի մրցոյթում, Հայաստանեան տնտեսութեան գրեթէ բոլոր ակտիւները կը յայտնուեն ռուսական կապիտալի ձեռքում», - գրում է բրիտանական հեղինակաւոր պարբերականի յաւելումը:

Ըստ «Էկոնոմիստ»-ի՝ 1992 թուականից հայաստանեան տնտեսութիւնում ռուսական կապիտալի ներդրումների ծաւալը մօտ 400 միլիոն դոլար է կազմել: Այս թուի ուղիղ կէսը արձանագրուել է 2004-2005 թուականների ընթացքում: Այսպիսով, ըստ «Էկոնոմիստ»-ի, միջազգային բիզնես հանրութիւնը սպասում է, թէ ո՞վ է լինելու Հայաստանի հեռահաղորդակցութեան առաջատար ընկերութեան սեփականատէրը՝ միաժամանակ արձանագրելով. - «Այսօր Հայաստանի վերաբերմունքը ներդրողների հանդէպ կանխորոշուած է երկրի արտաքին քաղաքականութեան եւ անվտանգութեան ասպարէզներում որդեգրած ուղեւորը»:

«Այսօր Հայաստանի վերաբերմունքը ներդրողների հանդէպ կանխորոշուած է երկրի արտաքին քաղաքականութեան եւ անվտանգութեան ասպարէզներում որդեգրած ուղեւորը»:

«Էկոնոմիստ»-ի յաւելումը նա-

ՆԱԽԱՆՇԻՈՒՄ ԵՆ ՄԵՍԻՏԵԹՅԻ ԹՈՒՐԲԵՐԻ ՎԵՐԱԲՆԱԿԵՑՄԱՆ ՎԱՅՐԵՐԸ

Վրաստանի հակամարտութեան կարգաւորման հարցերով պետնախարարի մեսիսեթցիւնների հայրենադարձութեան հարցերով խորհրդական Թէյմուրազ Լոմսաձէի կարծիքով հայրենադարձող մեսիսեթցի թուրքերի բնակավայրերի մեծ մասը փրատակների է վերածուել եւ դրանք վերականգնելը մեծ ծախսեր կը պահանջեն:

Պետնախարարի խորհրդակցանը նշում է, որ բացի փլատակների վերածուելուց այդ բնակավայրերը նաեւ հողից աղքատ են եւ թուրքերին պէտք է վերաբնակեցնել աւելի յարմար բնակավայրերում: Նշենք, որ մեսիսեթցիների բնակավայրերի մեծ մասում վերաբնակեցուել են Վրաստանի տարբեր շրջաններից եկած վրացիներ, իսկ աւերակների վերածուած բնակավայրերի հողերը եւս տրուել է նրանց:

ԵՐՐՈՂԱ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԷ

Շարունակուած էջ 1-էն
այնքան եւրոպական ընտրութիւններէն յետոյ Եւրոպայի ներկայացուցած պահանջներէն քանին կատարած է Հայաստանը, սակայն անանգամ մը եւս հաստատեց, որ եւ օրէնսդրական փոփոխութիւններու, եւ ազատ, արդար ընտրութիւններու հարցով Եւրոպան պատրաստ է աջակցելու Հայաստանին: Որպէս աջակցութիւն Եւրոպան արդէն կառավարութեան փոխանցած է մշակման տակ գտնուող շարք մը նախագիծեր՝ որոնց շարքին ընտրական օրէնագրքի վերաբերեալ փորձագիտական եզրակացութիւններ: Դեպքան Ուեկենըր սակայն

յախնեց, որ Եւրոպական կառույցները կրնան միայն աջակցել, քանի որ բնականոն ընտրութիւններու համար ոչ միայն լաւ օրէնք պէտք է, այլ՝ քաղաքական ուժերու պատասխանատուութիւն՝ «այս հարցով պէտք է բոլորը համագործակցին»:
Խօսելով մամուլի «Ա.1+» հեռատեսիլի փակման եւ բազմակար-

ծու թեան մասին, Գերմանացի դիւանագէտը յայտարարեց.-«Մենք «Ա.1+»-ի հարցը այստեղ բարձրացուցած ենք մեր բոլոր հանդիպումներու ժամանակ: ԶԼՄ-ների բազմակարծութեան ապահովում ըսելով մենք նկատի ունինք «Ա.1+»-ի խնդիրը: «Ա.1+»-ի խնդիրը կը շարունակէ մնալ մոնիտորինգի խումբի ուշադրութեան կենտրոնը»:

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ԻՐԱՆԵԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՂՐԵԱՆ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու գլխացաւերը, յատկապէս այս օրերուն, բազմազան եւ տեսակաւոր են: Երկրին ղեկավարութիւնը, նախագահ Պուշի առաջնորդութեամբ, անկարող կը թուի ըլլալ այս գլխացաւերուն պատշաճ եւ տրամաբանական լուծումներ գտնել:

Ինչո՞ւ: Հարցումը շատ տեղին կը գտնենք, քանի որ աշխարհի հզօրագոյն երկիրը հանդիսացող այս մեծ հանրապետութիւնը, ոչ միայն գինք շարժող հարցերուն լուծումներ չունի, թէ ներքին եւ թէ արտաքին մարզերու մէջ, այլ մանաւանդ նոր եւ յարաբերաբար աւելի կնճռոտ հարցեր կը ստեղծէ իրեն համար: Այս կացութեան հոգեբանական բացատրութիւն կարելի է տալ, առարկելով որ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող հարցերը «մոռցնել» տալու միջոց մըն է նոր հարց ստեղծելը: Միւս կողմէ, կրնայ նաեւ նշանակել «Չայլամեան» քաղաքականութիւն մը, այսինքն իրականութիւնը ժխտելու, չտեսնելու «գիտակից» փորձ մը, սպասելով այն երջանիկ օրուան, երբ հարցերու լուծման համար նպաստաւոր պայմաններ պիտի ստեղծուին: Այս մէկը ուղղակի հոմանիշ է երազատեսութեան, ստեղծուած կացութեան աւարկայական վերլուծումի բացակայութեան, եւ ինչ որ շատ աւելի ողբալի պիտի ըլլար, գոհացուցիչ լուծումներ գտնելու անկարողութեան:

Ժողովրդական ասած մը կ'ըսէ. «Զի հեծնելը մէկ ամօթ, ձիէն իջնելը երկու ամօթ»:

Ամերիկան այս օրերուն «ձի հեծած է», իրաքի, Աֆղանիստանի, քիչ մըն ալ Մերձավոր Արեւելքի մէջ: Թէ ինչո՞ւ «ձի հեծած» է, հարցումին առածին առաջին մասը գայն «ամօթ» մը կը նկատէ:

Մոռնանք նաեւ որ Ամերիկա նաեւ ձեռնարկած է ահաբեկչութեան դէմ համաշխարհային պատերազմի մը, գոնէ այս մէկը կարելի է նկատել պարտադրուած եւ մասամբ մըն ալ արդարանալի 2001 թուականի Նիւ Եորքի մէջ տեղի ունեցած երկնաքեր շէնքերու վրայ յարձակումէն ետք:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՌՁԵՒ Առ այժմ յստակ չէ թէ պատմութիւնը ինչպէ՞ս պիտի դատէ այս օրերու Ամերիկայի հետեւած քաղաքականութիւնը, մանաւանդ միջազգային գետնի վրայ: Եթէ այս գործը նախատեսելը պատմութեան

ձգենք, այսօր, ներկայի տուեալներով, դժուար պիտի չըլլայ հաստատել որ, բացի ահաբեկչութեան դէմ համաշխարհային երկարատեւ պատերազմէն, ինչպէս ըսուեցաւ, պարտադրուած եւ հոգեբանօրէն արդարանալի, Ամերիկայի միւս արկածախնդրութիւնները, յատկապէս Աֆղանիստանեան եւ իրաքեան, եւ թերեւս ալ, մօտ կամ հեռու ապագային, իրանեան, սխալ հաշիւներով եւ թափանցիկ տրամադրութիւններով սկսուած արկածախնդրութիւններ էին եւ են, որոնց համար շատ սուղ գին կը վճարէ այս մեծ երկիրը:

Հետաքրքրական է որ այսօր, նախագահ Պուշ իր միակ գինակիցը՝ Անգլիոյ Թոնի Պլէրը, երկուքն ալ աշխարհի առջեւ կը խոստովանին որ Ամերիկեան «քառ-պոյական» հոգեբանութեամբ մօտեցած են քաղաքական բարդ հարցերու, եւ գօրամոր պետութիւն մը ըլլալու հանգամանքէն մեկնելով, գէթ Ամերիկեան, կը փորձէ աշխարհին պարտադրել կացութիւններ, որոնք ստեղծուեցան շինծու գաղտնի ոստիկանական տեղեկութեանց հիման վրայ, եւ կեղծ փաստաթուղթերով: Ի՞նչ կը վերաբերի իրաքին, ՄԱԿ-ի այդ օրերու պատասխանատուն, իրաքի մէջ մասսայական զէնքերու փնտրութեան կատարող, Պրն. Հանս Պլիքս, որ դարձեալ հրապարակի վրայ է այս օրերուն, կը պնդէ եւ կը հաստատէ որ իրաք գերծ էր մասսայական զէնքեր ունենալէ եւ արտադրելէ, եւ իրեն պէտք եղած ժամանակը չտրամադրուեցաւ, ամբողջովին հերքելու ամերիկեան գաղտնի ոստիկանական սպասարկութեանց տեղեկութիւնները: Աւելին կայ դեռ: Այսօր խոստովանութիւն կ'ըլլայ որ այդ տեղեկութիւնները «յարմարցողած» էին Ամերիկայի տրամադրութիւններուն, իրաքեան պատերազմը շղթայազերծելու համար: Եթէ շիտակ է այս վերջին վարկածը, ուղղակի ոճրային բնոյթ ունի, եւ ցոյց կու տայ մեծ տէրութեանց գործելակերպային մտայնութիւնը: Ամերիկա ինչո՞ւ այդքան կը պնդէր Սատտամ Հիւսէյնէն ձեռքազատուելու: Քանի որ բռնատէ՞ր մըն էր ան, իրաքեան շիիններու եւ քիւրտներու դահի՞ճն էր ան, թէ Ամերիկան կ'ուզէր անպայման ժողովրդավարութիւն-տեմքրասի հաստատել երկրէ մը ներս, ուր ցեղային եւ կրօնական տուեալները բոլորովին տարբեր բան կը թելադրէին:

Ամէն պարագայի, իրաքեան, ինչպէս նաեւ աֆղանիստանեան պատերազմները իսկական պատճառները տակաւին կը մնան ծածուկ, եւ

ոչ լման արդարանալի, որոնց համար ալ միջոցաւոր մարդիկ տակաւին երկար պիտի սպասեն խաղաղ կեանք մը ունենալու:

ԻՐԱՆԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

Եթէ պէտք զգացինք քիչ մը երկար յամենալ, միջազգային ահաբեկչութիւն - Աֆղանիստան-իրաք հարցերու շուրջ, առանց մոռնալու Հիւսիսային Քորէան, պատճառը այն է որ տակաւին այդ հարցերուն նոյնիսկ լուծումներու շուրջ խօսակցութեան բացակայութեան, Ամերիկան իր գլխուն կ'ուզէ փաթթել մէկ ուրիշ թնճուկ մը, այս մէկը շատ աւելի ծանրակշիռ քան իրաքն ու Աֆղանիստանը, որ իրանի պարագան է:

Ինչո՞վ կ'ամբաստանուի իրանեան պետութիւնը: Որ ան, այսինքն իրան, կ'ուզէ շրջանային ոյժ դառնալ, եւ հիւլէական զէնքի պատրաստութեան դիմելով, սպառնալ Ամերիկայի դաշնակից Իսրայէլի գոյութեան, հովանաւորել «Հզպալա» ահաբեկչական կազմակերպութիւնը Լիբանանի մէջ, գործակցիլ Սուրիոյ հետ որ կը դասուի ահաբեկչական երկիրներու շարքին, եւ այլն: Այս բոլորէն անկախ, իրան նաեւ կ'ամբաստանուի Ուսամա Պըն Լատընի «Ալ-Քալիսա» հետ գործակցութեամբ, որ անշուշտ մեծ յանցանք կը նկատուի Ամերիկայի կողմէ: Տակաւին շատ յստակ չէ իրանի դերը իրաքեան պատերազմին մէջ, թէեւ իրաքեան շիինները մեծ մասամբ իրանեան արեւելում որդեգրած են, եւ կամ կրնան որդեգրել: Իրաքի նոր նշանակել վարչապետը յատկօրէն կը յայտնէր թէ իրաք չի կրնար իրանի վրայ յարձակման խարխիս դառնալ: Այս բոլորին դիմաց, Ամերիկա տակաւին չի կրնար յստակ դիրքորոշում ը որդեգրել: Երբեմն կը սպառնայ, ՄԱԿ շրջանակէն ներս,

տնտեսական պատժամիջոցներու դիմել, երբեմն պատերազմական գործողութիւններ ակնարկել, եւ վերջերս ալ, դիմում կատարել որ իրանի հետ խօսակցութեան սկսելու, Եւրոպական երեք երկիրներու հետ, Ֆրանսա, Գերմանիա, Անգլիա, ձեռով մը շրջանցելու համար իրանի հետ դէմ առ դէմ վէճը: Անդին, իրանի նոր նախագահը, ինչպէս նաեւ կրօնական թիւ մէկ դէմքը, ինքնավստահ եւ սպառնալիքներով լեցուն արտայայտութիւններ կ'ընեն, որոնց նպատակը շատ հաւանօրէն ներքին սպառնամ համար է, եւ միջազգային հանրային կարծիքին ուղղուած: Իրան նաեւ ունի երկու կարեւոր դաշնակիցներ, Ռուսաստանը եւ Չինաստանը, որոնք ամենեւին դէմ են իրանի նկատմամբ ՄԱԿ-էն ներս պատժամիջոցներու որդեգրման:

Առ այժմ այս է պղտոր կացութիւնը իրան-Ամերիկա փոխ-յարաբերութեան: Զինուորական միջամտութիւնը կը թուի ոչ-փափաքելի, չըսելու համար վստահաւոր: Կը մնայ դիւանագիտական խօսակցութիւնը առանձին կամ Եւրոպայի երկիրներով: Նոյնիսկ ՆԱԹՕ-ի միջամտութեան մասին կը խօսուի:

Հետաքրքրական եւ ծիծաղելի այս կացութեան մէջ, այն է, որ երբ Ամերիկան լուրջ շատ լուրջ հարցեր կը դիմագրաւէ - գաղթականական հարց, պէնզինի գինը խայտառակ յաւելում, իրաք, Աֆղանիստան, ահաբեկչական պատերազմ, ներքին հարցեր, Ամերիկայի նախագահ Պուշ կ'ուզէ երկրի սահմանադրութեան մէջ փոփոխութիւն մտցնել, ամուսնութեան նոր սահմանում մը տալու համար: Զինք մտահոգողը միասնականներու ամուսնութեան պարագան կը թուի ըլլալ, որուն անպայման կ'ուզէ արգելք հանդիսանալ...

ԿԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՁ (200 ԸՈԳԻ ԸԱՄԱՐ) ԱՄԷՆ ՏԵՄԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ԸԱՄԱՐ 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՇՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680 (626) 398-0506

ԱՊԱՌՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ Featring PlanScape® Keeping Californians Covered... The Power of Blue Health coverage for every household member and every household budget. Affordable plans for the whole family.

ԱՆԲՐԱԺԵՇՏ Է 1975-2005 30th ANNIVERSARY BEDROS SIAMANTO MARONIAN AUTHORIZED INDEPENDENT AGENT CA Insurance Lic#0494056 818-500-9585 805 East. Broadway, Glendale, CA 91205 Blue Cross of California

ՏԵՍԱԿԷՏ

ՄԵԾ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ

Ո՞վ է այն հայը, որ չի ցանկանում տեսնել ցամաքից-ցամաք ու հայրենիքում նոյն ուղղագրութեան կիրառումը:

ՄՏԵՓՍԱՆ ԱԼԱՋԱՋԵԱՆ

Մաշտոցեան միևնույն ալբու-բենով մենք ունենք այժմ երկու ուղղագրութիւն:

«Առաջատ» ամսագրում հինգ տարի շարունակ այդ երկու ուղղագրութիւնները երեւացին կողք-կողքի, և կը շարունակենք մինչև...»

Բայց մինչև ե՞րբ կարելի է շարունակել այդպէս:

Եթէ մէկ ազգ ենք, եթէ մէկ է մեր գրականութիւնը, ապա պէտք է ունենանք բոլորի ու բոլոր ժամանակների համար ընդունելի մէկ ուղղագրութիւն, որպէսզի մեր ողջ գրագրութիւնը — պաշտօնական և ոչ-պաշտօնական գործավարութիւնը, մեր բոլոր գրաւոր հարգողակցութիւնները՝ նամակներ, բացիկներ, գանգուածային լրատուական միջոցները, դասագրքերն ու բոլոր արձանագրութիւնները, օրացոյցներն ու թերթիկները ունենան նոյն ընթացիկութիւնը, նոյն գրաւոր հասանելիութիւնը, մանաւանդ համակարգչայինը...

Նպատակներն են հարցերը ծնունդ:

Հարցերը ծնունդ են յատկապէս այնտեղ, ուր պատճառներ կան, և երբ ժամանակն է պահանջում, և այդ անմահ ժամանակն էլ պահանջում է լուծումներ:

Ի սէր Աստուծոյ և ի սէր ազգութեան՝ պէտք է շփոթել երկու գրական ճիւղերը, արևելահայերէնն ու արևմտահայերէնը մեր երկու ուղղագրութիւնների հետ և պէտք է դարձնել նախասիրութիւնների ու վէճերի առարկայ: Երկու ճիւղերը աշխարհաբարի նոյն ուղղագրութիւնն ունենին նախասիրական շրջանում:

Լեզուն ուրիշ է, ուղղագրութիւնն՝ ուրիշ: Բոլոր ալբուբենների գրերը գանազան ձևի գծեր են: Չկայ մի լեզու, որ ուղղագրական անհարթութիւններ չունենայ: Դա լեզուի զարգացման, հնչիւնական փոփոխութիւնների հետեւանք է, բայց քաղաքակիրթ երկրներում ուղղագրութեան բարդ բարեփոխութիւններ չեն կատարում, համակարգը (ընդունուած կանոնները) չեն խախտում, այլ առանձին շտկումներ են կատարում:

Սակայն փոխում են ողջ ալբուբենը, մէկը միևնույն փոխարինում: Ռուսերէնից կամ արաբատառից անցնում լատինականին: Մեր լեզուն կենդանի լեզու է, մեր գոյատևման բաբախող սիրտն է, իսկ մեր ալբուբենը այդ սրտի զարկերակն է:

Եւ մեր այս լեզուն, հայերէնը, գրաբարով, միջին հայերէնով, աշխարհաբար երկու ճիւղերով (արևելահայերէն-արևմտահայերէն), իր բոլոր բարբառներով, պատկանում է լեզուների հնդեւրոպական ընտանիքին: Պատմահամեմատական լեզուաբանութիւնը վկայ, ընդհանուր լեզուաբանութիւնը վկայ:

Հնդեւրոպական լեզուաբանի մէջ իր ինքնուրույն տեղն է զբաղեցնում հայոց լեզուն իր ծագումնաբանական, հնչիւնական յատկանիշներով, արմատական բառերի ստուգաբանութեամբ, և դա հաստատել են եւրոպայի խոշորագոյն գիտնականներից, լեզուաբաններ՝ գերմա-

նացիներ Հայնրիխ Հիլքշմանը, Իոզեֆ Մարկվարդը, Ի. Վինկերը, ֆրանսիացիներ՝ Վիկտոր Լանկլուան, Օգիւստ Կարիերը, Անտուան Մեյլէն, Ֆրեդրիկ Մակլերը, Ժիւլ ժիլիերոն, աստրացի՝ Ֆրեդրիկ Միլլերը, շուեցարիացի Ռոբեր Գոդելը, անգլիացիներ՝ Ֆրեդրիկ Ֆոնդբերը, Ջորջ Վիստոնը, դանիացի Պետերսոնը և դեռ՝ Բրիւսսէն, Ֆրանց Բոպպը, Շրոմպֆը, Լաուերը, Պետերմանը և դեռ՝ Մահեն և՛, և՛, և՛...»

Հիլքշմանը յայտնաբերել է 438 արմատ իրենց ստուգաբանութեամբ, իսկ հայ խոշորագոյն լեզուաբաններից Հրաչեայ Աճառեանը նշել է 11,000 արմատ, որից 8,000-ը ստուգաբանուած:

Մեր արմատները...

Մառը արմատից չեն կտրում: Մեր լեզուի հնդեւրոպական ընտանիքին մաս կազմելը սկսում է գրաբարից: Մեր բառապաշարի արմատը գրաբարն է: Դա համայն ազգին թողնուած ժառանգութիւն է, մեծ հարստութիւն է, իսկ արևելահայերէնին, յատկապէս թողնուած է հնդեւրոպականի հնչեղ բաղաձայնները, և այդ ժառանգութիւնը պատկանում է ամէն մի հայի:

Մեզ ժառանգութիւն է մնացել Մեսրոպեան ալբուբենը, բայց ոչ գրաբարեան ուղղագրութիւնը, որը բաղկացած է 36 տառերից, որովհետև միջնադարում այդ ալբուբենի վրայ աւելացան և, օ, ֆ տառերը, ինչպէս լատիներէնում Ս տառը, որը համապատասխանում է «իւ» երկբարբառին (ֆրանսերէն սու, fortune) և ոչ թէյ you-յու հնչիւնին: Գրաբարեան աւ դարձաւ օ, բայց ոչ ձայնաւորների միջին ու բառավերջում:

Գրաբարով և գրաբարեան ուղղագրութեամբ մեսրոպեան հազարաւոր ձեռագրեր են մեզ հասել — Մատենադարանը վկայ՝ մագաղաթներ ու հին մատենաներ, պահպանակներ ու պատառիկներ, վարքագրութիւններ և վիմագրութիւններ: Հայագէտները, անտարակոյս, պիտի սովորեն գրաբարը և նրա մեսրոպեան ուղղագրութիւնը: Հայագիտութիւնը այդտեղ է սկսում: Արդէն մեր բոլոր հայագէտ-լեզուաբանները սովորել և քրքրել են գրաբարը, մանաւանդ հայ հին միջնադարեան գրականութիւնն ու սովորական սիրողներն ու դասաւանդողները: Դրան վերադառնալ չենք կարող, բայց սովորողներ պէտք են:

Միջնադարում և միջնադարից յետոյ մեր ալբուբենի 39 տառերը պահպանելով լեզուական մեր երկու ճիւղերն ու իրենց բարբառները, ընթացան լեզուի զարգացման տարբեր ուղիներով, տարբեր լեզուներից ազդեցութիւններ կրելով, բայց բնաւ անջրպետ չստեղծուեց նրանց միջև, այլ մնացին կամրջուած և՛ բառարմատներով, և՛ հնչիւնագրերի երկբարբառներով: Ի՞նչ է երկբարբառը կամ եռաբարբառը: (A combination of two vowels pronounced as a single sound). Երկու կամ երեք ձայնաւորների միացութիւնն է որպէս ձայնաւորի մի նոր երանգ, որով վանկ է կազմուած: Դա մեզ թողնուած այն հարստութիւնն է, որով մեր լեզուն դարձել է սիրելի և երաժշտական:

Անգլիացի մեծ բանաստեղ Լորդ Բայրոնը գրում է.

— «Հայերէնը հարուստ լեզու է, լիովին պարունակում է մարդկային ձայների բոլոր հնչիւնները»:

Այդ բոլոր հնչիւնների մէջ են մտնում երկբարբառները, երկու ձայնաւորներից կազմուած հնչիւնները — երկբարբառը կամ եռաբարբառը կամ եւրոպական ընտանիքի դիֆթոնգները (diphthong):

Ահա թէ ինչպէս են գնահատում երկբարբառները մեր պատմիչները: Ղազար Փարպեցի (V դար).

— «Երբ բաւական չէին հայերէն բոլոր վանկերը հնչիւնական ամբողջ ճշգրտութեամբ արտայայտելու համար, (այսինքն ձայնաւորներով կազմուած վանկերը լրիւ ու ճշգրտութեամբ չէին արտայայտում հնչիւնները), եւ անդ վաղվաղակի նշանակեալ, անուանեալ և կարգեալ, յօրինել սիղոբայիւք (կապօք)»: Այսինքն՝ բառ կապողներ:

Երեք կամ երկու ձայնաւորների կամ մի ձայնաւորի կամ ձայնորդի (այս դէպքում և և յ), որոնք անուանում են նաև կիսաձայն ու համր, միացութեամբ ստեղծուեցին վանկարար հնչիւններ ուա, եա, ուե, էօ, իւ, ուի, ոյ...»

Մեսրոպ Մաշտոցը յօրինել էր դրանք, այդ երկբարբառները:

— Յօրինէր սիղոբայիւք — ձայնաւորներ ու վանկ կապողներ...

Երկձայնաւոր վանկերի մասին է խօսքը, երկբարբառների ու եռաբարբառների մասին, որոնք այնքան բարձրացրին լեզուների եւրոպական ընտանիքում մեր լեզուի ինքնուրույնութեան արժանիքը:

— ... Ձայնավորները նմանվում են երաժշտական ձայներին... այդ յատկութեամբ էլ պայմանավորված է ձայնաւորի լեզվաբանական դերը՝ վանկարար յատկութիւնը: Ձայնաւորների թուին են պատկանում նաև երկբարբառ-

ներն ու եռաբարբառները (տես՝ Հայկական Սովետական Հանրագիտարան — հատոր 6, էջ 692, սիւնակ 1. Ա. Խաչատրեան):

Մենք աշխարհաբարում եօթը ձայնաւոր ենք ընդունում՝ ա, ե, է, ը, ի, ո, օ և երկու ձայնաւորային ձայնորդ կամ կիսաձայն ւ, յ, բայց մի տասնեակ երկբարբառներ ու եռաբարբառներ, որոնք պատկանում են ձայնաւորների վանկարար կամ վանկակազմիչների կազմին. օրինակ իւ (աղբիւր, ձիւն), ուա (առուակ, նուազ), ուէ (նուէր, պատուէր) ուե (պատուել, հանուել), ուի (պատուիրակ, նուիրակ), եա (մատեան, պատեան), ոյ ու ոյ (գոյնգոյն, երեկոյթ-երեկոյթ): Սրանք ձայնաւորների երանգներ են, կամ տարբերակներ (էօ, ուի, աու) մէկ շնչով արտասանուող (մէկ հազագ) և վանկի մէջ էլ մէկ հազագով են հնչում:

Բայց անհնչյն «Հայաստանի Սովետական Հանրագիտարանում» — հատոր 3, 301 էջ, սիւնակ 1,

երկբարբառների ակադեմիական սահմանումը տալուց յետոյ, գրուած է. — «Երկբարբառ... կայ անգլերէնում, ֆրանսերէնում, եղել է հնդեւրոպական նախալեզվում՝ սանսկրիտում, գրաբարում և այլն: Ժամանակակից արևելահայ գրական լեզուն երկբարբառներ չունի»:

Հեղինակն է Հրանտ Զինալորի Պետրոսեանը, բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր, պրոֆեսոր:

Մենք միասին ենք սովորել համալսարանում, նոյն ֆակուլտետի նոյն կուրսում և միասին էլ ունկնդրել ենք հայոց խոշորագոյն լեզուաբաններ Հր. Աճառեանին, Գր. Ղափանցեանին, Էդ. Աղայեանին, Գուրգէն Աւակին, Սերոբ Ղազարեանին, Ահարոն Գրիգորեանին: Ծանօթ ենք եղել Արարատ Ղարիբեանին, Գէորգ Չահուկեանին:

Շար.ը էջ 18

ԿԶԳՎՅԻՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅ
R.U.U. HOMENMEN 1921
Նուիրում՝ 20 ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐՈՒՆ
Կազմակերպութեամբ՝ Հ.Մ.Մ.-ի Խճամակալ Մարմնի
Կատարողութեամբ՝ Սիրում Երգիշ՝ Հրաչ Պողարեանի
8 Յուլիս 2006
Երեկոյեան ժամը 8:30-ին
Հ.Մ.Մ.-ի «Կարօ Սողանալեան» սրահին մէջ
1060 N. Allen Ave., Pasadena
Մուտքի Գուր՝ \$50.00
Նեղարեալ Մաշ

ԱԶԳԱՅԻՆ

«ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ»Ի ԶԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԴՈԿՏ. Տ. ԶԱԽԷՆ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Տասնամեակ մը առաջ լոյս տեսաւ «Ազգապատում» հատորներու շարքին չորրորդ հատորին առաջին գիրքը, որուն յաջորդեցին մնացեալ երկու գիրքերը, միասնաբար բովանդակելով 20-րդ դարու հայ եկեղեցական եւ ազգային իրադարձութիւնները: Անոնք եղան ուղղակի շարունակութիւնը մեծանուն Մաղաքիա Պատրիարք Օրմանեանի անսխալ թղթագրութեան հակա հատորներուն: Ընթերցողներ յաճախ կը հարցնէին թէ ինչ պայմաններու տակ գրուեցան երեք նոր հատորները եւ թէ որքան ժամանակ տրամադրեցի զանոնք ամբողջացնելու համար: Առիթը այս նկատելով կը գրեմ հետեւեալ տողերը անոնց հետաքրքրութեան մասամբ նահանջում տալու համար, ինչպէս գտեալ պատմութեան յանձնելու կարեւոր աշխատանքներէն մը նախագիծը:

Հայնաճառաւ եւ սակայն կեդրոնացեալ ծրագրի հիման վրայ կատարուելիք աշխատանք մը կը պահանջէր այս գործը անտարակոյս: Կենսական էր 20-րդ դարու Հայաստանեայց եկեղեցւոյ առնչակից եւ լծակից բոլոր կարեւոր դէպքերն ու դէպքերը համախմբել եւ դասաւորել, ապահովել կարենալու համար «Ազգապատում»ի համապարփակ բովանդակութիւնը, այնպէս ինչպէս մեզի յանձնած է Օրմանեան, առանց սակայն սահմաններէն դուրս ելլելու եւ գործին կեդրոնական հետաքրքրութիւնը իր նպատակէն հեռացնելու:

Դժուարութիւններ եւ օրհնութիւններ միանգամ երեւան ելան շատ բնական կերպով: Հոգեւորականներէ եկած կամ չեկած օրհնութիւններու մասին չէ խօսքը, այլ ինքնեկ յայտնուած իսկական օրհնութիւններ էին անոնք, ճակտի քրտինքով շահուած, որոնք աշխատանքի լման ընթացքին քայլ առ քայլ հարթեցին դժուարութիւնները:

Խօսելով դժուարութեանց մասին նախ, հարկ է նշել ընդհանուր ծրագրի մը կազմութիւնը, որ բնաւ երեք իր սկզբնական սահմաններուն մէջ էր կրնար մնալ: Ճարտարապետական յատկագրի ձեւով սկսայ, եւ սակայն շուտով այնքան ուռճացաւ նիւթն ու բովանդակութիւնը, որ մինչեւ վերջին յօդուածի պատրաստութիւնը նոյնիսկ, այդ ծրագիրը անհաշուելի յաւելումներու եւ յապաւումներու ենթարկուեցաւ: Պարզ խօսքով, որքան յոռաշացաւ նիւթերու շարադրութիւնը, այնքան զարգացաւ եւ բերեցողացաւ գիրքին կառուցը:

Դժուարութեանց շարքին, անշուշտ մտահոգիչ տեղ կը գրաւէր աղբիւրներու առկայութիւնն ու օգտագործումը: Բարեբախտաբար հարուստ գրադարանս օգնութեան հասաւ: Եւ սակայն ահա հոս կը կայանար վերեւ յիշուած օրհնութիւններուն նպաստը որոնք յայտնուեցան եւ որպէս անձրեւ տեղացին ու բերրի դարձուցին «Ազգապատում»ի դաշտը: Գիրքերու ներկայութիւնը մէկ բան, եւ սակայն անոնց յայտնուելը ուրիշ բան, եւ գիտէք որ երկրորդը աւելի դժուար է ձեռք ձգել, այսինքն գրադարաններու մէջ շարուած գիրքերն ու պարբերականները լեզու պէտք է լլլէին ու ելան, ձայն պէտք է տային ու տուին, թէ «ես հոս եմ, ես հոն եմ, կամ վարի աննտեսանելի պա-

հարանին մէջն եմ, եւ կամ պահուած գիրքերու արանքը»:

Իսկական օրհնութիւնը այս տեսակն էր: Որքան կը զարգացնէին ընթերցումս, այնքան նիւթեր կը կուտակուէին սկզբնական ծրագրին վրայ, ետեւառաջութիւն յառաջացնելով, եւ որ ամենէն կարեւորն էր, ամէն նոր նիւթ իրեն յատուկ աղբիւր մը կամ աղբիւրներ կը պարտադրէր, այնպէս որ ծրագրին մէջ չմտած շարք մը գիրքեր եւ պարբերականներ ինքնաբերաբար յայտնուեցան եւ լիովին օգտագործուեցան:

Առաջին հատորի պարագային, 20-րդ դարու առաջին 30 տարիներու քաղաքական դժիւր պարագաները առիթ տուած էին տխուր, խառնակ, անյարիր եւ անկրօն վիճակներու թրջահայաստանէն ներս, որոնք կը նիւթուէին Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան շուրջ, եւ անկէ՝ Սիսի կաթողիկոսութեան եւ գաւառի հայութեան վրայ: Թուրքիոյ հայկական գաւառներու բարեկարգումներու հարցը, գաւառներու մէջ պատահած խժոժութիւնները, երիտասարդ թուրքերու խլրտումները, Սուլթանին անկումը, եւ վերջապէս հայկական մեծ եղեռնը, դժբախտ բաժինը պիտի հանդիսանային առաջին հատորին, վերտառութեանը ներքեւ Տ.Տ. Մատթէոս Բ. եւ Տ.Տ. Գէորգ Ե. ամենայն հայոց կաթողիկոսներու, եւ անոնց յաջորդող Սարգարապատն ու 1918-ի կարճատեւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը հայուն ապրելու վճռակամութիւնը պիտի փաստէին: Սովետական կարգերու հաստատումով Հայաստան մաս պիտի կազմէր բոլորովին խորթ դրութեան մը այնքան արագ եւ նոյնքան աննախատեսելի եւ անխուսափելի պարագաներու տակ:

Հայ եկեղեցին պահ մը կը մերկանար իր փառքէն եւ պատիւէն, Կ. Պոլիս կը չքանար, Սիս աւերակի կը վերածուէր, Երուսաղէմ ամուլ կը դառնար, եւ Մայր Աթոռ իսկոյն գերի կը դառնար անաստուած եւ անկրօն քաղաքականութեան: «Ազգապատում» ջանացած է համադրել այս բոլորը, հայրենիքն ու արտասահմանը հաւասարապէս, առանց ձեռքի տակ ունենալու ժամանակակից աղբիւրներ, տուեալ անկարելի պայմաններու բերումով: Բարեբախտաբար յետագային, վերապրող ափ մը հոգեւորականներ եւ մտաւորականներ, Ջաւէն պատրիարք, Բաբգէն կաթողիկոս, Թորգոմ պատրիարք, Գրիգորիս եպս. Պալաքեան, Ղեւոնդ եպս. Դուրեան, Արշակ Ալպոյաճեան, Վահան Թէքէեան, մենագրութիւններով յետագարձ վկայութիւններ եւ վաւերագիրներ յանձնեցին մեզի աղիտալի դէպքերուն մէջ հիւժուած Հայ եկեղեցւոյ մասին:

Երուսաղէմ գտաւ ինքզինք՝ շնորհիւ Դուրեան եղիշէ պատրիարքին, որ իր կարգին լսեց եղբայրական խնդրանքը Կիլիկիոյ ծերունի Սահակ Խապայեան կաթողիկոսին, որ ոչ Աթոռ ունէր եւ ոչ Խորան, փոխանցեց անոր թեմեր, որոնց շնորհիւ կեանքի կոչուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը 1930 թուականին Անթիլիասի մէջ: «Սիոն» եղաւ լրատու փարոսը Հայ եկեղեցւոյ, ուր արձագանգ գտան Մայր Աթոռի եւ վտարանդի Հայ եկեղեցւոյ մնացորդացին վերջապետումն ու վերընձիւղումը:

Երկրորդ հատորի պատրաս-

տութիւնը բաղադրաբար աւելի կոկիկ, ամփոփ եւ դասաւորեալ եղաւ եւ նոյն ատեն սրտածմլիկ, երկու գլխաւոր պատճառներով: Նախ, Խորհրդային կարգերը լուծուեցին Հայ եկեղեցւոյ խիղճն ու ձայնը, մանաւանդ Ստալինի տարիներուն եւ տիրապետեցին անոր կառուցին ու խեղդելու աստիճան ճնշեցին հայ հոգեւորականութեան եւ եկեղեցւոյ ներքին վարչական գործերուն վրայ: Բացասական եւ դատապարտելի այդ վերաբերմունքը տեւեց շատ երկար, ու Մայր Աթոռ եւ ներքին թեմեր ջլատուեցան ու անարգուեցան, որուն դիմաց ծառայեց հոյ՛ մը հոգեւորականներ՝ Գէորգ Ե Սուրբնեան, Խորէն Ա Սուրբաբեգեան եւ Գէորգ Զ Չօրէքեան կաթողիկոսներ, ինչպէս նաեւ Գարեգին Յովսէփեան, Վրթանէս Յակոբեան, Արտակ Սմբատեան, Գիւտ Տէր Ղազարեան, Իսահակ Տէր Միքայէլեան, Բագրատ Վարդապարեան, Մեսրոպ Տէր Մովսէսեան եպիսկոպոսներ, հոգեկան բարձր արիւնթեամբ, դառնալով մեր օրերու սուրբերը, առանց որոնց Մայր Աթոռը կը դադրէր իր գոյութենէն: Այս բոլորի կողքին սակայն Խորհրդային Հայաստան շինարարութեամբ, գիտական աշխատանքով, բանասիրական եւ մշակութային վաստակով հսկայ վերելք մը արձանագրեց:

Երկրորդ պատճառն էր անտարակոյս արտասահմանի Հայ եկեղեցւոյ դիրքն ու վարկը ու անոր Մայր Աթոռի ընձեռած անվերապահ հեղինակութիւնն ու զօրակցութիւնը, հակառակ Ս. Էջմիածնի շատ նկուռ վիճակին: Երուսաղէմ իսկոյն գորացաւ Դուրեան եւ Գուշակեան պատրիարքներու օրով, որոնք հայ հոգեւորականութեան արժէքաւոր սերունդներ հասցուցին: Անթիլիաս կեանքի կոչուեցաւ Բաբգէն Կիլիկեան Աթոռակից

կաթողիկոսի վարչութեան ներքեւ, ու նորակառուց մայր տաճարի, վեհարանի, դպրեմանքի եւ նահատակաց յուշարձանի հոյակապ շէնքերով, շնորհիւ եւ ձեռամբ Պետրոս Սարաճեան կաթողիկոսի, եղաւ պատկառելի կեդրոնը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան:

Արտասահման հաստատ եւ սակայն Մայր Աթոռ մահամերձ էր, եւ գրել Խորհրդային Հայաստանի եւ Մայր Աթոռի յարաբերութեանց մասին պիտի նշանակէր նաեւ չգրել, եթէ նորայայտ մի քանի, քիչ եւ սակայն խիստ կենսական, վաւերագրային հատորներ լոյս չտեսնէին Խորհրդային կարգերու փլուզումէն անմիջապէս ետք: Ձեռքիս տակ ունէի լրիւ շարքը «Սիոն» եւ «Էջմիածին» ամսագիրներու, եւ հայոց պատմութեան վերաբերեալ շարք մը արժէքաւոր եւ երբեմն անարժէք հայաստանեան հրատարակութիւններու, վերջիններս սակայն դեղագիրներու ոճով գրուած, դեղահատներ կը մատուցանէին պատրաստ կուլ տրուելու:

Չկար ուրեմն իրական աղբիւր մը իրական դէպքերուն վերաբերեալ: Նորանկախ Հայաստանի Հանրապետութեան նախաձեռնութեամբ հանգուցեալ Սանգրո Բեհբուղեան նախ գոյգ մը վեւերագրային եւ ծաւալուն հատորներ խմբագրեց, մին Գէորգ Ե.ի օրով Հայ եկեղեցւոյ կրած անտանելի հալածանքներուն վերաբերեալ, եւ միւսը նահատակ Խորէն Սուրբաբեգեան կաթողիկոսի կեանքն ու գործունէութիւնը բովանդակող, լրիւ վաւերագրային, նամակներով, հաղորդագրութիւններով, կոնդակներով եւ ինդրագիրներով: Բեհբուղեան իր շնորհակալ գործը շարունակեց չորս այլ հատորներու հրատարակութեամբ, մինչեւ Գէորգ Զ կաթողիկոսի շրջանը: Ուրիշ

Շաք-ը էջ 18

Թեքեան Մշակութային Միութիւն (Լոս Անճելըսի Մասնաճիւղ) Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն (Մշակութային Յանձնախումբ) Նոր Սերունդ Մշակութային Միութիւն Միտով կը հրատարակուի ձեռագիր գրքերով 2006 ԱՊՐԻԼԻՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍ ԿԱՅԱՅԱԾ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Գ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ - ԶՐՈՅՅԻ Կը մասնակցին ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԼԻՍԻ ՍԻԻԼԱՀԵԱՆ ՏՕՔԹ. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ ԹԵՐԵՁ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԽՈՐԷՆ ԱՐԱՄՈՒՆԻ Համադրող ԼԵԼԻԹ ԲԵՀԷԵԱՆ Կիրակի, Յունիս 18, 2006. Երեկոյեան ժամը 7:00-ին Կլեմոնտին Կեդրոնական Գրադարան 222 E. Harvard Street, Glendale Հիւրասիրութիւն Մտաքը Ազատ

ՓԱՂՈՒԹԱՅԻՆ

ԼԱՐՔ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «ԴԻԼԻՋԱՆ» ՀԱՄԵՐԳԱՇԱՐ Ի ՍԿԶԲԱՆԷ ՕՐՀՆՈՒԱԾ Է ԲԱՐԻՆ

Ձեռնում առիճն հողերում տակ պայթեցուց սերմերն.
Արտերս այս գիշեր կանաչներ են լուսնկային տակ գարնան...
Մայրիկ, ինձի ծիլ մը բեր, քրտինքիս ցողը վրան:

Դանիել Վարուժանի

ԱՆԳԻՆԷ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Դանիել Վարուժանի բանաստեղծության լույսն ու խորհուրդը իրենց հոգիներուն մէջ՝ Լարք Երաժշտական Ընկերակցութեան կուչական բարեկամները, Կիրակի, Մայիս 21-ին, ընդառաջելով նախագահ՝ Տօքթ. Նազարէթ Տարազեանի հրահանգին, ներկայ եղան «Դիլիճան» Համերգաշարի երկրորդ շրջանի բացման ընդունելութեան, Տարազեաններու գեղատեսիլ ապարանքին մէջ (LaCanada-Flintridge):

2005 Սեպտեմբերի վերամուտին, Լարք Երաժշտական Ընկերակցութեան նախկին տանտէրերը իրենց տասը տարուան պատուաբեր վարձակալ Լարք Հիմնարկին հրահանգեցին որ պարպեն իրենց կեդրոնը: Լարքի ընտանիքը յանկարծակիի եկաւ, Լարքայիններ բաւական լուրջ տագնապներէ անցան, ծրագիրներ դադրեցան, ապագայ հեռանկարներ ցնդեցան, ամիսներով անորոշութիւնը գրաւեց հոգիները:

Բայց Աստուած օգնեց այս բարի եւ բազմաբեղուն կազմակերպութեան: Ինչպէս առածը կ'ըսէ «Ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի»:



Դիլիճանի գեղարուեստական դեկավար՝ ջութակահար Մովսէս Պօղոսեան

Կրիկիտոյ Կաթողիկոս Տ.Տ. Արամ Ա-ի ներկայութեամբ, անթերի ու անարգել կայացան «Դիլիճան» համերգաշարի 6 համերգները. ինչ ըսել Մարտ 15-ի Մէրգէյ եւ Լուսինէ Խաչատրեաններու գերագանց վալսէթ պարգեւող յաջող կերպով կազմակերպուած համերգի մասին, կամ Սան Ֆրանսիսքոյի համերգին մասին, կամ Փոխ Տնօրէնուհի Թա-



Ջութակահար Մովսէս Պօղոսեան, ջութակահարուհի Անի Գավաֆեան եւ այլքահար Գիւլֆաշաշեանի

Լարքի դեկավար Վաչէ Պարսումեանն ալ, որ վհատիլ չի գիտեր, ինքնավստահ է, քաջաբար դիմագրաւեց բոլոր խոչընդոտները, եւ Աստուծոյ օրհնութեամբ, իր ետին կանգնող բազմաթիւ հրեշտակներու եւ սիրողներու օժանդակութեամբ, տքնաջան աշխատանքով, տակաւ առ տակաւ Լարքի յուսակտուր հոգեվիճակը վերականգնեց: Իր առաջնորդութեամբ, Լարքի մտերիմները ծրագիր մը կազմեցին շուտով, լարուած որոնումներով նոր կեդրոն մը գտան, ու մեծ պարտաւորութիւններու տակ անցնելով երկու ամսուան ընթացքին հին կեդրոնէն փոխադրուեցան 543 Arden Avenue, Glendale, ընդարձակ եւ յարմարաւէտ կեդրոն մը՝ որ չորս անգամ աւելի մեծ է նախկին վայրէն: Ամէն երաշխիքները կան որ Լարքի այս նոր կեդրոնը համայնքի արուեստի ամենապատուաբեր կեդրոնը ըլլայ:

Ու հակառակ տագնապներուն եւ անորոշութիւններուն, Լարքը անցեալ տարուան համաձայնած պարտաւորութիւնները կատարեց անթերիաբար: Որքան յիշատակելի երեկոյ էր Անթիլիասի Դպրեվանքի 75-ամեայ յոբելեանին նուիրուած համերգը Հոկտեմբեր 14-ին,

գուհի Արգունեանի եւ Լարք Երաժշտանոցի ծնողներու նախաձեռնած «Մայրերու Օր»-ուան երեկոյի մասին, ուր Լարքի միաւորները՝ Տաւիղը, Ծիածանը, Գուսանականը, որոնք իրենց աշխատանքը շարունակած էին տարուան ընթացքին, ներկայացան գեղեցիկ ելոյթներով: Եւ ինչ ըսել մանաւանդ այդ օրուան գեղեցկագոյն նուէրին՝ Լարքի սաներու հայերէն ասմունքին մասին, որ գերագոյն բաւարարութիւն պարգեւեց ներկաներուն:

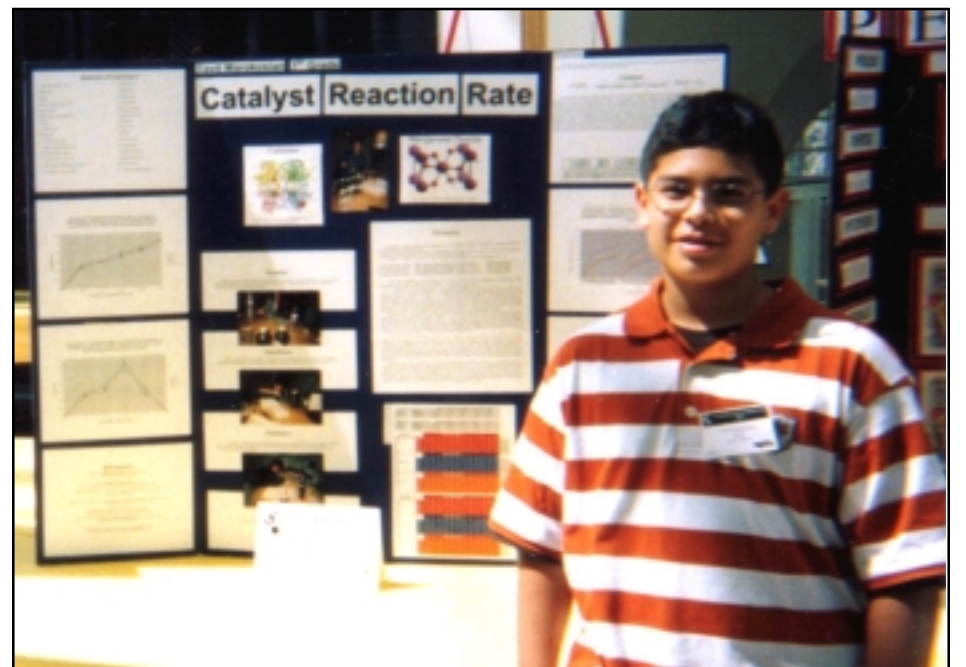
Ահա փաստեր որ Վաչէն չի վախնար անորոշութենէն, ցուրտէն, մութէն, փոշիէն, մրրիկներէն կամ փոթորիկէն, եւ ան արժանի է մեր բոլորի գուրգուրանքին:

Այս երկար նախաբանը գրելով կ'ուզէի մէկ անգամէն գտնել ոչ միայն բուն նիւթին անցնելու բանալին, այլեւ այն բանալին, որով կը բացուի երկար սպասումէ վերջ յաջող, մեծ, հաւաքական արուեստ ստեղծելու գաղտնիքը:

Ըսուած է թէ «կեանքի ամենամեծ հաճոյքը, բարձրագոյն ուրախութիւնը՝ մարդոց օգտակար ըլլալն ու մտերիմ զգալն է»: Այս ճարը. էջ 19

ՓԱՍՏԻՆԱ

Ա. ԵՒ Մ. ՅՈՎԱՏԷՓԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՅԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ



Ա. եւ Մ. Յովսէփեան վարժարանը 7րդ կարգի աշակերտ՝ Դաւիթ Մարկոսեան

Լոս Անճելոս Գաւառի Գիտական Փառատուն-Մրցոյթի ընթացքին քիմիագիտութեան կրտսերներու բաժանմունքին առաջին դիրքը գրաւելէ ետք, Փաստինայի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Ա. եւ Մ. Յովսէփեան վարժարանը 7րդ կարգի աշակերտ՝ Դաւիթ Մարկոսեան վերջերս երկրորդ հանդիսացաւ Քալիֆորնիոյ Նահանգային Գիտական Փառատուն-Մրցոյթին:

Այս իրագործումին շնորհիւ Դաւիթի պատրաստած քիմիական գիտաշխատութիւնը կրնայ թեկնածու ըլլալ «Տիւքսթրի» պատկերասփիւռի կայանին հովանաւորած Ազգային Գիտական Փառատուն-Մրցոյթին, որու իրականացման համար ան պատրաստութիւններ կը տեսնէ:

Անցեալ տարի Լոս Անճելոս Գաւառի Գիտական Մրցոյթին պատուոյ յիշատակութեան արժա-

նանալէ ետք, Դաւիթը մտադրած էր լաւագոյնը տալ այս տարուան մրցումներուն: Իր հօր՝ Սարգիսին օժանդակութեամբ, Դաւիթը մէկ ամսուան տեւողութեամբ գրեթէ ամէն օր աշխատեցաւ իր գիտաշխատութեան վրայ:

Երբ հարց տրուեցաւ իր այս փորձառութեան մասին, Դաւիթը ըսաւ. «Նահանգային մրցոյթին հարցաքննութիւնը յոգնեցուցիչ էր եւ բաւական նախապատրաստական աշխատանքի կը կարօտէր, բայց կ'արժէր, թէեւ նիշերս քիչ մը իջան այդ շրջանին»: Իր խրատը միւս աշակերտներուն՝ «Պատրաստ եղէ՛ք. կազմակերպուած եղէ՛ք եւ գիտցէ՛ք ու հետեւեցէ՛ք բոլոր կանոններուն եւ օրէնքներուն, այլապէս պիտի չկարենաք յաջողիլ»:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ

ՍԱՇՏՈՑ ԳՈՒԷՃԻ 2006Ի ՀՈՒՆՁՔԸ՝ 172 ՇՐՋԱՆԱԼԱՐՏ


Մաշտոց Գոլէճի 14րդ ամսվերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի, Յունիս 22, 2006, երեկոյան ժամը 7:00-ին, Կլէնտէյլի Հայ Նազովրեցի Եկեղեցւոյ մէջ, 411 E. Acacia Avenue:

«Ամսվերջի հանդիսութիւնը առիթը պիտի ընծայէ Գոլէճի ընտանիքին - շրջանաւարտներ, ուսանողներ, դասախօսներ, հոգաբարձուներ, բարեկամներ ու բարերարներ - տօնակատարելու բարձրագոյն կրթութեան նուիրուած հայցի այս վերանորոգ խանդավառութիւնով շարունակելու անոր վիճակուած ազգակրթական կարե-

ւոր դերն ու առաքելութիւնը» յայտարարեց Գոլէճի նախագահ՝ դոկտ. Կարպիս Տէր Եղիայեան:

Գոլէճին 2006ի հունձքը կը ներկայացնէ 172 շրջանաւարտ՝ 11 մասնագիտութիւններու մէջ: Հասնողութեան գլխաւոր բանախօսն է՝ Կլէնտէյլի քաղաքապետ Տէյվ Ուիլզը: Գեղարուեստական յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Գոլէճի ուսանողները:

Հայ ժողովուրդը սիրով հրաւիրուած է ներկայ գտնուելու հանդիսութեան ու շնորհաւորելու 2006ի շրջանաւարտները:



HARUT DER-TAVITIAN
License #0828270

1807 W. Glenoaks Blvd., Suite 202
Glendale, CA 91201

Tel.: 818/502-3233
Fax: 818/502-3244
Pgr.: 818/608-9898
info@excelhype.com
www.excelhype.com

AUTO • HOME • LIFE • HEALTH • DISABILITY • COMMERCIAL

Massis Weekly

Volume 26, No. 21

Saturday, June 17, 2006

Council Of Europe Stresses Opposition Role In Armenian Poll Conduct

Opposition parties can play a major role in ensuring the freedom and fairness of Armenia's next national elections, a visiting senior official from the Council of Europe claimed over the weekend.

Roland Wegener, who heads a Council of Europe team monitoring the fulfillment of Yerevan's membership obligations, made the point that that Armenian government should not be held solely responsible for the conduct of the parliamentary and presidential polls due in 2007 and 2008 respectively.

"If the opposition doesn't participate in electoral processes, it can't achieve any results," Wegener said. "It is not just the authorities that are responsible for electoral processes. Everyone should demonstrate that they can ensure free and fair elections."

The two main opposition groups represented in the Armenian parliament as well as the Orinats Yerkir party of former parliament speaker Artur

Baghdasarian control only one third of the seats in various-level commissions charged with the conduct of elections. Opposition influence on the handling of the previous Armenian elections, criticized as undemocratic by European observers, was negligible.

Opposition leaders, who met with Wegener in Yerevan, claim that Armenia's current leadership is inherently disinterested in holding democratic elections as it would run the risk of losing power. Some of them have threatened to boycott the 2007 vote.

Under Armenian law, the president of the republic, the courts and the parliament each control one of the nine seats in all electoral commissions, putting those bodies under the overwhelming control of Kocharian and his allies. Wegener said this mechanism needs to be changed so that other political groups not represented in the National Assembly are also represented in those bodies.

Swiss FM Reaffirms Armenian Genocide Recognition

YEREVAN -- Swiss Foreign Minister Micheline Calmy-Rey reaffirmed her country's recognition of the 1915 mass killings of Armenians in Ottoman Turkey as genocide during an official visit to Armenia on Monday.

"The Armenian genocide has been recognized in Switzerland at different levels, including the federal, cantonal and municipal levels," Calmy-Rey said. She cited a "substantial capital of sympathy" for the Armenians existing among the Swiss as a major reason for that.

In a move that enraged Turkey, the Swiss federal parliament overwhelmingly voted for a resolution in December 2003 that described the slaughter of an estimated 1.5 Armenians as genocide. The vote came two months after the Turkish government angrily called off Calmy-Rey's planned visit to Ankara in protest against a similar resolution passed by the Swiss canton of Vaud.

The visit eventually took place in March 2005, with Calmy-Rey publicly urging Turkey to "conduct an in-depth historical research of its own past, especially when the question is so painful."

Relations between Ankara and Bern



Swiss Foreign Minister Micheline Calmy-Rey

further deteriorated over the prosecution by Swiss authorities of two prominent Turks who denied that the Armenian massacres constituted a genocide during separate trips to Switzerland. Swiss law forbids public denial of the Armenian and other genocides.

"Switzerland makes periodical efforts to improve Turkish-Armenian relations, but it has not had much success so far," Calmy-Rey told a news conference. She said she hopes a normalization of relations between Armenia and Turkey will be facilitated by further progress towards resolution of the Nagorno-Karabakh conflict.

Yerevan 'At Risk Of Catastrophic Earthquake'

YEREVAN -- Armenia is at risk of suffering another catastrophic earthquake that would wreak havoc on its capital Yerevan and kill hundreds of thousands of its residents, a leading Armenian seismic engineer claimed on Tuesday.

Mikael Melkumian, who heads the Armenian Association of Seismically Safe Construction, said the apocalyptic scenario is based on research conducted by himself and other local seismologists. Those include Sergey Balasarian, the late former chief of the National Seismic Protection Service.

"We arrived at the conclusion that the territory of Yerevan is a very high-



risk area," Melkumian told a news conference. "If we have an earthquake in Yerevan with a magnitude similar to that

ACA Statement

Concerning the recent primary elections for the California State Assembly seat in the 43-rd district, Armenian Council of America:

- Congratulates Mr. Paul Krekorian for his victory, wishes him success in the November general elections and looks forward to future collaboration
- Denounces all forms of negative campaign tactics, especially the mailer sent out by California Latino Leadership Fund.
- Denounces the absentee ballot application fraud perpetrated against the Armenian community. In that regard, a letter has been submitted to the Los Angeles District Attorney's office to thoroughly investigate this matter and bring the perpetrators of this act to justice.

- Denounces the irresponsible and often inflammatory pronouncement and articles through TV programs and print media that clearly crossed all lines of decency, creating an unnecessary tense and divisive atmosphere in the Armenian community, which undoubtedly contributed to the much lower than expected Armenian voter turnout.

- Condemns the act of vandalism against TV commentator Vrej Aghajanian and any other forms of intimidation tactics aimed at impinging upon freedom of speech and freedom of choice. Urges the authorities to investigate and punish those guilty.

We are hopeful that the frenzy that was stirred up during the election campaign will dissipate and our community will once again regain its tranquility. It is our wish that all parties participate in future elections with sensibility and tolerance towards each other for the betterment of our community

Armenian Council of America

EU Agrees To Start Turkey Membership Talks

BRUSSELS -- The European Union's Austrian Presidency says EU foreign ministers have reached an agreement to start detailed membership negotiations with Turkey after overcoming Cypriot objections.

Cyprus had threatened to block Turkish membership negotiations even before they start in earnest. Cyprus wants Ankara first to recognize and normalize relations with it.

Turkey does not recognize the Greek Cypriot government.

The EU ministers also agreed to start membership talks with Croatia, formally recognized Montenegro's independence from Serbia, and gave the green light to deploy 2,000 troops to help secure the Democratic Republic of Congo's July presidential and parliamentary elections.

Meanwhile, Albanian Prime Minister Sali Berisha and EU Enlargement Commissioner Olli Rehn signed a Stabilization and Association Agreement, the first step on Tirana's path to possible EU membership.

Turkish Journalist Cleared In Freedom Of Speech Trial

ANKARA -- A Turkish court has acquitted a prominent Turkish journalist in a freedom of speech case linked to debate over the mass killings of Armenians under the Ottoman Empire, the Anatolia news agency reported.

The court ruled that Murat Belge, a columnist for the daily Radikal, did not insult the judiciary when he criticized a court decision that briefly blocked a landmark conference last year on the massacres, a long-standing taboo that Turks have only recently began to discuss. The judge dropped similar charges against Belge over a second critical article on the same issue, citing the statute of limitations, Anatolia reported.

Belge risked up to 10 years in jail for the two articles. The European Union has repeatedly warned Ankara that the prosecution of intellectuals for exercising their right to free speech is damaging Turkey's membership bid.

Charges against four other leading journalists, who had been indicted with Belge in the same case, were dropped in April because their articles fell under the scope of the statute of limitations.

US House Passes FY 2007 Foreign Operations Bill

WASHINGTON, DC -- On June 9, the House of Representatives voted 373 to 34 to approve the Fiscal Year 2007 Foreign Operations Bill, which reinstates U.S. policy to maintain military aid parity between Armenia and Azerbaijan.

The Bush Administration, in its budget request to Congress earlier this year, asked for \$5.385 million in military aid for Baku versus only \$4.29 million for Yerevan. This vote would allocate \$4.29 million in military assistance to both countries. Specifically, the House of Representatives approved \$3.5 million in Foreign Military Financing (FMF) and \$790,000 in International Military Education and Training (IMET) funds for both Yerevan and Baku.

Additionally, the Bill called for \$62 million in economic aid to Armenia and up to \$5 million in humanitarian assistance for Nagorno Karabakh.

Continued on page 4

On June 4 and 5, the presidents of Armenia and Azerbaijan, Robert Kocharian and Ilham Aliyev, met in Bucharest on the sidelines of a forum of Black Sea states to resume talks under the aegis of the Minsk Group of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) to resolve the Karabakh conflict.

But the Bucharest talks, like the two presidents' previous meeting in Rambouillet in early February, failed to make progress on resolving what Armenian Foreign Minister Vartan Oskanian subsequently called the most serious difference between the two sides.

All the officials involved in the search for a solution to the Karabakh conflict, whether representing the conflict sides or the mediators, have remained tight-lipped in recent months over the precise issues under discussion. That atmosphere of confidentiality has been alleviated only by occasional enigmatic statements and disclosures. But the intensification of the Minsk Group's efforts in the wake of the February talks in Rambouillet also reflects a growing sense of urgency.

Upcoming Elections

Armenia is scheduled to hold parliamentary elections in 2007, and presidential elections are due in both countries in 2008. In the run-up to those elections, neither leadership dare agree to a humiliating concession that could alienate voters. For that reason, the Minsk Group co-chairs desperately want the two sides to agree on at least a preliminary draft accord before the perceived "window of opportunity" closes at the end of this year.

While the notion of a "window of opportunity" is now in question, it does reflect a very real linkage between the peace talks and the electoral cycle of all parties involved. And that linkage in turn reveals the rather troubling failure of both the Armenian and Azerbaijani governments to adequately engage and prepare their so-

Nagorno-Karabakh: What Is The Sticking Point In The Peace Talks?

By Liz Fuller and Richard Giragosian

cieties for any possible settlement.

A second disturbing factor is that the leadership of the unrecognized Nagorno-Karabakh Republic (NKR) remains dangerously excluded from the top-level negotiations, relying instead on Armenian "good faith" and prudence to defend their interests. It seems only natural to presuppose at least a degree of divergence in the national interests of Armenia and Nagorno-Karabakh.

But notwithstanding "windows of opportunity," the ongoing talks and meetings are important in themselves to maintaining a degree of dialogue and engagement, and in demonstrating to the population of both countries their respective leaders' commitment to resolving the conflict on the most advantageous terms possible.

Meetings

As noted above, two meetings within four months between Presidents Kocharian and Aliyev failed to yield progress on the most intractable difference between the two sides. "The issue the two presidents discussed and tried to solve is very complicated indeed," RFE/RL's Armenian Service quoted Armenian Foreign Minister Oskanian as telling journalists in Yerevan on June 6. "This was the same issue that was put before the presidents at Rambouillet. It wasn't solved then and it wasn't solved now either."

Noyan Tapan quoted Oskanian as implying that reconciling the two sides' respective positions is all the more difficult because it requires a retreat from fundamental principles. But he said he will very probably meet again "very soon" with his Azerbaijani counterpart Elmar

Mammadyarov in a bid to narrow the differences between the two sides. Unconfirmed reports say such a meeting might take place as early as this week.

Oskanian failed to identify the pivotal issue that is precluding progress in the peace process, but statements by other officials substantiate the hypothesis that the nexus of the problem lies in the concessions each side is, or is not, ready to make.

Most analysts assume that the variant currently under discussion is that originally proposed in late 2004 by NATO Parliamentary Assembly President Pierre Lellouche and former Spanish Foreign Minister Ana Palacio. That plan envisages a compromise settlement that would give Armenia temporary control of the unrecognized NKR in exchange for the withdrawal of Armenian forces from Azerbaijani territory, with the final status of Karabakh to be determined by its inhabitants in a referendum in five or 10 years' time. The International Crisis Group unveiled a similar plan last fall.

Solutions, Concessions

The major obstacle to either of those plans is that Azerbaijani officials have repeatedly ruled out any solution that does not preserve the country's territorial integrity. They would therefore be reluctant to permit a referendum on the future status of the NKR in which the predominantly Armenian population would doubtless opt for independence. Indeed, the current constitution of the Azerbaijan Republic expressly precludes holding a referendum on altering the country's borders. On June 6, ArmRadio.am, as cited by Groong, quoted Mammadyarov as

stressing that point, and also as arguing that not only the Armenian population of Nagorno-Karabakh, but also its former Azerbaijani community, should be given autonomy under any peace settlement.

As for Armenia, the real question is whether, when, and in return for what reciprocal concession from Azerbaijan it should relinquish its sole bargaining chip by withdrawing from the seven districts of Azerbaijan contiguous to the NKR that have been occupied by Karabakh Armenian forces since 1993. Yerevan reportedly has no objection to freeing five of those districts — Jebrayil, Fizuli, Zangelan, Agdam and Gubadla — but has been reluctant to cede control of the strategic Lachin corridor that serves as the sole overland road link between the NKR and Armenia, or the neighboring Kelbajar district. (Retaining such a lifeline is one of the three key tenets of the Armenian negotiating position.)

U.S. Deputy Secretary of State Daniel Fried's comment in Bucharest on June 5 that "we would like to see the return of as much territory as possible to Azerbaijan as soon as possible and the return of Azerbaijanis to their native villages" implies precisely such a disagreement between the two sides over how many districts Armenia will cede and the time frame for doing so. And the Karabakh leadership may well take a harder line than Yerevan on any withdrawal from occupied territory, thereby narrowing the Armenian room for maneuver.

In that respect, progress in resolving the conflict may ultimately hinge on the ability of the OSCE — or the international community in general — in providing long-term guarantees (in the form of an international peacekeeping force) of the security of both the Armenian population of Nagorno-Karabakh and the Azerbaijanis who will be enabled to return to the villages in surrounding districts from which they fled in 1992-93.

RFE/RL

In spite of the relentless march of modernity, war atrocities and other human rights abuses of decades or even centuries ago continue to stoke anger and conflict across the globe. Remarkably, this often occurs among societies sharing common values and embracing globalisation. Collective memory of atrocities holds a historical death grip on so many peoples today that we desperately need a new means to help victims and perpetrators understand the past.

Consider Serbia's sad example, in which self-censorship in politics and schoolbooks about atrocities continues to isolate the country. The recent death of Slobodan Milosevic, former Serbian leader - before the international court trying him could render a verdict - and Belgrade's subsequent failure to arrest Ratko Mladic, the indicted war criminal - fuelled both anger and memories. Is it any wonder that political reconciliation in the Balkans remains fragile or that Bosnia still seeks validation of Serbian-inspired genocide before the International Court of Justice?

Remarkably, this anger often occurs among societies sharing common values and embracing globalisation. Consider Turkey. Kurdish riots threaten to reignite a civil conflict plagued by too many denials of past atrocities and present realities. Turkish officials have long contested labelling the forced marches and mass killings of Armenians by Ottoman authorities almost 100 years ago as "genocide".

World press

Unlock The Door To History's Atrocities

By David Scheffer
Financial Times; May 26, 2006

Some European nations demand that Ankara acknowledge genocide before approving Turkey's accession to the European Union. The recent defeat of French legislation criminalising denial of an "Armenian genocide" has intensified tensions. Turkey pulled out of Nato military exercises after Stephen Harper, the Canadian prime minister, publicly described those events in Armenian history as "genocide". Pride and political agendas still divide Armenians, Turks and the western alliance. Japan, meanwhile, although a trading empire, is at loggerheads with South Korea and China (neither sporting clean human rights records) over how to explain and acknowledge aggressive criminal conduct before and during the second world war. Japanese school textbooks have reached new levels of revisionism about past atrocities. Officials dodge the truth. Junichiro Koizumi, prime minister, annually visits the Yasukuni shrine honouring Japanese war criminals, despite foreign protests. South Korea declassified documents that purportedly demonstrate Japan's culpability for crimes against humanity committed during its years as an occupier. Seoul insists that Tokyo assume responsibility.

Relations between Poland and Rus-

sia are strained, too, partly because of the "reciprocal silence" underpinning memories of atrocities. Baltic states are revisiting, with rising anger, the killings and disappearances they endured under Soviet rule and in the second world war. Latin American societies remain burdened with past human rights outrages. Seeds have been planted to inspire decades of hatred and tension between the Islamic world and the US. Bush administration officials have seemed increasingly oblivious to allegations of torture and abuse within foreign detention facilities since September 11 2001, as well as to their own credibility gap on the invasion and occupation of Iraq.

Civilian deaths under US firepower in Iraq and Afghanistan leave far too many questions unanswered. In contrast, Washington occasionally faces up to atrocity crimes committed long ago against its native and ethnic populations, but redemptive acts haven't fully overcome societal divisions.

Robert Zoellick, US deputy secretary of state, noting Sino-Japanese tensions over the history of Japan's colonial rule in Taiwan, said: "One way to defuse some of the tension on both sides is to have what is called in diplomatic parlance

a 'track two' effort, perhaps have historians of China and Japan, perhaps the US, too, examine the historical situation in world war two and perhaps other periods as well."

Efforts similar to this have been attempted in various countries to address post-atrocity tensions plaguing society. Scholars convene conferences and truth commissions and accomplish much good work, but their efforts are insufficient. Records established by the international criminal tribunals remain remote and partial at best.

The internet with its global reach offers a powerful way to educate people and compete with political demagoguery about atrocities. A consortium of leading independent scholars across the globe should collaborate to develop in cyberspace credible accounts of the facts about atrocities, drawing on solid research but striving to avoid intellectual gridlock. Each such historical account should be easily readable and printed in relevant languages so that ordinary people, particularly students, can learn from a trusted source, free of distortion. Other sources on atrocities and contested views must not be ignored, although it is important

Continued on page 4

The writer, a former US ambassador at large for war crimes issues, is a law professor and director of the Center for International Human Rights at Northwestern University.

Book Review

A Gift In The Sunlight

By Kay Mouradian

Review by James Ajemian

In recent years Armenian political organizations in the United States have brought increasing pressure to bear on Congress and the president to formally acknowledge the 1915-16 Turkish genocide against the Armenians. This has produced a politically financed assault by the Turkish government to deny such an event ever occurred despite potent historical documentation to the contrary. In addition, an increasing number of countries around the world have declared their recognition of the first genocide of the twentieth century. Yet the U.S. hesitates to do so for fear of alienating its ally Turkey, in order to gain political, economic and military advantages in the Middle East. Nevertheless the drive to achieve American recognition continues to grow. It has won adherents from government representatives at all levels, including a number of U.S. cities that have officially recognized the Armenian Genocide.

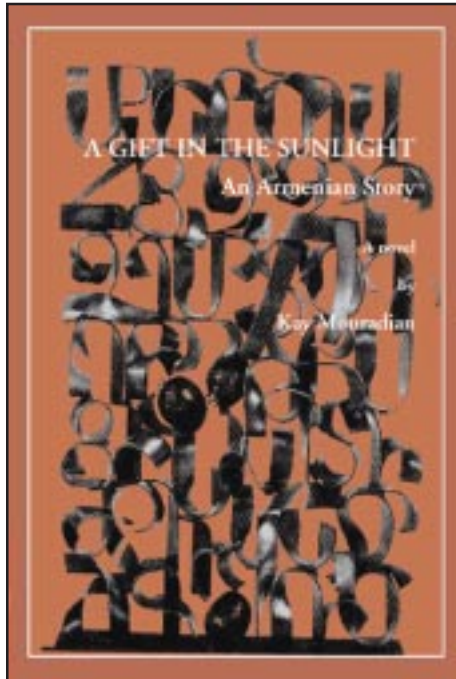
In the midst of all of this activity, Kay Mouradian, a retired professor of health and physical education, has written a novel based in part on her mother Flora's experience of living through and surviving the genocide. Mouradian says, "This is more than just Flora's story. It is also the story of every Armenian who survived that tragic historical event that continues to be glossed over by the modern world"

In addition to preserving family memories Mouradian did extensive research for this book. *A Gift in the Sunlight* tells the story of a teenage Armenian girl from Hadjin and her family, her parents, grandmother, and five siblings, who, along with all the Armenians from her village, were forced by order of the Turkish government into a death march to Syria in the south. As we know, this was repeated throughout Turkey, leading to the near extinction of a cultural, religious, and civil society that had existed for more than two thousand years.

With Flora as the central character, we travel along the march with this family. Flora and her older sister, Verkin, face dangerous encounters with Turkish soldiers. Everyone suffers from the lack of food, water and sustenance in general. Exposure to the elements brings illness and death to thousands.

When Flora reaches Syria she is separated from her family and faces vividly described trying events. We see a desperate attempt for an end to her misery. We experience her anguish over her own family and we see her in encounters with strangers also entangled in confusion and chaos. Flora has had her world, her hopes, ambitions and plans crushed right before her eyes. She had attended school in Constantinople and, under the guidance of an American Missionary instructor, had hoped to pursue higher education in America.

Because so much has been written about the Armenian Genocide I questioned whether a description of that horrific, monstrous disaster could be successfully narrated in a novel. Yet Mouradian's book left me feeling uplifted and with my soul comforted. What is particularly intriguing is her skill in conveying all of the emotions of a family split apart by death, by separations, and by reunion too. The



tragic story of Flora and her family stands for that of thousands of other families that suffered a similar fate, or worse, in those ill-begotten times.

By beginning with family history Mouradian has accomplished a feat that I doubted would be possible. The momentum of *A Gift in the Sunlight* is like that of a dramatic, vivid documentary rather than a novel; yet, like a novel, it keeps the reader spellbound right up to the conclusion. The postscript, a description of Mouradian's mother's last years, adds to the profound quality of her writing.

The response from non-Armenian readers will differ from that of Armenians, who are fully cognizant of those terrible times. They are in one way or another connected to long-ago events that have very few still-living witnesses. I can imagine the impact this book will have on Armenians who are descendants of those who were lost or those who survived but suffered from post-traumatic stress syndrome. Each of us could tell a story about our parents or grandparents. My own mother, too, suffered severely and never fully recovered from her trauma. By presenting her tale, Mouradian gives comfort to and does justice to all Armenians.

Non-Armenian readers will be enlightened by the connection between the Armenian Genocide and the genocides that have followed. I urge everyone to read this book, and to be prepared for the ending as well as the postscript that follows.

Dr. Ajemian is Professor Emeritus of Social Work at San Diego State University

About The Author

Dr. Mouradian received a BS degree from Boston University, an MS from UCLA and an EdD from Nova Southeastern University. Most of her professional career has been in education, primarily with the Los Angeles Community Colleges as Professor of Health and Physical Education. In addition to her teaching duties, she was also a leader in the California Teachers Association as an advocate for upholding the rights of physical education in the California community colleges. Her colleagues attributed her successful leadership to her persuasive speeches.

A world traveler and a lover of research, areas of opportunity her teaching profession supported through sabbati-

Prof. Dennis Papazian, Director Of Armenian Research Center, Named Professor Emeritus

DEARBORN -- Dennis R. Papazian, who has taught history at the University of Michigan-Dearborn for more than 40 years, was named professor emeritus by the U-M Regents at their May meeting. He retired from active faculty status at the end of April.

In addition to teaching a wide range of courses on Russian, Soviet, Armenian and world history, Papazian was founder and director of the campus's Center for Armenian Research and Publication, a reference library containing books, articles and archival materials used by scholars around the world.

The Center also has published scholarly journals and other works in Armenian studies, and maintains a Web site featuring diverse materials concerning Armenians both in the United States and in other parts of the world.

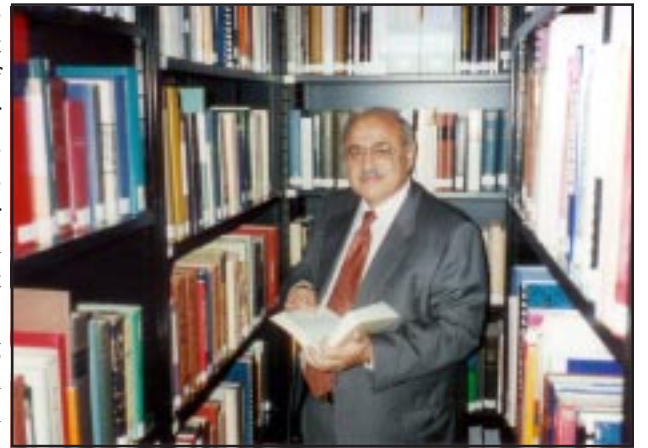
In the classroom, Papazian was a flamboyant lecturer and popular teacher. By the time he retired, Papazian's courses attracted students whose parents, and grandparents, had been his students years before.

Papazian, a native of Detroit, earned bachelor's and master's degrees from Wayne State University, and a master's and doctoral degrees from the U-M Ann Arbor campus. He also spent a year studying Russian history at the Moscow State University in 1961-62, and completed fellowships at Harvard University and the Ohio State University.

He joined the UM-Dearborn faculty as a lecturer in 1962, became assistant professor of history in 1966, was promoted to associate professor with tenure in 1968 and to professor in 1971. He held more than dozen administrative appointments, including terms as director of graduate studies and chair of the Department of Social Studies. He also was the chair of the College of Literature, Sciences, and the Arts during the late 1960s and early 1970s when the campus grew from a two-year program, serving junior and senior students, to a four-year comprehensive university, which kicked off a period of major enrollment growth for UM-Dearborn.

cal, Dr. Mouradian spent several months in India researching yoga for her dissertation. Quest Books of the Theosophical Publishing House published the meditation part of her findings as *Reflective Meditation, A Mind Calming Technique*. Now out of print with rights reverted to the author, Dr. Mouradian, with a new voice, is revising and updating the book with a new title—*Meditation the Yoga Way: A Spiritual Journey*:

She has written articles about yoga for educational magazines. Two popular ones were *Developing a Competency-based Syllabus in Yoga for the Community College Curriculum* and *Increasing Body Awareness through Yoga's Relaxation Technique*. She self-published a guide for educators teaching yoga in the community colleges and stressed the importance of teaching simple adaptations in preference to traditional yoga postures. The western competitive attitude is counter to yoga philosophy and presents



Dr. Papazian among the books of the Armenian Research Center

Papazian's research led to numerous scholarly articles on Russian history, Armenian immigration and the Armenian genocide. In addition, he has been very well known throughout the metropolitan area for his political commentaries in the Detroit newspapers and on television and radio.

Through his connections among Armenians in the United States, especially through their churches and fraternal associations, Papazian has solicited major contributions to endow the Armenian Research Center and ensure its preservation after his retirement.

During the 1970s, Papazian served as chairman of the board and director of the Armenian Assembly of America, and he was chairman of the board of the Alex Manoogian Cultural Foundation from 1969 to 1977. He also served for more than 20 years on the board of the Michigan Ethnic Heritage Studies Center and the executive council of the Society for Armenian Studies. Earlier this year, Papazian was appointed to the New Jersey Commission on Holocaust Education.

In 1991, when Papazian was recognized for his contributions with the UM-Dearborn Distinguished Service Award, the nomination packet included supporting letters from community leaders, media representatives and elected officials, including three members of Congress.

"I heartily recommend Dennis Papazian for the Distinguished Service Award," then-Senator Donald Riegler Jr. wrote. "Not only is he a trusted friend, but a valuable asset to the community. The University of Michigan-Dearborn is steadily increasing in stature throughout the country, and much of this is due to the untiring efforts of Dennis Papazian."

an inherent danger for yoga-related injuries.

Dr. Mouradian hopes to write books that will be helpful to those who care about maintaining a quality body, particularly in the elder years. During one of her sabbaticals she visited specific physical education classes in local colleges to explore a possible link between traditional yoga postures and an acupuncture meridian exercise concept she has developed. Part of her research included an association with Eugene Jussek, M.D, an internist who specializes in acupuncture. Their mission was to observe the speed of healing when a patient practiced the acupuncture-meridian stretches daily.

Planning to continue her acupuncture research at the Academy of Traditional Chinese Medicine in Beijing, China, Dr. Mouradian was forced to cancel her trip when her mother became seriously

Continued on page 4

Armenia Joins International Community In Commemorating United Nations World Environment Day



(L to R) Karine Danielyan, head of the Association For Sustainable Human Development, Consuelo Vidal, United Nations Resident Coordinator, and Simon Papyan, Deputy Minister of Nature Protection, at the program hosted by the UN in Armenia for World Environment Day

YEREVAN -- The United Nations Development Programme and a wide range of partners in Armenia jointly marked World Environment Day (WED) on June 5. A number of environmental NGOs and individuals attended the WED celebrations, where a new film on illegal logging titled "From Need to Greed" was premiered.

The documentary was funded by Armenia Tree Project (ATP), Armenian Forests NGO, and the World Wildlife Fund Caucasus Office, and produced by VemMedia Arts. Another event was hosted by American University of Armenia (AUA) later that evening, where the film was followed by presentations from two leading forestry experts in Armenia.

The WED theme for 2006 was Deserts and Desertification, and the slogan "Don't Desert Drylands" emphasized the importance of protecting drylands—arid and semi-arid regions that are home to more than two billion of the world's most vulnerable people. World Environment Day is one of the principal vehicles through which the UN stimulates worldwide awareness of the environment and enhances political attention and action.

During a conference at the UN with Simon Papyan, Deputy Minister of Nature Protection, and Consuelo Vidal, UN Resident Coordinator, Ms. Vidal provided background on Armenia's historical forest cover. "According to historical data, forests covered 20 percent of Armenia at the turn of the 20th century, but by the early 1990s this area was reduced to 11.2 percent and is now below 10 percent," stated the UN official.

"We would like today to call upon the government, civil society, media representatives, and general public to combine their efforts towards preventing desertification. Applying sustainable agriculture practices, measures to prevent landslides, forests' rehabilitation, appropriate waste disposal practices, and increasing awareness of threats posed by desertification and its causes already would make a big difference," noted Ms. Vidal.

Mr. Papyan outlined the efforts of the Ministry of Nature Protection in beginning to address environmental problems including the adoption of a draft law on Environmental Impact Assessments. He called for closer collaboration between NGOs and the government in addressing

environmental issues. "We are capable of making brilliant decisions when we work together," stated Mr. Papyan.

Karine Danielyan, head of the Association For Sustainable Human Development, presented her observations regarding desertification and deforestation. "A recent public opinion poll indicated that from a total of 500 people, none found the condition of the environment in Yerevan to be 'good' or 'normal,' while 32.3 percent are convinced it is 'extremely endangered,'" said Ms. Danielyan. "We are turning Yerevan to a desertified city with concrete and stone constructions instead of greenery."

Premiere of 'From Need to Greed' Documentary

The event continued with the screening of the new film "From Need to Greed," for the audience of nearly 100 people, which documents deforestation and illegal logging in Armenia. Vache Kirakosyan, Director of Operations for ATP, cited the need for broader public education on environmental issues as the reason ATP joined with other NGOs to support the creation of this and 10 other films about Armenia's environment.

"The situation is different than it was in the early 1990s with the energy crisis," noted Armenian Forests NGO President Jeffrey Tufenkian in the film. "There is still need-based cutting for people who can't afford fuel other than wood, but it has moved from need to greed. The greed of a few who are taking truckloads of wood out of the forest and keeping local villagers from entering the forest."

AUA Environment Conservation and Research Center Screening

Another event correlated with WED was hosted by AUA later that evening. The AUA Environment Conservation and Research Center (ECRC) organized the second public preview of "From Need to Greed," hosted by ECRC head Dr. Renee Richer. After the film, two leading forestry experts in Armenia discussed their latest research.

Dr. Hovik Sayadyan, head of the Forestry Department of the Armenian Agricultural Academy, presented his recently published research on "Forest Policies, Management and Conservation in

Yerevan 'At Risk Of Catastrophic Earthquake'

Continued from page 1

of the [1988] Spitak earthquake ... then almost nothing will be left of Yerevan because according to our calculations, about 80 percent of buildings will be destroyed and we will have about 300,000 victims," he said.

The 1988 earthquake destroyed much of northwestern Armenia, killing more than 25,000 people and leaving hundreds of thousands of others homeless. Thousands of them still huddle in ramshackle temporary shelters. The country had previously been hit by a similarly powerful calamity in the 17th century. Historians say its epicenter was near Garni, a village 20 kilometers east of Yerevan.

According to Melkumian, the Garni area is nestled on a dangerous fault that might one day send powerful tremors to the Armenian capital.

A senior official at the National Seismic Protection Service (NSPS) shared

Melkumian's concerns. "Professor Melkumian is one of the best specialists in his field," the official told RFE/RL, speaking on the condition of anonymity. "If, God forbids, Yerevan is hit by an earthquake as powerful as the Spitak earthquake, the number of victims could be very large indeed, because most buildings here have become weaker, especially after Spitak, and will not resist tremors."

Seismologists and construction specialists agree that many apartment buildings in Yerevan, built in Soviet times, are vulnerable to natural disasters. "Yerevan's condition is not encouraging in that regard," said Melkumian. "The main reason for that is that Yerevan was built in accordance with the former Soviet standards that underestimated seismic risks."

Those standards, coupled with a poor quality of construction, have been widely blamed for the catastrophic death toll from the 1988 quake.

Unlock The Door To History's Atrocities

Continued from page 2

to remember that too much information in too many places on the web means most people remain ill-informed.

Japanese, Turkish and Serbian schoolchildren - among many others - could use such a website to overcome their textbooks' shortcomings. Africans,

as they gain internet access, could retrieve objective accounts of the atrocities that have plagued their continent. Competing websites and government efforts to block access would challenge the endeavour. But the existence of a reputable website might help ease tensions and discipline public officials by helping understanding of precisely what happened in the dark past.

About The Author: Kay Mouradian

Continued from page 3

ill. Everyone expected her mother to die, but a series of remarkable things happened. Her mother lived another five years, had three more near death experiences, became more alert and more loving with each recovery, and during one of those phenomenal events she stated unequivocally that Dr. Mouradian was going to write about her mother's life.

At first Dr. Mouradian resisted the idea, but when her research revealed the depth of the 1915 tragedy, she set aside her plans to study in China. She sought out used bookstores to search for and read books written by journalists, diplomats and missionaries who lived in the Ottoman Empire during the early 20th century and perused documents from the American Embassy in Constantinople housed at the Library of Congress. She took an emotional "roots" trip to Turkey to visit the village where her mother and her mother's family along with 20,000 other Armenians were forced to leave their homes during the Armenian genocide. Traveling across their deportation route where more than two million Turkish Armenians were forced to march hundreds of miles deep into the desolate deserts of Syria was heartrending, the

haunting footsteps of the deportees hugged Dr. Mouradian and wouldn't let go until she ceded that human transgression onto paper. A GIFT IN THE SUNLIGHT, An Armenian Story is the story of that injustice, the unquestioning effects of deep and long ethnic hatred.

The bonds of hatred are ever increasing throughout our world today and Dr. Mouradian hopes her novel will court controversy, but through eyes of hope that will build steps toward a platform of reconciliation. If Armenians and Turks clasp hands in brotherhood, a never expected happening, that moment could hearten others who hold long standing hatreds to crack open doors of understanding. The intelligent way to defuse hatred from an adversary is to have that enemy become a friend.

Dr. Mouradian took early retirement from her teaching profession to start a second career as a writer. She hopes the opportunity to research and delve into the philosophy of why acupuncture works and how she can embody that knowledge to further develop her meridian exercises will present itself again in the future.

She lives in southern California, is an avid skier, tennis player, gardener, and occasionally finds time to read for pleasure.

Soviet and Post-Soviet Armenia" and "Evolution of the Forest Cover in Armenia." The material shows how dramatically the extent and condition of Armenia's forest ecosystems have decreased since independence in 1991. This decline is not only a consequence of the recent history of the area, but also the result of improper forest policies, management, and forest-use practices.

Armen Asryan from Agricultural Academy Forestry Department and ECRC then presented his research study on "Mapping Armenian Deforestation," which uses remote sensing technologies. The results of his research will be used to assist public agencies, NGOs, and international organizations document the problem and formulate appropriate policies and programs.

ԹՈՒՐԲԵՐՈՒՆ՝ ԹՈՒՐԲԻԱՆ ԹՐԲԱՑՆԵԼՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐՄԷՆ ՔԻՒՐՔՅԵԱՆ
(Շարունակում և նախորդ թիվում)

Կ. Պոլսոյ մէջ 5104 անձ ձերբակալուեցաւ: Կառավարութիւնը առաջին հերթին դէպքերը վերագրեց ժողովրդային պողոթնում, ապա, համայնավարները մեղադրեց: Ձերբակալեալներուն մեծամասնութիւնը, Դեկտեմբերին, դատական որոշումով ազատ արձակուեցան: Բացառապատեհաբար, թէ դէպքերը համագործակցաբար կազմակերպած էին իշխող կուսակցութիւնը, Ազգային Ապահովութեան Գրասենեակը, աշակերտական միութիւնները եւ «Կիպրոսը Թուրք է Ընկերակցութիւն»ը: «Թեմփօ» պարբերաթերթը իր 9 Յունիս 1991 թիւին մէջ հրատարակեց Ձինուրական Յատուկ Գրասենեակի (էօգէլ Հարսի Տայրեսի) նախկին պետերէն հանգստեան կոչուած գորավար Սապրի Եիրմիպէշօյլուի հետ եղած հարցազրոյց մը, ուր ան կ'ըսէ, թէ զինուորական Յատուկ Գրասենեակը 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերը շատ լաւ կազմակերպած էր եւ իր նպատակին ալ հասած: (42)

Դատարաններու արձանագրութիւններուն համասան յարձակումի եւ թալանի ենթարկուած էր 5317 վայր՝ 4214 տուն, 1004 աշխատատեղի, 73 եկեղեցի, մէկ սինակոկ, երկու վանք, 26 դպրոց, գործատեղի,



Երբ հրասայլները փողոց իջան Բաղաբար արդէնիսկ ամնամաշելի վիճակի հասած էր

պանդուկ...: Այս վնասուած շէնքերուն 59 առ հարիւրը կը պատկանէին յոյներուն, 17 առ հարիւրը հայերուն եւ 12 առ հարիւրն ալ հրեաներուն: Հասցուած վնասը, այդ օրուայ արժէքով, կը հասնէր մօտաւորապէս 150 միլիոն թրքական լիրայի՝ 54 միլիոն տոլարի: (43)

Ուրիշ տուեալներ ալ այդ թուանշանը կը բարձրացնեն 69,5 միլիոնի: Համաձայն Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի գնահատման՝ վնասը հասած է 150 միլիոն տոլարի, իսկ յունական կառավարութեան հաշիւներով ալ՝ 500 միլիոն տոլարի:

Ուրիշ աղբիւրներ վերելի ծանօթութիւններուն առընթեր կու տան չաւելեալ տեղեկութիւններ: Պարկի մէջ գտնուած էր 3 այրած դիակ: Մեռցուած էին 16 անձեր՝ ներառեալ 5 կրօնաւորներ: Բռնաբարուած էին մօտաւորապէս 50 յոյն կիներ՝ իրենց ընտանեկան անդամներուն ներկայութեան: Վիրաւորուած էին աւելի քան 500 հոգի, որոնցմէ 50-ը՝ ծանրապէս: Երկու գերեզմանատուներու վնաս հասցուած էր: Այլուած, փլցուած, վնաս հասցուած, թալանուած վայրերուն թիւը հասած էր 5622-ի: (44) Վիրաւորեալներուն մէջ կային 6 յոյն եպիսկոպոսներ: Բռնաբարուած 60 յոյն կիներու համար դիմած էր յունաց հիւանդանոցը:

Ըստ յունաց արքեպիսկոպոսարանի տուեալներուն, 95 եկեղեցիներէն 61-ը ամբողջովին կամ մասամբ աւերուած, 8 հատը հրկիզուած,

1 յոյն-կաթոլիկ եկեղեցի քանդուած, 48 դպրոցներէն 36-ին փոքր կամ մեծ վնաս հասցուած էր: Կ. Պոլսոյ մէջ հրատարակուող չորս յունական թերթերուն գրասենեակները եւ անոնցմէ տպարան ունեցող երկուքին տպարաններն ալ քանդուած էին: (46)

Մեծ կորուստի մասնուած գործատեղիները, վաճառատուները չվերաբացուեցան: Ուրիշներ իրենց գործը տեղացիներուն ծախեցին: Պետութեան եւ կառավարութեան հանդէպ իրենց վստահութիւնը կորսնցուցած 70 հազար քրիստոնեաներ՝ հայեր եւ յոյներ 1955-62 թուականներուն իրենց ծննդավայրէն հեռացան: Կառավարութիւնը, 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերով, քրիստոնեայ փոքրամասնութիւններէն ձերբազատուելու եւ տնտեսական կեանքը ազդանայնելու իր նպատակին հասաւ: 1920-ական թուականներուն շուրջ 200000, 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերու նախօրեակին ալ մօտաւորապէս 110,000 նկատուած Կ. Պոլսոյ յոյն համայնքը, քաներորդ դարու վերջաւորութեան հազիւ 1,600 հոգի կը հաշուէ: Մինչդեռ քաղաքի բնակչութեան թիւը հասած է 15 միլիոնի: 200-250 հազար հաշուող հայ համայնքէն ալ մնացած է մօտաւորապէս 70 հազար հայ:

Բոլոր անոնք, որոնք ձգտեցան երկրին տնտեսական հրապարակը թրցաքնել, բնաւ չխորհեցան, թէ թուրքը հարստացնել ուրիշ բան էր, զայն գործարարի մը ձիրքերով օժտել՝ տարբեր: Թուրքերը հազիւ 1970-ականներուն սկսան առեւտրական հրապարակին տիրել:

Բանակին 27 Մայիս 1960-ին կատարած պետական հարուածէն ետք տեղի ունեցած դատավարութիւններու ընթացքին ի յայտ եկաւ, թէ Սելանիկի ուսմբը տեղույն համալսարանի ուսանողներէն յունահայատակ Օքթայ Էնկին անուն թուրք մը պաթեցուցած, տեղույն ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուած, դատուած, դատական ծախսերը թուրք կառավարութիւնը վճարած, երեք տարի բանտարկութեան դատապարտուած եւ բանտէն փախցուելով Կ. Պոլիս բերուած էր: Թուրք կառավարութիւնը անոր ընտանիքին նիւթապէս օժանդակած եւ զինք ալ վարձատրած էր: Անոր նախ պաշտօն տրուած էր Կ. Պոլսոյ քաղաքապե-



Կիմ մը խանութի մը փեղկը կը կտրէ

տութեան կազմին մէջ, յետոյ ալ՝ Միլիի Իսթիհպարատ Թեքիլթիլ (MIT)-ին (Ազգային Տեղեկութեան Գործակալութիւն) շարքերուն մէջ: Յառաջիկային ալ նշանակուած էր Նեւշեհիլ քաղաքին կուսակալ: Ան 1960-ի պետական հարուածէն ետք ձերբակալուեցաւ, սակայն շուտով ազատ արձակուեցաւ: (47)

«Իսթանպուլ էքսպրէս» լրագիրին արտօնատէրը յառաջիկային երեսփոխան ընտրուեցաւ: Թերթին հրատարակչութեան պատասխանատուն ալ մշտապէս լրատուական հաստատութիւն մը հիմնեց: «Կիպրոսը Թուրք է Ընկերակցութիւն»-ի երկրորդ նախագահն ալ, որ դէպքերու շրջանին MIT գործակալութեան անդամ էր, դէպքերէն տասը տարի ետք, 1965-ին, երեսփոխան ընտրուեցաւ ու մինչեւ 1980 մի քանի նախարարական աթոռներ գրաւեց:

50 տարի առաջ պատահած 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերը թուրք պետութեան ընդգրկած Թուրքիան թրքացնելու եւ տնտեսական կեանքն ալ ազգայնացնելու քաղաքականութեան արիւնոտ հանգրուաններէն մին է: Հակառակ այս անմարդկային իրադարձութիւններուն, Արեւմուտքը, յատկապէս ԱՄՆ-ը, Թուրքիան նկատած է ու տակաւին կը նկատէ արեւմտեան ժողովրդավարական չա-



Աւարէյետայ իրախնանք

փանիշներով երկիր մը: 6-7 Սեպտեմբերի յիսնամեակին, Կ. Պոլսոյ մէջ, թրքական կազմակերպութիւն մը ցուցադրեց դէպքերուն 250 մեծահասակ անտիպ լուսանկարները, որոնք ցայտուն վկաններն են զազանացած ամբօխին ոչմամեատականներուն հասցուցած վնասին: Խուժանին մաս կը կազմէին, երկաթներով եւ կացիններով խանութներու ցուցափեղկերը քանդող արդիագարդ հագուստներով

կիներ: Բազմաթիւ նկարներ, ուր խանութներ կը քանդուին ու կը թալանուին ի ներկայութեան ոստիկաններու ու զինուորներու:

Յուցահանդէսը յատկանշական եղաւ ոչ միայն յիշողութիւններու



Հայ բժիշկի մը դարմանատունը եւ Բոլի խանութը կը քանդուի

մէջ անցեալը վերականգնող իր ցուցադրած ցնցիչ նկարներով, այլ նաեւ նկարներուն վրայ եղած յարձակումով: Կարգ մը շրջանականեր՝ աջակողմեան ազգայնամոլներ, որոնք հանդուրժողականութիւն չունին եւ ժողովրդավարութեան նդէմ են, «Կամ սիրէ այս երկիրը, կամ հեռացիր», «Թուրքիա թուրք է եւ թուրք պիտի մնայ», «Երբ մենք մանուկ էինք, Աթաթիւրքին տունը ումբահարուեցաւ, մենք ապրեցանք այս բոլորը» կարգախօսներով ցուցաբերած խուժեցին, կարգ մը նկարներ պատուեցին, անոնց վրայ հաւկիթ նետեցին: Կ'երեւի իրենց, կամ իրենց դաս տուողներուն յիշողութիւնը շատ տկար էր, որով մոռցած էին, թէ ուսմբը, թրքական կառավարութեան հրահանգով, թուրք մը պայթեցուած էր: Այդ ցուցահանդէսը թուրքեր կազմակերպած էին եւ նման իրենց, այդ թուրքերն ալ Թուրքիոյ մէջ ապրելու իրաւունքը ունէին:

Յայտնի է, թէ 50 տարուայ մէջ որոշ շրջանակներու գլուխները ոչ միայն չէին փոխուած, այլ իրենց նման համախոհներ ալ հասցուցած էին: Յաւալին այն է, որ այդ յետադիմական փոքրամասնութիւնը

Շարք էջ 17

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԿ

ԴՈԿՏ. ԱԼՖՐԷԴ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ

ԱՆՂԵՐԵՆ-ԲԱՅԵՐԵՆ	ENGLISH-ARMENIAN
ԲԺՇԿԱԿԱՆ	COMPREHENSIVE
ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ	MEDICAL
ԱՈՋԵՈՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ	DICTIONARY

Շուրջ 500 էջեր եւ 8,500 բժշկական, գիտական, առողջադատական բառեր եւ բացատրութիւններ դարունակող այս գործածական եւ խիստ օգտակար բառարանը, ամէն հայ ընթանի՞ր դարձի ունենալ:

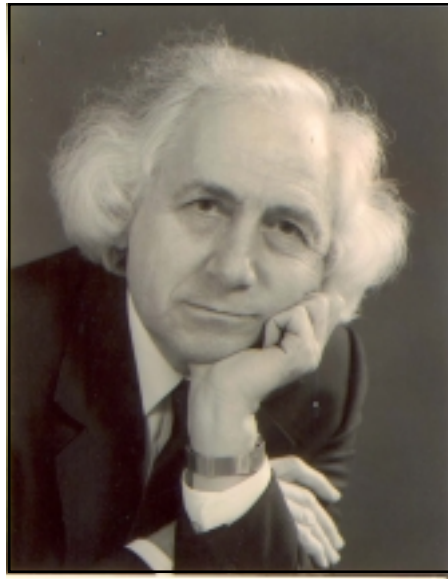
Գին՝ \$20.00

Կը վաճառուի գրասունցներ Պերճ (818) 244-3830, Ադրիլ (818) 243-4112, Սարդարադաս (818) 500-0790 եւ «ԵՐԵՎԱՆ» տպարան (818) 246-2070

Կարելի է դիմել նաեւ հեղինակին, հեռախօսելով (818) 543-7584

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԱՐԴԸ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ՝ ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆ Ա.Ի. ՔԶՆՅ. ՏԻԻԼ ԿԷՐԵԱՆ



Երեւելի տաղանդներ կան՝ համեստութեան եւ աշխատասերութեան ստուերներուն մէջ պլպլացող, իմացական անսողուն ձիրքերով եւ հոգեւոր արժանիքներով հարուստ, որոնք գրականութեան մէջ համբաւի հասած հեղինակութիւններ են՝ իրենց յուսով վաստակով եւ դեռ գարունամեայ եռանդով կը շարունակեն արձակ եւ քերթողական հրատարակութիւններով հարստացնել գրական աշխարհը: Հագուստազուտ երեւոյթներ են՝ ներկայ նիւթապաշտ ժամանակներուն՝ անոնց աշխատանքը գործունէութիւնը, որ կը վրիպի հասարակութեան ուշադրութենէն:

Անոնք դարամերձ տարիքի հասունութեան մէջ կողմացած կ'ապրին եւ չեն ակնկալեր որ հասարակաց զգացումէն շնորհանդէսներով մեծարուին իրենց մտային գովելի ստեղծագործութիւնները, որոնք յաճախ ապապրուած ու յանձնարարուած ձեռնարկներ են, կիսագրագէտներու եւ սոփեասներու գովեստի քաղցր գոհացնելու:

Այդ հանրաճանաչ բեղուն միտքերէն մէկն է եւ իմ գնահատումով միակը, որուն երկնային ներշնչումով յղացուած քերթողական հատորները ճառագայթում կու տան իր մեծ վաստակին:

Ժագ Ս. Յակոբեան, այս է անունը ՀՈԳԵՒՈՐ ՔԵՐԹՈՂԻՆ, որ եկեղեցական մը չէ, բայց հոգեշունչ քերթուածներով հոգիները կը հարստացնէ Աստուծոյ ոսկեբերան խօսքերով եւ Քրիստոսի շողարձակ շնորհներով:

Այդ յօդուածը ստորագրող քահանայն է բանաստեղծը՝ համանուն ռուսաց գրական վկայուած շրջանաւարտներ են, աւելի քան վաթսուն տարի առաջ:

ՀՐԱՇԱԿՈՐԾ ՏԱՃԱՐ կոչած է բազմաձևուտ եւ իմաստուն հիմնադիրը՝ իր անունով մկրտած հայկական գոլէճը՝ Ռեթէոս Պէրպէրեան եւ որուն երկու գրականագէտ գաւակները՝ եղած են գրագիտութեան եւ փիլիսոփայութեան մեր ուսուցիչները, Օննիկ եւ Շահան Պէրպէրեաններ:

Մեր նահատակ գրագէտներէն ու բանաստեղծներէն շատերը, Սիւսանթոս եւ բազմաթիւ ուրիշ մեծանուն գրողներ, այդ Լուսոյ Տաճարէն շրջանաւարտ եղած են:

Բանաստեղծ ժագ եւ ես, վեց տարիներու անջրպետով, ծերունագրող երիտասարդներ ենք, ան կը վազէ ետեւէս առոյգ քայլերով, իր հարիւրամեակը նուաճելու, համաձայն մեր պարզեւատու Տիրոջ հաճութեան:

Երկուքս ալ մեր խորագրած հաւատքով, Աստուծոյ անբեկանելի գորութեան յենած, կը վաչելենք մեր երջանիկ Այսօրը, առանց վաղուան ու մահուան վրայ մտածելու:

Աստուած հեռու կը պահէ մեր կեանքէն մահուան ստուերը եւ կու տայ մեզի այն կենսաւարտ զգացումը, թէ մեր վախճանը պիտի տնօրինէ ինքը եւ ոչ թէ մահուան ուրուականը:

Երկուքս ալ՝ մեր երիտասարդութեան առոյգ տարիները Աստուծոյ սիրոյ օրէնքին ու կամքին համաձայն ապրած ըլլալով, Տիեզերակալը շնորհեց մեզի ծերութեան շողերուն մէջ, մահուան ազդարարութիւններէն ազատ, խաղաղ ու հանգստաւէտ շրջան մը,

որուն համար մեր երախտագիտութիւնը անսահման է:

Վաղուց մտադրած էի հայ հասարակութեան յանձնել բանաստեղծին հոգեւոր ներշնչումներուն մարգարիտները, որոնք փայլատակում կու տան հեղինակին վաստակին, հրատարակուած տասնէ աւելի հատորներու մէջ:

Կը նահանջէի որոշումէս, այն մտավախութեամբ, թէ սխալ մը կը գործեմ իր համեստութիւնը խոցելով իմ գնահատումներովս:

Չէի համարձակեր յօդուածը հրատարակել առաջ՝ իր հաւանութիւնը առնել, մերժումի տարակուսանքէն խթանուած:

Ան տասնեակ տարիներ առաջ, էջերու ծաւալով գրախօսած էր գիրքերս, առանց իմ գիտակցութեանս եւ հիմա կարգը իմս էր, գրելու եւ գնահատելու իր գրական վաստակը, սրտիս համար անկեղծութեամբ: Պարտականութիւն մը, հաճելի, արդար եւ Աստուածահաճոյ:

Յաւալի է, որ այս սանձարձակ ժամանակներուն, ոսկի պատեհութիւնը կը տրուի շնորհագուրկ կիսագրագէտներուն, որ փառաւորուին ներբողալից ուղերձներով բեմերու բարձունքներէն եւ ծափահարուին որոտալի ժխորով իրենց... անապարծութիւնը:

Մեր վաստակաշատ բանաստեղծը իր քերթողական հատորներով գնահատուած անուն մըն է հայրենի եւ Սփիւռքի մտաւորական շրջանակներէ:

Կը կրօնաշունչ քերթուածները երկինքը կը բանան՝ քրիստոնեայ մարդոց կեանքին վերեւ, արևափառ ճառագայթներով:

Իր Աստուածախօս բառերը կը խօսին մեր հոգիներուն այնպիսի հզօր ու հաւատալի հաւատքով, որ կրնան բեւեռային սառնակոյտերը բեկանել ու հալենցնել, եթէ լսող ականջները ըլլան:

Եթէ գոյութիւն ունի բովանդակ հայութեան մէջ, իր նմանին նման՝ ջերմեռանդ բարեպաշտութեամբ հոգեւոր բանաստեղծ մը, մտքով եւ հոգիով Տիեզերքի Բագմաճառագայթ Փառքը գովերգող, պիտի ուզէի ճանչնալ զայն իր միացական, հոգեկան, բարոյական սրբութեան մէջ եւ համանուն յօդուածով գովերգել իր Քրիստոսանուէր կեանքը:

Գիտեմ որ մեր բանաստեղծին գրական ու բարոյական որակով՝ գոյութիւն չունի իր հաւասարագօրը, չբանալու աստիճան նօսրացած է քրիստոնեայ աշխարհին մէջ անոնց համրանքը:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՆՐԻ ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ՇԱՅՐ ԻՍ

Երբ սաստկանում է կարօտն իմ սրտում
Ու հոգիս անհուն կարօտով լցունում
Այնժամ գիշերը իմ խորը քնում
Ուզում եմ տեսնել քեզ իմ երագում:

Քանզի երագս է միակ տեղն այն
Ուր քեզ կարող եմ տեսնել ու զգալ
Ու թուայ այնպէս կարծես թէ ոչինչ
Քեզ չի պատահել
Այլ դու պարգապէս ոչ թէ երագում
Այլ իրականում ինձ մօտ ես եկել:

ԻՆՉ Է ՍԵՐԸ

Սէրը ծագիկ է
Նուրբ թերթիկներով,
Բնութեան շնորհած
Պէս-պէս գոյներով.

Ու թէ որ հայուես
Դու կոշտ ձեռքերով.
Այն կը դալկանայ Ու սրտի
Խորում թախիծ կը մնայ:

ԿԵԱՆՔԻ ՅՈՒՇԵՐՈՎ

Ամէն ամէն ինչ փոխուում է կեանքում
Ոչինչ իր տեղը երբեք չի մնում
Սէրն էլ որ մոյմիսկ թուում է կայուն
Փոխուում դառնում է մէկ այլ զգացում
Կամ էլ մոռացում կեանքի ընթացում:

Յուշերն են միայն որ մեզ չեն լքում
Ապրում են երկար ու չեն ծերանում
Եւ ինչքան որ տարիքն առնում
Այնքան աւելի մեզ թանկ են թուում:

Ապրում են Երանայի մեծ մայր յուշերով
Գնում են անցեալ նրանց միջոցով
Եւ վերապրելով պահերը յուզիչ
Դառնում են մի պահ այն ինչ որ էին:

Եւ ինչքան որ մեծ տարիքն առնում
Այնքան յուշերով Երանայի են Երանում
Եւ այդ յուշերի ընդհանրացումով
Ապրած մեր կեանքի իմաստն հասկանում:

ԱՐՄԵՆՈՒԿԻ ԲՈՅԱՍԵԱՆ ՄԻԱՅՆ ՄԻ ԱՆՈՒՆ

Միայն մի անուն, սուկ մուրիական,
Շուրթերիմ վրայ յօղանցում է դեռ,
Ի՞նչ է սա արդեօք, երագ թէ տեսիլք
Թէ մի յայտնուրիւն, ինքս էլ չգիտեմ:

Գիտեմ միայն լաւ, որ թափառ կեանքում
Փնտրեցի ինչ-որ մի գեղեցիկ բան,
Որն աշխարհում մի երկիր է
Դրախտի չափ հաւասար:

Դա մեր փոքրիկ ոստանն է տաք,
Որ սնել է մայրաքար,
Գուրգուրել ու փայլալայել է
Իր գուսպ սիրով մայրական:

Չմնաղ ես դու հայրենի երկիր
Դու մեր իդանքի, երագանաճերի
Քաղցրիկ օրեւան,
Մի մեծ ու ուժեղ մագնիսի նման
Քաշում ես դէպ քեզ ամբողջ հայութեանն:

Հայութեան հայեացքի կեդրոնը դու ես
Յոյսերի ու երագանաճերի լուր կատարածուն,
Որքան էլ հեռու շինեմք քեզանից
Բայց միեւնոյնն է, սիրում ենք սիրում:

Դարուս բարքերու ներութեան
մէջ, ո՞ր քրիստոնեայ գրագէտը
կամ գիտունը պիտի խոնարհէր
գլուխը Աստուածաշունչ Մատեանին
վրայ եւ իր հոգեւոր ու մտքին
մէջ պիտի ներմուծէր Աստուծոյ
ոսկեբերան պատգամները:
Այն հոգեշարժ հաւատքը, գոր
ցոյց տուաւ Քրիստոս խաչին վրայ
բեւեռեալ, ոչ Հին Կտակարանի
Մարգարէները կրցան ներգգալ, ոչ
Նոր Կտակարանի Առաքելները,
ոչ Սուրբերը, ոչ մարտիրոսները,
ոչ հերոսները:

Մարդկային բոլոր գլուխներ
ըր, պարանոցային հակումով կը
խոնարհին ՈՍԿԻ ՀՈՐԹԻՆ առջեւ,
սատանային դրամանիշին ծարա
ւով:
Ժագ Ս. Յակոբեան չեմ ըսեր,
թէ իր կեանքով անմեղադրելի
ծնունդ մըն էր: Ան ալ մեղքեր
գործած է Նարեկացիին խոստովա
նութեամբ եւ մեղանշունով, բայց
իր բերեղացած հաւատքովը, յա
ջողած է ազատագրել հոգին մեղ
քից:
Շարք էջ 19

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄԻ ԸՆԿՐՈՒՄ

ԳԵՂՈՐԳ ՔԻՐՈՍԻՏԻՆԵԱՆ

Պատմութեամբ արձակի ազնու-
ճագոյն ժանրն է, որի մէջ խտաց-
ուած կեանքը ընթերցողին հմա-
յում է իր ճշմարտացիութեամբ ու
խորթութեամբ լինելու: Մէկ կամ
մի քանի կերպարներ քանդակու-
մ են իրենց ոգեղէն իւրայատու-
թեամբ եւ կեանքի ընդգրկման
պարզութեամբ, միեւնոյն ժամա-
նակ՝ ակնթարթային խտացմամբ:
Հեղինակը որսում է իրադարձու-
թիւնը եւ պարփակում գրութեան
նեղ շրջանակում: Դա բանաստեղ-
ծական եւ գեղանկարչական ներշն-
չանքի պահ է: Այս սպաւորութիւնն
իմ մէջ թարմացաւ մեր օրերի
անզուգական արձակագիր, արձա-
կագրութեան վարպետ Ստեփան
Ալաջաջեանի վերջերս լոյս տեսած
«Պատուածքներ» ժողովածուի գոր-
ծերն ուսումնասիրելիս: Դրանք ու-
սումնասիրելի եւ ի ցոյց դնելու
իրաւ արժանի պատմութեան են,
յատկապէս մեր օրերում, երբ իս-
կական, գեղարուեստական փայլուն
յատկանիշներով օժտուած, պատ-
կերային հենքի վրայ հիւսուած
պատուածքի հազուադէպ են առնչ-
ուում: Խոր ընդհանրացման եւ մեծ
ճշմարտութեան բացահայտումը պա-
հանջում է ոչ միայն մտքի ու
զգամունքի ծայրաստիճան լարում,
այլեւ պայծառ ու լուսաւոր երե-
ւակայութիւն եւ ենթագիտակցու-
թեան տիրապետման շնորհներ,
որոնցմով օժտուած է Ստեփան
Ալաջաջեանը: Նա ժամանակին
առանձնացաւ իր խոհականութեամբ,
համապարփակ մտածողութեամբ,
թեմատիկ ինքնատիպութեամբ,
առողջ ազգայնականութեամբ, գու-
նազգացողութեան շուրջութեամբ,
որ թերեւս յատուկ էր իբրեւ միջին
արեւելեան:

Գիրքը բացում է գրողի հայ-
րենասիրական ձօն-հասկներով: Յե-
տոյ գալիս են երկու տասնեակ
հրաշալի պատմութեանք՝ գրուած
դասական մտածողութեամբ ու ինք-
նատիպ ոճով: Դրանց մեծ մասը
տարբեր ժամանակներում լոյս են
տեսել Հայաստանեան մամուլի էջե-
րում: Հեղինակի վկայութեամբ՝
դրանք համարում են վերջնական
տարբերակներ «Բոլորը վերանայ-
ուած, մշակուած ու ենթարկուած
են փոփոխութիւններին: Դա վերա-
բերում է ե՛ւ տեղանունների, ե՛ւ
կերպարներին, եւ շարադրանքին»:

Հատորը թեմատիկ առումով
բազմաբնոյթ է: Սփիւռեցահայի ճա-
կատագիր («Կէտը», «Մայրիկի
Համար», «Կալենի Տղան», Մօր աչ-
քերը») Հայրենիքի վերակառու-
ցում («Բաճկոնը», «Մեր Քարե-
րը», «Գուրգուրանք») ինքնամո-
ռաց սիրոյ եւ հոգեբանական գանա-
զան դրսեւորումներ, մարդ ու բնու-
թիւն, աղէտ ու երջանկութիւն,
աշխատանք ու կեանք, եւ այլ գեղա-
գիտական վսեմ խորարդներ, որոնք
մշակուած են բարդ ու խոր ենթա-
տեքստերով, պայծառ երեւակայու-
թեանը յատուկ պատկերաւորու-
թեամբ, բանաստեղծական շնչով ու
թոխիքների վեհութեամբ: Բառի
եւ պատկերի իւրայատուկ, հեղի-
նակային վերաբերմունք ու խնամք
է զգացում՝ նիւթի, կերպարի,
բնութեան գոյների ու ստուերների
նկարագրութիւններում: Ուզում եմ
անդրադառնալ սովորական, պատմ-
ութեամբ ժանրում աւանդական, բայց
խիստ դրամատիկ մի թեմայի ալա-
ջաջեանական մշակումին, մի փոք-

րիկ պատմութեամբ՝ «Հացը» որ
պատերազմական դրուագի հոգե-
բանական խորք ու խորհրդաւո-
րութիւն ունի: Ռազմաճակատի
առաջին գիծ, լարուածութիւնը
բնական է: Հակադիր դիրքերը
մօտ են: «Երեքն էին, եւ խրամա-
տում մնացել էին երկուսը՝ սոված
ու ծարաւ, այն էլ՝ ուղիղ մի բոքոն
հացի դիմաց...»: Արիստն ու վա-
սիլները: Երրորդը հացը բերող
Կուլեան է, որը, հացը գինակիցնե-
րի ձեռքը հասցնելուն մնացել էր
երկու-երեք մեթր, զոհուած է: Լու-
սարձակը պեղում է տեղանքը, կլա-
նում հացը, «ուտում է հացը»: Եթէ
Արիստը մի փոքր բարձրանայ,
ձեռքը մեկնի հացին, անպայման
թշնամու գնդակը կորսայ նրան:
Սովը, հացը, գնդակը, կեանքն ու
մահը գիրկընդհառն են: «Երկու-
եանի ձեռքից ճիշդ այն պահին,
երբ նա խրամատով անցնում ու
գոռում էր.

- Արիստակէս, բռնիր...»

Ծաւալում են դրամատիկ
պատկերները, ներքին, հոգեբանա-
կան երկխօսութեան տեսքով, պա-
տումի խիստ ծուլատող ելեւէջնե-
րով: Դեռ երէկ Կուլեան ասում էր
Արիստին, որ դու քեզ չես ճանաչի
հայելու մէջ: Որտեղի՞ց հայելի
գտներ Արիստը եւ միթէ՞ դա
կարելու էր այդ պահին, այդ
իրավիճակում: Մագալկալած, ցեխի
մէջ կորած գինուորը մի գերակայ
մտածում ունէր, հրետանին գայ,
թշնամուն ետ մղի, փրկի հացն ու
կեանքը: «Սա լինելու եւ չլինելու
սահմանագիծն է»: Հրետանին որո-
տում է յանկարծ, եւ վաշտը շարժ-
ում է առաջ: «Արիստին թուաց,
թէ ռազմագծով մէկ վագում է՝
ձեռքին աւտոմայ եւ ծոցում բոքոն
բռնած մի գինուոր...»: Իրակա-
նում ինքը՝ Արիստն էր այդ գի-
նուորը: Մի խօսքով՝ առաջ են
նետուած, վագում վաշտը, բանակը
լոյսը, որոտը, հացը, սովը, հոգին,
սիրտը, գիւղը, հողը, վերջապէս
միշտ անհոգ թուացող լեռները...
Առաջինը գիւղ է մտնում Արիստը,
կրակելով մտնում է մի տուն, մի
սենեակ. «Ներսում, պատի տակ,
դէմ առ դէմ տեսաւ մի ահաւոր
աւտոմատաւոր, կրակելու եւ յօշո-
տելու պատրաստ: Սեւացած դէմ-
քով մի մարդ, ահաւոր միրուքով,
վայրենի հայեացքով: Մարդը չուել
էր ոտքերն ու սարսափից հեռում
էր: Այդ նա էր, թշնամին...
զգզուած, ահաւոր, դիւային... դէմ-
քին՝ քարացած ատելութիւն... մի
վարչելի էակ, մի հրէշ, մի
ճիւղ...»:

Եւ կրակեց Արիստը, փշրեց
ամէն ինչ... Հանդարտուեց, սպառ-
ուեց... Եւ չետոյ տեսաւ փշրուած
հայելին եւ հասկացաւ, որ «իրեն
դէմ առ դէմ կանգնած է եղել ինքը,
այսինքն՝ կրակել եւ սպանել էր իր
լքուած հուլիւնը. ժպտաց, խո-
նարհեց գլուխը: Ճիշտ էր ասել
Կուլեան՝ հայելու մէջ դու քեզ չես
ճանաչի...»:

Յետոյ Արիստը դրսում նստում
է արեւոտ պատի տակ, բոքոնը
հանում ծոցից, դնում լուսաւոր
խոտերի վրայ ու շնչում:

- Հիմա լոյսի հետ միասին
կ'ուտենք հացը:

Ես ընդհանրապէս որեւէ գործ
վերլուծելիս խուսափում եմ հեղի-
նակից մէջլեբերումներ անելուց: Բայց
այդ դէպքում անհնար էր: Քանի որ
Ալաջաջեանից սեղմ, դիպուկ, ընդ-

կուն ու պատկերաւոր անհնար էր
խօսել, նկարագրել, տեղ հասցնել
միտքը: «Հացը» չորս էջանոց
պատմութեամբ արուած, գործում,
արարում է մի մեծ, անընդգրկելի
մի աշխարհ, մի թեմա, որ ուրիշի
մօտ կարող է ձգուել ու վէպի
տարածք գրաւել: Այստեղ պատկե-
րը, բառը հասուն մրգի պէս ճաքոմ
են: Տիեզերական ընդգրկում ունեն
Ալաջաջեանի հոգեբանական ներ-
սուզումները: Մարդու եւ հերոսի,
կերպարի ներաշխարհը խորն է,
անյատակ եւ իր մէջ ամփոփած է իր
ժամանակի, իր դարի, իր հասա-
րակութեան մեծ ու ամբողջական
պատկերը՝ հակասութիւններով, հա-
կադրութիւններով, գեղագիտականի
բոլոր մակարդակները՝ լաւն ու
վատը, գեղեցիկն ու սղեղը, մարդ-
կայինն ու հակամարդկայինը, հե-
րոսականն ու հակահերոսականը,
սէրն ու ատելութիւնը, հասարա-
կական ու անհատական բարդ կա-
ռուցը: Մեծ է ընդհանրացման ու-
ժը, որ գեղեարուեստական ստեղ-
ծագործութեան մտածական մա-
կարկին ապահովում է կայուն-
նութիւն ու յարատեւութիւն, ժա-
մանակին դիմանալու յատկութեան:
Այս առումով՝ մի քանի տասնեակ
տարիներ առաջ երկնած սոյն
պատմութեանքն ու նովելները այ-
սօր եւ վաղն էլ ընթերցողներու եւ
կլանող հետաքրքրութեամբ, պար-
գեւելով ոչ միայն գեղարգիտական
հաճոյք, այլեւ սերունդներ դաստի-
արակելու մեծ լիցքեր ունեն:

Ստեփան Ալաջաջեանի պատմ-
ութեանքն ու նովելները իրօք գրաւիչ է եւ
ինքնաբոլոր: Աշխույժ ու կայտառ,
կենդանի հմայքով լեցուն ոճ ունի,
նրա բառն ու բանը ջրդեղուած են
արեւով, լոյսով, աշխարհի բոյրե-
րով: Նրա սողերի թախիծն էլ

արեւահամ է, ճառագայթող, թարմ
ու ապրեցնող: Կերպար ու տիպ,
հերոս ու հակահերոս կերտելու
իւրատիպ գոյները ասես հողից,
որդան կարմիրից են ծնուած: Նիւ-
թը շունչ ու հոգի է առնում: Էակը
մոտմոտենտանում է եւ դառնում
համամարդկային ճառագող մեծու-
թիւն: Գրողի դասական պատմելա-
ձեւը նոր ու թարմ օրնամենտներով
է յագեցած եւ թուրքի թափ ու
խոյանքով թեւաւորուած: Պատմ-
ութեանքն անհրաժեշտ սեղի ու ժամանա-
կի զգացողութիւնը պատմականու-
թեան հենք ու դաշուածք ունի:
Իւրաքանչիւր պատմութեամբ քու-
յալուցութեան, գիւտի հրճուանքի
եւ հանդիպում: «Մայրիկի Հա-
մար», «Մօր աչքերը», «Աթե-
նան», «Գնացին աշխարհը փրկե-
լու», «Անունը», «Մեր Քարերը»,
«Ձայներ» պատմութեանքն ունեն
նովելային անակնկալներով կերտ-
ուած հրաշալի դրուագներ, որոնք
ընթերցողին գերում են պիւր լար-
ութեամբ, հոգեբանական ան-
սովոր լուծումներով, կենաց ու
յաւերժութեան սահմանագծում կի-
զող կենսականութեամբ:

Ստեփան Ալաջաջեանի սոյն
պատմութեանքն ու նովելները տասնեա-
կը ազգային ու համամարդկային
գեղագիտական մտածողութեան եւ
զգացական թարմութեան, հաւատի
ու սիրոյ, մարդկայինը վեհացնելու
յատկանիշներով են օժտուած:
Դրանք ապրող եւ ապրեցնող գե-
ղարուեստական արժեքներ են, որոնց
համար կարելի է նոր էջ բանալ
հայկական կարճ արձակի՝ պատմ-
ութեամբ ու նովելի ժանրում: Հեղի-
նակի այս եւ միւս գեղարուեստա-
կան յղացումները ունեն ապագայի
միտում եւ դիմացել ու դիմանալու
են ժամանակի քննութեանը:

ՄԱՐԶԱՇԽԱՐԿԻ ԱՆՈՒԱՆԻ ԸՆԿՐՈՒՄ

ԱՐԵՏԻՍ ԲԱՅՐԱՄԵԱՆ
ԼՈՍ ԱՆՃԵԼՈՍ, 2005

Շնորհակալութեամբ ստա-
ցանք Աւետիս Բայրամեանի
«Մարգաշխարհի Անուանի Հայե-
րը», գիրքը, որ լոյս ընծայուած է
2005-ին, Լոս Անճելոս: 529 էջ,
1200 նկար եւ 1700 անուն պարու-
նակող՝ «Մասիս» շաբաթաթեր-
թիս սիւնակագիրներէն վահան
Բահարեանի խմբագրութեամբ
լոյս տեսած ներկայ հրատարա-
կութիւնը, իր տեսակին մէջ իւ-
րայատուկ է: Ան կեանքի կը կոչէ
անցեալ եւ ներկայ մարդական
աշխարհի անուանի՝ ներազգային
կամ համաշխարհային բարձր
վարկ վայելած կամ վայելող հա-
յագրի մարդիկները: Ան իր յար-
գանքի տուրք կը մատուցէ անոնց
բարձրորակ այլ յանդուգն իրա-
գործումներուն, մարդական բո-
լոր բնագաւառներէ ներս: Վեր-
ջապէս, ան դուրս կը բերէ գա-
նոնք մոռացութեան ճիրաններէն,
յանձնելու համար անմահութեան
պանթէոնին:



Շահեկան գիրք մը, ար-
դարեւ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Եթէ ձեր տրամադրութեան տակ ունիք
հայերէն գիրքեր,
եւ կը ցանկանաք զանոնք նուիրել Կայծ
Երիտասարդական Միութեան գրադարանին՝ ապա
անաքեցեք հետեւեալ հասցեով
G.Y.O. 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104

ՐԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԲԵՂՄՆԱԻՐ ԱՆՅԵԱԼ - ԼՈՒՍԱՇՈՂ ԱՊԱԳԱՅ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԷՋՆԵՐԷՆ ՔԱՂՆԵԾ ԵՆՈՎՔ ՊԱԼԻԿԵԱՆ

19րդ դարու կեսին սկսեալ, Թուրքիոյ մէջ հայ ժողովուրդին դրութիւնը հիմնովին յեղաշրջուած էր, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ չարափոխուած էր, Թուրք պետութեան դաժան վերաբերմունքին, կոտորածներուն ու հալածանքներուն հետեւանքով: Հայաբնակ նահանգներու մէջ, 19րդ դարու վաթսուական թուականներէն սկսեալ, կրթական եւ տնտեսական վերականգնումի բոլոր ձեռնարկները առյաւէտ քանդուիլ սկսած էին: Աղքատութիւնն ու թշուառութիւնը համատարած էր:

Արտասահման փոխադրուած էր մտաւորական սերունդը, իր նշանաւորագոյն առաջնորդներով: Մամուլ ու գրականութիւնը կը ծաղկէին՝ բայց մայր հողէն դուրս: Կուսակցական անվերջանալի հակամարտութեանց պատճառաւ, ամէն գողութիւնը վէճերը սկսաւ ունենալու, առաւելագոյն քաղաքական գետնի վրայ: Միասիրտ ու միաբան հայութիւն չկար. կային միայն հայերու խումբեր, որոնք աւելի կը դժուարացնէին լուծումներ գտնելու կազմակերպուած աշխատանքներուն:

Սակայն կային մտաւորականներ եւ նոյնիսկ յեղափոխականներ, որոնք կը մտածէին համազգային կազմակերպութիւն մը ստեղծելու անհրաժեշտութեան մասին:

Ուշագրաւ է Արփար Արփիարեանի (գրող եւ քաղաքական գործիչ) 1904 Յունուար 6ի նամակը, որ զրկած էր վենետիկէն, որուն մէջ կը գրէր. «Կը խորհէի թէ արդեօք աւելի օգտակար պիտի չըլլա՞ր հիմնել Ազգային Ընկերութիւն մը, նպատակ ունենալով հայոց տնտեսական եւ մտաւորական զարգացման նպատակով, առանց սակայն քաղաքական ու յեղափոխական ձեռնարկներու: Շատ մտածեցի, սակայն յանգեցայ այն եզրակացութեան՝ թէ այդպիսի ընկերութիւն մը շատ արգելքներու պիտի հանդիպի, որոնց գլուխը պիտի ըլլայ, անշուշտ, գոյութիւն ունեցող կուսակցութեան կողմէ ձեռնարկէ՞մ ամենասատիկ հալածանքը, որ մինչեւ մարդասպանութիւն պիտի կարենայ յառաջանալ»: Արփիարեան խորապէս համոզուած էր այդ պայմաններով իսկ ստեղծուելիք կազմակերպութեան մը անհրաժեշտութեան: «Կուշտը կը հասկնա՞նք անօթիին վիճակէն»: Երաշք մը պէտք էր:

Այդ հրաշքը իրականացաւ. քաղքենիներու խումբ մը, 1906 Ապրիլ 15ին, Չատուկայ սուրբ օրը, տասը հոգիով գահիրէի մէջ հիմնեցին Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, բացարձակապէս ապաքաղաքական, համազգային բարեսիրական կազմակերպութիւն մը, որուն կրնար անդամակցիլ ամէն հայ՝ առանց սեռի, կրօնքի եւ դաւանանքի կամ համոզումի խտրականութեան: Հ.Բ.Ը. Միութիւնը ինք երբեք խտրականութիւն չէ դրած այս կամ այն խմբակցութեան հանդէպ: Հաւատարիմ իր հիմնական սկզբունքին, ան կը հետապնդէ միայն ու միայն իր ազգաշէն նպատակները:

Հ.Բ.Ը. Միութեան ծնունդը մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ հայ երեք յարանուանու-

թիւններու կողմէ, որոնք անմիջապէս զրկեցին իրենց շնորհաւորական գրութիւնները, իրենց օրհնութիւնները եւ յաջողութեան մաղթանքները:

Վեհափառ Մ. Խրիմեան Հայերի, Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Վեհափառ Սահակ Բ. Խապայեան, Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկոյ,

Գերշ. Պօղոս-Պետրոս ԺԳ. Թերզեան, Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս-Պատրիարք Մեծի Տանն Կիլիկոյ,

Վերապատուելի Հայկազուն Եագուպեան, Հովուապետ Աւետարանական Համայնքի:

Ուշագրաւ է որ կուսակցութիւնները դժգոհութեամբ ընդունեցին (ինչպէս գուշակած էր Արփիարեան) այս համազգային միութեան հիմնումը, մտահոգուելով անոր անդամակցութեան եւ նիւթական բարգաւաճումի կարելիութիւններէն եւ անոր հզօրութենէն:

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան հիմնադիրներէն ոչ մէկը քաղաքական կազմակերպութեան մը անդամ չէր:

Նախագահ Պօղոս Նուպար Փաշա - ճարտարագէտ, տնտեսագէտ, հնարիչ-գիւտարար,

Երուանդ Աղաթօն Պէյ - գիւղատնտես, տնտեսագէտ, երկրագործ,

Տօքթ. Նազարէթ Տաղաւարեան - բժիշկ, գիտնական, բանասէր,

Մկրտիչ Մարակօսֆ Պէյ - ճարտարապետ, երկրաչափ,

Գրիգոր Եղիայեան - Օրէնսդրագէտ, փաստաբան, դիւանագէտ,

Մկրտիչ Անդրանիկեան - տնտեսագէտ, հաշուապահ, վարիչ, Կարապետ Պէյ Շիրիտեան - դիւանագէտ, հնագէտ,

Յովհաննէս Յակոբեան - դիւանագէտ, պետական բարձր պաշտօնեայ,

Առաքել Նուպար - էլեւմտագէտ, հաշուապահ, գանձապետ:

Ինչ կը տեսնենք, հիմնադիրները բոլորն ալ մասնագէտներ էին՝ տնտեսագէտ, գործարար, դիւանագէտ, գիտնական, բժիշկ, ճարտարապետ, գիւղատնտես, եւ այլն:

Անոնք բոլոր ալ ծանօթ էին եւրոպական երկիրներու պատմութեան ու զարգացման պայմաններուն եւ յստակօրէն գիտէին մեր ժողովուրդի գոյատեւման, տնտեսական զարգացման եւ բարելաման կարելիութիւնները եւ ցանկալի միջոցները:

Յատկանշական է որ հիմնադիրներու մէջ կը բացակայէին բանաստեղծներ, ուսուցիչներ, գրողներ, որոնք նկատելիօրէն կը գտնուէին ազգային, քաղաքական գործունէութիւններու մէջ, առանց սակայն ունենալու այդ գործին համար անհրաժեշտ դիւանագիտական գիտելիքները ու պատրաստուածութիւնը:

1908ին, երբ հռչակուեցաւ օսմանեան սահմանադրութիւնը, Տօքթ. Նազարէթ Տաղաւարեան հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն եւ մեկնեցաւ Պոլիս, որպէսզի կարենայ ազգային քաղաքական գործունէութեան նուիրուիլ: Ապագային իրեն միացան Նաեւ Ե. Աղաթօնը եւ Ա. Մկրտիչեանը, որոնք միասնաբար գործօն դեր ունեցան Սահմանադրական Ռամկավար կուսակցութեան հիմնումին մէջ: Շատ տրամաբար-

նական էր որ անոնք նախընթին նորաստեղծ միութիւնը, որ ոչ սոցիալիստ էր եւ ոչ ալ յեղափոխական, մեր միւս կուսակցութիւններուն նման:

Սահմանադրական Ռամկավարներու նպատակները, փիլիսոփայութիւնը շատ ալ տարբեր չէր Հ.Բ.Ը. Միութենէն: Բայց անոնք ունէին իրենց քաղաքական նպատակները՝ պահպանել հայուն քաղաքացիական իրաւունքները, պաշտպանել մայրենի հողը եւ խաղաղ միջոցներով ապահովել հայկական իշխանութիւնը:

Հ.Բ.Ը. Միութիւնը ըլլալով համազգային բարեսիրական կազմակերպութիւն մը, նպատակ ունէր գործել Թուրքիոյ սահմաններէն ներս գտնուող հայ բնակչութեան տնտեսական բարելաւումին ու բարգաւաճման համար: Նաեւ նպատակ ունէր ապահովելու այդ բնակչութեան հայրենաշինական, մշակութային եւ կրթական մարզերը:

Ն. Տաղաւարեան Հ.Բ.Ը.Մ.ի հիմնադիր անդամ էր: Ան շրջեցաւ Թուրքիոյ բոլոր հայաստան շրջանները եւ հիմնեց Հ.Բ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղեր: 1913ին, Տաղաւարեանին նուիրուած յօդուածը կ'ըսէ. «Ան խաղաղ զարգացման ռահվիրաներէն էր ու կը հաւատար որ կարելի պիտի ըլլայ հայապահպանումը եւ հայրենաշինութիւնը» Հ.Բ.Ը. Միութեան հետ գործակցաբար: Դժբախտաբար, այս խաղաղ զարգացման ռահվիրան, անձնագոհութեան հերոսը, նահատակուեցաւ Թուրք ցեղասպաններու ձեռքով: Ան եղաւ Հ.Բ.Ը. Միութեան առաջին նահատակներէն մէկը:

1908ին, երբ Տաղաւարեան հրաժարեցաւ Միութեան իր Ատենադպիրի պաշտօնէն, իր տեղ հրաւիրուեցաւ բանաստեղծ Վահան Մալէգեանը, որ 1909 Մայիս 23ի Ընդհանուր ժողովին ընտրուեցաւ Կեդրոնի անդամ եւ Ատենադպիր: Ան եղաւ Միութեան պատուիրակ, գործեց 1908էն մինչեւ 1947: Անոր նուիրեալ աշխատանքը եւ նպատակը Հ.Բ.Ը. Միութեան եղաւ անգնահատելի: Ան շրջեցաւ գաղութէ գաղութ, երկրէ երկիր եւ հիմնեց մասնաճիւղեր, կազմակերպեց, ներշնչեց ու իր հետ նուիրեալներու խումբ մը Հ.Բ.Ը. Միութիւնը դարձուցին հայկական ամենամեծ համազգային բարեսիրական կազմակերպութիւնը:

Հ.Բ.Ը. Միութիւնը ունեցաւ բազմաթիւ գործիչներ ու ղեկավարներ, ինչպէս Արշակ Զօպանեան, Վահան Թէքէեան, Հրաչ Երուանդ, Ռուբէն Հերեան եւ ուրիշներ, որոնք անսակարկ նուիրուածով ծառայութիւն մատուցին Հ.Բ.Ը. Միութեան:

Հ.Բ.Ը. Միութիւնը արհաւիրքի եւ թշուառութեան մատնուած հայ աստանդական ժողովուրդին համար ստեղծեց համազգային այնպիսի ոյժ մը՝ որուն շնորհիւ կարելի եղաւ ապահովել համերաշխութիւն՝ բարեգործութեան եւ ազգաշինութեան բարձրագոյն նպատակները ազգովին հետապնդելու եւ իրականացնելու նշանաբանով:

Առաջնորդուած ազգային գերագոյն շահերէն, Հ.Բ.Ը. Միութիւնը բարոյապէս եւ նիւթապէս օժանդակած է թէ՛ Արեւելեան եւ թէ՛ Արեւմտեան Հայաստանի շրջաններուն մէջ հերոսաբար պայքարող բոլոր կամաւորական շարժումներուն անխտիր: Համազգային այս մեծ միութեան շարքերուն մէջ եղած են Հնչակեաններ, Դաշնակցականներ եւ Ռամկավարներ, որոնք հասունութիւնը ունեցած են իրենց հատուածական շահերէն վեր դասել համազգային շահերը՝ ազգապահպանումի սիրոյն:

Հ.Բ.Ը. Միութիւնը համազգային ապաքաղաքական կազմակերպութիւն մըն է, բայց ոչ չէճոք. ունի իր ազգային յստակ ուղղութիւնը, եւ անոր միակ տէրը ժողովուրդն է, իր Առաքելական, Կաթողիկէ եւ Աւետարանական համայնքներով, որոնք կ'ընդգրկեն ամբողջութիւնը հայ ժողովուրդին: Ան չունի ոչ մէկ ծառայ, այլ կ'ընդունի միայն նուիրեալ, անսակարկ ու առանց ակնկալութեան ծառայութիւն:

Հ.Բ.Ը. Միութիւնը միշտ պատրաստակամ եղած է գործակցելու հայկական բոլոր կուսակցութիւններուն հետ՝ հայկերտումի, հայրենաշինութեան, եկեղեցական ու ազգային միասնականութիւն ապահովելու իտէյալով: Ան կը հաւատայ որ այս իտէյալը կարելի է իրականացնել, եթէ մեր քաղաքական կազմակերպութիւնները հայ ժողովուրդի գերագոյն շահերը նկատեն աւելի առաջնահերթ՝ քան իրենց կազմակերպութիւններուն:

Հ.Բ.Ը. Միութիւնը հիմնուեցաւ 100 տարիներ առաջ, մեր ազգին ու հայրենիքին վրայ խոժող չարաբաստիկ դժբախտութեանց դէմ դնելու համար: 100 տարիներ շարունակ մաքաւեցաւ իր միջոցներուն ներած չափով, ի նպաստ հայրենի հողին հաւատարիմ մնացող հայրենակիցներուն, ինչպէս նաեւ աշխարհի գանազան երկիրներուն մէջ ապաստան գտած ազգակիցներուն: Ուր որ ազգային խղճմտանքը խռովող կարիքը կայ, ուր որ ազգային գործ կատարելու հնարաւորութիւն կ'ընծայուի, Հ.Բ.Ը. Միութիւնը միշտ պատրաստ է հոն՝ խօսքէ աւելի գործով:

**ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ
ՈՒՂԻՂ ԵԹԵՐ ԾՕ**

Ամէն Կիրակի երեկոյեան
ժամը 11:00-ից 1:00
Կլէմտէյի 26-րդ կայանից

ԹՈՒՐԵՐՈՒՆ՝ ԹՈՒՐԲԻԱՆ ԹՐՔԱՑՆԵԼՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթնակուած էջ 13-էն

շատ աւելի ձայն եւ քաղաքական ազդեցութիւն ունի, քան լայնախոհ շրջանակը: Այս անհանդուրժող, յետադիմական, թապուներու ետին պահուած շրջանակը չկրցաւ ուրանալ 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերը, սակայն պատմութիւնը շրջելու աստիճանին հասած լրբութեամբ կը պնդէ, թէ հայկական ցեղասպանութիւն չէ եղած:

Միջազգային հանրային բացասական կարծիքը փոխելու միտումով, դէպքերէն միջոց մը վերջ, աղէտեալներուն անբաւարար՝ կորուստին մօտաւորապէս 30 տոկոսին համապատասխանող, հատուցումներ եղան: Հատուցումները վճարելու նպատակով հանրապետութեան նախագահի հովանաւորութեամբ յանձնախումբ կազմուեցաւ, որ երկու տարուայ ընթացքին դրամատուներէ եւ մեծ հաստատութիւններէ մօտաւորապէս 9 միլիոն լիւրա նուիրատուութիւն հաւաքեց: (48)

Հատուցում ստացողներէն գրաւոր հաւաստիք պահանջուեցաւ, թէ իրենց կորուստին ըման փոխարժէքը ստացած էին ու յառաջիկային հատուցում պահանջելու համար որեւէ տեղ դիմում պիտի չկատարէին: (49) Յանձնախումբը, ի միջի այլոց, 3 հազ վարժարանի 150-500 լիւրա եւ աղջկանց կարուճեւի վարժարանին ալ 2000 լիւրա հատուցում տուաւ: (50)

1946ին, Կիպրոսի մէջ թուրքերու եւ յոյներու միջեւ կացութիւնն ալ աւելի պրկուեցաւ: Թուրք կառավարութիւնը, առիթէն օգտուելով, Թուրքիա բնակող յունահայատակները երկրէն դուրս հանելու համար, 1930-ին Յունաստանի հետ ստո-

րագրուած յունահայատակներուն թուրքիոյ մէջ եւ թրքահայատակներուն ալ Յունաստանի մէջ աշխատելու իրաւունք տուող համաձայնութիւնը՝ «Իքսմէթ, Թիւարէթ վէ Սէյրիսեֆանին» կոչեալ համաձայնութիւնը 16 Մարտ 1964 թուականին միակողմանի կերպով ջնջեց: Ութը օր ետք, առեւտրական հրապարակը թրքացնելու միտումով, ինը յունահայատակ գործատէրերու հրահանգուեցաւ 15 օրուայ մէջ իրենց գործատէրիները փակել: Առաջին հերթին 150 յունահայատակ գործատէրեր երկրէն դուրս հանուեցան: Այդ թուականին Կ. Պոլսոյ Առեւտարականներու Սենեակին արձանագրուած 1000 յունահայատակ գործատէր կար: Կառավարութիւնը նախ արգիլեց որ այս մարդոց անշարժ կալուածները ծախուին, ապա անոնց դրամատուներու մէջի հաշիւները ասուցուց: Մինչեւ 1965ի առաջին կէսը, 12592 յունահայատակ երկրէն դուրս հանուեցաւ: Այս յունահայատակները թրքահայատակ յոյներու հետ տուան տեղ կազմած էին, որով մօտ 30 հազար յոյն թուրքիացիներ հեռացաւ: (51)

Այսօր, 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերէն 50 տարի ետք, թէեւ ցաւերը որոշ չափով մեղմացած են, սակայն վէրքը տակաւին չէ բուժուած: 6-7 Սեպտեմբերի այս բարբարոսական դէպքերուն համար թուրքիոյ կառավարութիւններէն ոչ մին ցարդ պաշտօնապէս ներողութիւն խնդրած է:

Թուրքիոյ օրէնքները, յատկապէս փոքրամասնութիւնները շահագրգռող օրէնքները, բաղդատմամբ Եւրոպական Միութեան երկիրներու օրէնքներուն, չափազանց նախնական են: Եւրոմիութեան հետ բանակցութիւններու սկսելու հա-

մար է, որ կարգ մը օրէնքներ բարեփոխութեան ենթարկուեցան, սակայն անոնք կը մնան թուրքի վրայ: Ոմանք բնաւ չփոխուեցան: Երկրին մէջ տակաւին խօսքի, կարծիք յայտնելու ազատութիւնը չկայ: Որեւէ հարցով պետութեան տեսակէտին հակառակ արտայայտուող անձ ինքզինք դատարանը կը գտնէ:

Կայսրութեան շրջանին օսմանեան վերնախաւը կ'ուզէր հաւատալ, թէ «օսմանցի» կոչուած ժողովուրդ մը կար: Այսօր ալ հանրապետական թուրքիոյ մէջ տիրապետող նոյն մտածելակերպն է, սա տարբերութեամբ որ փոխանակ «օսմանցի» բառին, կը գործածուի «թուրք բառը: Թուրքիոյ ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարը՝ Տենիզ Պալթալ, որ անցեալին նախարարաց խորհուրդի անդամ ալ եղած էր, 2005ի Նոյեմբերի 29ին, իր կուսակցական խմբակի ժողովին կ'ըսէ. «Թուրքիոյ հանրապետութեան մէջ միայն մէկ ազգ կայ եւ ատիկա ալ թուրք ազգն է»:

Թուրքիոյ Հանրապետութեան ղեկավարութիւնը տակաւին չէ կրցած իւրացնել այն իրողութիւնը, թէ թուրքիա միայն թուրքերուն երկիրը չէ: Հոն, թուրքերու կողքին կան

չէչէններ, ալեւիններ, լազեր, չերքէզներ, ասորիներ, պոչնակներ, արաբներ, քսան միլիոն քիւրտեր, 1915ին մահմետականացած, առեւանգուով մահմետականացուած կամ մահմետականներէ որդեգրուած հայերու շառաւիղը (մէկ միլիոն, կամ աւելի) եւ Լօզանի Դաշնագրով պաշտօնապէս փոքրամասնութիւն նկատուող, հայեր, յոյներ, հրեաներ: Այս բազմազգ իրողութիւնը առանց նկատի առնելու նման յայտարարութիւն կատարել նեղմտութիւն է, ազգայնամոլութիւն է:

Բոլոր անոնք, որոնք իրենց մայրենի լեզուն սորվելու առիթն ու կարելիութիւնը չեն ունեցած, որով ստիպողաբար թրքերէն կը խօսին, թուրք նկատել կարելի չէ: Բոլոր անոնք, որոնք մահմետական են ու թուրքին հետ իրենց կապը միայն ու միայն կրօնակից ըլլալու հանգամանքն է, անոնք ալ թուրք համարել կարելի չէ:

Օսմանեան Կայսրութեան փլուզման պատճառներէն մին թուրք վերնախաւին ազգայնամոլութիւնն էր: Այսօր, հանրապետական թուրքիոյ ղեկավարութիւնն ալ նման ընթացք որդեգրած է:

(Շաբաթնակելի 4 եւ վերջ)

- 42. «Իսթանպուլտա, Տիյարպաքրտա Ագալըրբէն», էջ 21
- 43. «6-7 էլիլի Օլայլարը - Ֆոթոկրաֆիլար - Պելկէլէր...», էջ IX եւ «Թոփուլմալ Թարիհ», էջ 39
- 44. «Իսթանպուլտա, Տիյարպաքրտա Ագալըրբէն», էջ 16 եւ 20
- 45. 6-7 էլիլի Օլայլարը», էջ 39
- 46. Նոյն, էջ 35 եւ 36
- 47. «Իսթանպուլտա, Տիյարպաքրտա Ագալըրբէն», էջ 21
- 48. «6-7 էլիլի Օլայլարը», էջ 41, 42
- 49. Նոյն, էջ 43
- 50. Նոյն, էջ 45, 46
- 51. «Հաքըրլիտրում...», էջ 115, 116



WAHIB'S MIDDLE EAST RESTAURANT
"Where the East Meets the West"

MEDITERRANEAN - LEBANESE FOOD

BANQUET HALL

CATERING FOR ALL OCCASIONS

FAMILY ENTERTAINMENT

EVERY FRIDAY & SATURDAY NIGHT INTERNATIONAL & ARABIC SHOW



ENJOY THE FOOD ALONG WITH THE LIVE MUSIC

CALL FOR RESERVATIONS
TEL 626-281-1006 626-587-1048
FAX 626-281-3641

910 E. MAIN ALHAMBRA, CA



BELLY DANCING

NAZO, VARTAN, AMIR & SINGER MUHAMMAD

ՄԵՆ ՄՏԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

Շարունակում է 6-Էջ

նին, Ալ. Մարգարեանին և շատ ուրիշներին:

Իմ այն հարցին, թե՛ այդ որտեղի՞ց գիտե՞ք, որ ժամանակակից արևելահայ գրական լեզուն երկբարբառներ չունի, նա պատասխանեց.

— Մենք չենք սովորել...

— Բայց չէ՞ որ խաչատուր Աբովեանից, Ստեփանոս Նազարեանից, Միքայել Նալբանդեանից սկսած մինչև Յովհաննէս Թումանյան, Նիկոլ Աղբալեան, Լևոն Շանթ, Աւետիս Ահարոնեան, Ստեփան Զօրեան ու Աւետիք Իսահակեան, Նժդեհն ու Շահումեանը իրենց գրական արևելահայերէնում ունեն բոլոր երկբարբառները — և այսօր էլ արևելահայ լեզուով գրող կոստան Զարեանն ու Յակոբ Կարապետեանը, պարսկահայ գրողներ Միրզաբեանը, Վարանդը, Դևր, Գարօնէն, Անդ. Մարեանը կիրառում են բոլոր երկբարբառները, — նա պատասխանեց.

— Նրանք սովետահայ գրողներ չեն:

— Բայց չէ՞ որ այդ երկբարբառները եղել են ու կան արևելահայ ժամանակակից գրական լեզուով գրողների ստեղծագործութիւններում:

— Չենք սովորել: Մեր դասագրքերում չկան:

Ճիշտ էր ասում: Ազնիւ ու անկեղծ:

Տասնեակ դպրոցներում հարիւրաւոր աշակերտների ենք հարցրել, թե՛ ի՞նչ է երկբարբառը, քանի՞ երկբարբառ, այսինքն՝ երկ-ձայն, երկձայնաւոր գիտեն, պատասխան չենք ստացել: Երևի երեք սերունդ անգիտացաւ նախա-սովետական աշխարհագրի մեր ուղղագրութիւնը, նրա տարրողականութիւնը և երաժշտականութիւնը՝ անգիտանալով երկբարբառները:

— Այդ ինչպէ՞ս է, որ հնդերոպական ընտանիքին պատկանող բոլոր լեզուները երկբարբառներ ունեն, իսկ ժամանակակից արևելահայ գրական լեզուն, որ նոյնպէս պատկանում է հնդերոպական ընտանիքին, չունի:

— Չեմ կարողանում պատասխանել, մեղադրեալ չեմ փնտռում, իմ ուժերից վեր է...

էլի անկեղծ էր ու ազնիւ:

Միայն 1986թ. նոյն Հայաստանի Սովետական Հանրապետության 12-րդ հատորի էջ 242, սիւնակ 3, Ուղղագրութիւն բառի շարադրանքում Ս. Գյուլբուրգովեանն յայտարարեց, որ «1922-40 թթ. ՀՍՍՀ-ում (և ՍՍՀՄ-ի ամբողջ տարածքում) հատուկ որոշմամբ... հայերենից հանվում են է, օ, ւ տառերը... և եա, իւ երկհնչիւնները գրվում են յա, յու տառակապակցութիւններով»:

Մուսլ որոշում: Որովհետեւ եա, իա երկու ձայնաւորներ են մի հնչոյթով, իսկ յա, յու մի բաղաձայն, մի ձայնաւոր:

Երեք տա՞ռ հանել հայոց այբուբենից, երեքն էլ երկբարբառներ կազմողներ. է, օ, ւ... ձայնաւորներ:

Դա վերաբերում է 1922-ի Մարտի 4-ի դեկրետին, իսկ դեկրետը որոշում է, այլ հրամանագիր է, կտրուկ և պարտադրական: Դա ռազմապետական Սովետական Հայաստանի դեկրետն էր, երբ որպէս սոցիալիստական հանրապետութիւն 15 ամսական էր, իսկ այսօրուայ մեր անկախ հան-

րապետութիւնը 15 տարեկան է: Եւ այդ դեկրետով խզում առաջացաւ նախասովետական արևելահայ գրական լեզուի ուղղագրութեան և սովետական շրջանի արևելահայ գրական լեզուի ուղղագրութեան միջև:

Արևելահայ գրական մեր սքանչելի լեզուի ուղղագրութիւնը բաժանուեց 1922-ի դեկրետով:

1922-ի բարեփոխութեամբ՝ Յես երգում էլի որորոցային յերգ.

Վորովհետեւ մերս էր այն երգում ամեն օր

Մարտի 8-ը կանանց օրն է:

1940-ին մասնակի բարեփոխութեամբ (սրբագրութեամբ)՝

Ես երգում էի մեկ օրորոցային երգ.

Որովհետեւ մերս էր այն երգում ամեն օր

Մարտի 8-ը կանանց օրն է:

Արևմտահայ գրական լեզուի ուղղագրութիւնը, որ միացեալ նոյն աշխարհաբար ուղղագրութիւնն էր արևելահայերէն գրականի հետ, պահպանեց աշխարհաբարը: Խօսքը արևելահայերէն երկփեղկուած ուղղագրութեան մասին է:

Ճիշտ էր դիրքաւորուել Հրանտ Պետրոսեանը: Պէտք էր մեղադրեալներ որոնել-գտնել: Այդ դեկրետը Լենինի ծրագրի մի մասն էր, այն ծրագրի, ուր ասում էր. «Կուլտուրական յեղափոխութիւնը սկսվում է բանվոր դասակարգի կողմից իշխանութիւնը նուաճելուց յետոյ» (տես ՀՄՀ Հ VI, էջ 7): Մշակույթի յեղափոխութիւն, ուղղագրութեան փոփոխութիւն:

Կուլտուրական յեղափոխութիւն, ռազմական կոմունիզմ, պրոլետարական դիկտատուրա... Հնի կործանում, նորի կերտում...

Եւ դա չպէտք է կապել որեւէ մէկի անուն հետ, ոչ Մանուկ Աբեղեանի, որ կողմնակից էր բարեփոխութեան, բայց ոչ այս ձևի, և ոչ էլ Պօղոս Մակինցեանի, որ լատինական տառերը շալակած եկաւ Հայաստան՝ իբրև Համենիօֆի էսպերանտոն բերելու:

Դա ժամանակի, նոր հասարակարգի բերած սարսափի ու փոխուող վարչակարգի պարտադրանքն էր:

Այդ ուղղագրութիւնը պիտի կոչել սովետական ուղղագրութիւն. եթէ ամէն ինչ կոչում էր սովետական գրականութիւն, սովետական ճարտարապետութիւն, սովետական բժշկութիւն, սովետական գրող, սովետական երաժիշտ, ապա ինչո՞ւ ուղղագրութիւնը չկոչել...: Ոչ մի սովետական ուղղագրութիւնը սովետական ուղղագրութիւնը:

Սովետականը մեզ քաղաքներ ու գործարաններ բերեց, ջրանցքներ ու փապուղիներ, գիտութիւն և համալսարաններ, օպերա ու թատրոններ, մի խօսքով մի պետականութեան մէջ ի մի բերուած ունեցուածք տուեց, և տուեց նաև այս շատ սրբագրելի ուղղագրութիւնը և կոչեց նոր, իսկ նախասովետականը՝ հին...

Ուղղագրութիւնները չեն հնանում, դրանք գիր են և յաւերժական են, բայց բարեփոխութիւններն էլ բացառուած չեն:

Ժամանակն է պահանջում, որ «երաժշտական ձայներին նմանուող և մեր ձայնաւորների թուին պատկանող» երկբարբառները վերականգնելով՝ չհեռանանք հնդերոպական լեզուների ընտանիքից: Դրանց օգնութեամբ շատ աւելի լաւ ու շուտ կը տիրապետենք

«ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ»Ի ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակում է 7-Էջ

աղբիւր մըն ալ հապճեպ կերպով, շատ անխնամ, հրապարակ ելած էր Ստեփան Ստեփանեանցի կողմէ «Հայ Եկեղեցին Ստալինեան Բռնատիրութեան Օրօք» անունով, որ կարեւոր եւ յաւելեալ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր, երբեմն չլսուած եւ բոլորովին գաղտնի մանրամասնութիւններով, միշտ արխիւալին աղբիւրները նշելով:

Տրամադրութեանս տակ կար նաև 300-ի մօտ պատճենները այլազան նամակներու, կոնդակներու, հաղորդագրութեանց, ատենագրութեանց եւ մանր մուկեր դէպքերու, զորս յատուկ կարգադրութեամբ Գարեգին Արքեպ. Ներսիսեան, ներկայիս Գարեգին Բ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Երեւանէն պատրաստել տուած էր Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անունան Մատենադարանին մէջ և ուղարկեց գործիս պատրաստութեան համար: Կար նաև Ֆելիքս Գորլիի «Հայ Եկեղեցին Սովետական Դրութեան Ներքեւ» անվերջն առանձնատիպը, ինչպէս նաև Դերենիկ Եպիսկոպոսի «Յերկիր Հայրենի» արժէքաւոր հատորը, որոնք կարեւոր մասամբ օժանդակեցին յաւելեալ նիւթեր եւ բացատրութիւններ հայթայթելով:

Խորէն Ա. Մուրատբեգեան կաթողիկոսի օրով, երբ ամէն ինչ ի Հայաստան եւ ի Մայր Աթոռ մուսլ էր, անյուս եւ կործանարար, երբ հայ եկեղեցիներ Երեւանի մէջ կը բռնազրաւուէին, Ս. էջմիածնի կալուածները կը գրաւուէին, հոգեւորականներ կը հալածուէին ու կ'ստորուէին, սուրբ հայրապետը, որուն երկու հարագատ Մուրատբեգեան եղբայրները՝ Սերգէյ եւ Լևոն բռնամահ եղան իր իսկ, բռնամահ նահատակութեանն առաջ, կաթողիկոսը կը մտածէր Հայ Եկեղեցոյ բարեկարգութեան մասին ու գործնական քայլեր կ'առնէր Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին հետ միասին, ՉեկոՒՅՈՒՄ կոչուած երկար ծրագիրը մշակելով որպէս հիմնանիւթ, կ'ուղարկէր գայն Երուսաղէմի լուսամիտ եւ հմուտ Թորգոմ Գուշակ-

եան պատրիարքին առ ի քննութիւն, որ իր կարգին կը յղէր գայն Անթիլիաս եւ Կ. Պոլիս, ինչպէս նաև արտասահմանի թեմերուն առ ի տեղեկութիւն: Գուշակեան, ի պատիւ իրեն ըսած եմ արդէն, եղաւ միակը իր ժամանակի առաջնորդող դէմքերէն, որ լրջօրէն եւ քննադատական ոգիով, եպիսկոպոսական ժողովէ մը աւելի ձեռներեցութեամբ ուսումնասիրեց «Չեկուցում»ը եւ լայն ու լրիւ խմբագրականներով անդրադարձաւ իւրաքանչիւր ինդրին «Սիոն» ամսագրի յաջորդական թիւերուն մէջ: Իմ կարգին ես ալ գանոնք հետեւողական կերպով վերլուծեցի իմ հայեցակէտովս:

Եթէ Մայր Աթոռ Ս. էջմիածին կը կարծէինք թէ լուռ կը մնար, ահա Հայ Եկեղեցոյ բարեկարգութեան գծով, Հայերէն Աստուածաշունչի թարգմանութեան 1500 ամեակի հռչակումով եւ այլ կարեւոր առիթներով, կը բարձրացնէր իր ձայնը կորովի եւ անվախ կերպով: Արտասահմանը անշուշտ Երուսաղէմով եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեամբ իր պարտքը լաւագոյնս կը կատարէր Մայր Աթոռի նուաղեալ ձայնը աւելի լսելի դարձնելու համար, անոր նախամեծար հեղինակութիւնը միշտ յարգելով բանիւ եւ գործով, մինչև Գէորգ Զ կաթողիկոսի ընտրութիւնը եւ օծումը ի ներկայութեան եւ ձեռամբ մեծ հոգեւորական Տ.Տ. Գարեգին Ա. Յովսէփեանց Կիլիկիոյ կաթողիկոսին: Մայր Աթոռ Գէորգ Զ ամենայն հայոց կաթողիկոսով, Անթիլիաս Գարեգին Ա կաթողիկոսով, Երուսաղէմ Թորգոմ, Մեսրոպ եւ Կիւրեղ պատրիարքներով, եւ Կ. Պոլիս խաչատուրեան Գարեգին պատրիարքով, կ'ապահովէին Հայ Եկեղեցոյ գոյութիւնն ու ամբողջութիւնը Խորհրդային Հայաստանի աննպաստ պատուարներուն դիմաց: Ահա հոս է որ կը յանգի «Ազգապատում»ի երկրորդ հատորը, որմէ ետք պիտի պայծառանար Հայ Եկեղեցին լուսամիտ դէմքովն ու իմաստուն եւ երկարատեւ առաջնորդութեամբը Տ.Տ. Վազգէն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Եւրոպական լեզուներին:

Դա ազգի շահերն են պահանջում, անկախ պետականութեան շահերը — մէկ ազգ, մէկ մշակույթ — մէկ գրականութեամբ հոգեւոր կապեր ունենալն է կարեւորագոյնը. նոյնանման, մէկ ուղղագրութիւնը մշակույթի մեծ ուժ է:

Պետական լեզու հռչակուած հայերէնը պէտք է ունենայ մէկ ընդհանուր, համահայկական ուղ-

ղագրութիւն, բոլորի համար, բոլոր ժամանակների համար, և դրան ընդառաջ պէտք է գնան ամէնից առաջ և ամէնից շուտ հայրենի մտաւորականները, կրթական հաստատութիւնները, ամէն տեսակի հրատարակչութիւնների ու հրապարակումների ղեկավարները, հնդերոպական լեզուով Եւրոպային միանալ ցանկացողները:

Ո՞ւր էք, հայ լեզուաբաններ:

«ՆՈՐ ՄԵՐՈՒՆԴ»
ՇԵՌՈՒՄՏԱՏԵՍԻԼԻ ՅԱՅՏԱԳԻՐԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑԸ
CHARTER CABLE 26-ՐԴ ԿԱՅԱՆ
(ԿԼԵՆՏԵՅԼ, ՊՈՐՊԵԼԵ, ԼԱ ԲՐԵՍԵՆՅԱ)
ԳԻՆԳՉԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՍԸ 10:00-11:00

Http://www.massisweekly.com

Ի ՍԿԶԲԱՆԷ ՕՐՇՆՈՒԱԾ Է ԲԱՐԻՆ

Շարունակում է ը 8-էն

խօսքը իրօք, որ քան կը պատշաճի Տօքթորներ Նագարէթ եւ Անի Տարագճեան ամուսին: Երեք առիթներով անոնք իրենց շքեղ բնակարանի դռները լայն բանալով կազմակերպած են հրաշալի երեկոյթներ, որոնք 19րդ դարու պալատական փարթամ հիւրասիրութիւնները կը յիշեցնեն, որպէսզի օգտակար ըլլան Լարքին ու Լարքի ծրագիրներուն:

Այս անգամ կրկին ընդունելութիւնը կազմակերպուած էր «Դիլիջան»ի երկրորդ համերգաշրջանին համար: Հրաւիրուած էր երաժշտասէրներու ստուար խումբ մը, որ կլէնտէլի «կապուտակ, լուսավառ եւ ժպտուն» համալսարանները վայելելէ ետք, սրտերուն քնարական թրթիռը արթնցած, հրաւիրուեցաւ ունկնդրելու «Դիլիջան»ի բարձրակարգ երաժիշտներուն ընտիր մատուցումները: Արուեստը մշակուած մտքերու համար, մտքի գարգացման հետ, գեղագիտական հաճոյքի աղբիւր է, եւ ոչ թէ միայն գուարճութեան առիթ: Արուեստը թէ՛ արհեստ է, թէ՛ մասնագիտութիւն:

Դիլիջանի վարիչ Մարմնի նախագահ, Տօքթ. Նագարէթ Տարագճեանի բարի գալուստի ջերմ ու հակիրճ խօսքէն ետք, բեմ հրաւիրուեցաւ Դիլիջանի գեղարուեստական ղեկավար, արդէն բոլորիս ծանօթ եւ սիրուած արուեստագէտ՝ Չութակահար Մովսէս Պօղոսեանը, որ բացատրութիւններ տուաւ «Դիլիջան»ի յառաջիկայ տարուան համերգաշարի մասին: Արուեստագէտը ներկայացուց երկրորդ համերգաշրջանի յայտագիրը նշելով ծրագրի բազմաժանր ըլլալը, կատարուելիք գործերու ընտրողական բնոյթը, համերգաշարի նպատակը, որ կը ձգտի ներկայացնել ժամանակակից հայ հեղինակներու գործերը միջազգային գլուխ գործոցներու շարքին, բարձրագոյն կարգի հայ կամ ոչ-հայ արուեստագէտներու կատարումներով: Յառաջիկայ տարուան ծրագրին մէջ շատ ուրախալի էր տեսնել, ի շարս այլ հայ արուեստագէտներու, հայգագի երկու մեծեր՝ ալթահար Քիմ Քաշաշեանի, եւ Չութակահարուհի Անի Գավաֆեանի անունները: Ակնկառուց կը սպասենք լսելու աւագ եւ միջին սերունդի հայ հեղինակներու գործերը, հայ մենակատարներու աւելի ընդլայնուած ցանկով մը: Պօղոսեան երախտագիտական խօսքեր ուղղեց Տօքթ. Տարագճեանին եւ վաչէ Պարսումեանին իրենց նեցուկին համար:

Ապա ներկաները ականջալուր եղան մի քանի կարճ երրեակներու՝ Խաչատուրեանէն, Մանսուրեանէն, Սթրավինսքիէն, որոնք մատուցուեցան բարձր ճաշակով:

Փրոֆ. Օշին Քէշիշեան, իր սովորական հաղորդական մէջբերումներով շարունակեց յայտագիրը, պարզելով երեկոյի միտք բանին, որ էր նիւթական նեցուկը յաջորդ համերգաշրջանին համար: Նիւթականի անհրաժեշտութիւնը որեւէ գործի մէջ անոր յաջողութեան գրաւականն է: Խանդավառուած իր ստեղծած անկեղծ եւ մտերիմ մթնոլորտէն, ներկաներ մեծ ոգեւորութեամբ արձագանգեցին «տամատա»յի հրաւերին. «Ձեզուն աւելին հողերուն տակ պայթեցուցնելու» ղ, եւ «յորդեցան ցորեաններն աղածրի» (մատղայ): Հիւրասրահը շէնցաւ յառաջիկայ տարուան գորավիզ կանգնելու խոստումներով եւ գոյացաւ պատկառելի գումար՝ շուրջ \$40,000:

Երեկոյթի պաշտօնական բաժինը փակեց վաչէ Պարսումեանը, որ իր կարճ խօսքին մէջ ամփոփեց Դիլիջանի ներկայացուցած կարեւորութիւնը հայ գաղութին ու անոր դիմագծի բարենպաստ երանգաւորման համար. ան երախտագիտական խօսքեր բաշխեց հոն գտնուող երաժիշտներու՝ Տիկ. Արտեմիա Պետրոսին, Տիկ. Անգինէ Մուրատեանին, Տիկ. Վիքի Բարեանին, Պրն. Հրանդ Աղպապեանին, գանոնք կոչելով ուսուցիչները, որոնք երաժշտական ասպարէզէն ներս Լոս Անճելըսի գաղութին մէջ տարած են կարեւորագոյն աշխատանք, եւ բարձրագոյնը գնահատեց անոնց ներկայութիւնը եւ նեցուկը Լարքի տարած աշխատանքին:

Ներկաները ապա հրաւիրուեցան ճոխ հիւրասիրութեան: Հոգեպէս հարստանալէ ու բաւարարուելէ ետք, ներկաներու քիմքեր ալ գոհացան Շահան Տէր-Օհաննէսեանի պատրաստած ճոխ, ընտիր ու համադամ խորտիկներով: Ակնահաճոյ սեղանին վրայի տեսակաւոր պնակներէն բաւարարուեցան երաժշտութեան ազդեցութեամբ կրկին սրուած ստամոքսները:

Կոչականները ուշ գիշերին գոհունակ սրտերով բաժնուեցան: Հոփանաւորները իրենց գումարները վստահեցան Լարքին հաւատքով, եւ ակնկառուց սպասելով յառաջիկայ տարուան Դիլիջանի գեղեցիկ համերգներուն:

ԲԱՆԱՍՏԵՐԾ ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Շարունակում է ը 14-էն

քին կապանքներէն:

Իրաւամբ ըսուած է, թէ երգը բնութեան լեզուն է, հոգիին գերագոյն արտայայտութիւնը, տիեզերքի ձայնը, անհունին բարբառը եւ Աստուծոյ կանչը:

Ժագ Յակոբեան բառահարուստ եւ բառակերտիչ քերթող մըն է, իր գեղագիտական եւ գերգագայուն իր գրական երկերով:

Իր հաւատքին, մտքին ու հոգիին շնորհները կը ցոլան գրութիւններուն մէջ ճաճանչագեղ հրապոյցով, ըլլան քերթուած ու արձակ գրութիւն:

Լեզուն հիասքանչ, ոճը իւրայատուկ, բառերու տողանցքը երաժշտական, մտածումները պատկերալից եւ ամէն ինչ իր ինքնութեանէն բխած:

Քերթողական արուեստին հմտութիւնը տիրական, որ վաւերական կը դարձնէ իր մտային արտադրութիւնները:

Կը հաւատայ անմահութեան գաղափարին, բնագանցական ճշմարտութիւններու, բարոյական օրէնքներու եւ Տիեզերակալ Աստուծոյ Գոյութեան, որպէս երկրի ու երկնքի Արարիչ:

Այս անհերքելի հաւատքով անած ու ջահաւորած է իր մտաշխարհը եւ հոգեւոր կենսաբան:

Աշխատած է, որ Աստուծոյ շնորհած թանկագին ժամանակէն բոլորով մը պարապութեան մէջ չկորսուի:

Իր հոգիին անհուն տարածքներուն վրայ կը տեսնես միայն առաքինութեան ծաղկաստաններ: Փոքր հողաշերտ մը պարապ չէ թողած, որ մեղքը երեւայ իր փուշերով:

Իր գագացումները տաք ու հաղորդական են, իր խոհերը եւ համոզումները գրաւիչ, իր ընտանեկան եւ ընկերային յարաբերու-

թիւնները վստահելի: Առեւտրական աշխարհի մէջ արհամարհեց շահաբեր պատեհութիւնները, որով կրնար իր համեստ տան՝ դղեակի մը շքեղութիւնը տալ, եթէ ինքն ալ հետամուտ ըլլար, անիրաւ շահերու մէջ հերոսանալու:

Ես կոչեմ եմ իր բարեպաշտութիւնը ընդոծին, համաժողովուրդ իր հոգիին հետ, ուր կը գահակալէ Աստուած եւ Հայրական գորովալից յորդորներով ուղղութիւն կու տայ իր կենսաքին:

Իր բոլոր քերթուածներուն մէջ կ'իշխէ նորին գեղեցկութիւնը, ամէն գաղափար ու պատկեր իրն է, իր ինքնութեանէն բացալայտուած, հայերէն լեզուի գոհար բառերով:

Ան հագուագիւտ բարեկամ մըն է ինծի, Աստուծոյ ընտրեալ ձեռակերտը, իր բանաւոր արարածը, իր շնորհագարդ հոգիովը, իր նմանութեամբ:

Ինչ որ կը խօսի ու կը գրէ երկնային արտայայտութիւններ են, աւետարանաշունչ եւ հայրենաշունչ: Ոչ մէկ բառ անձնասիրական եւ ետական, որ իր բարոյականը ստուերոտէ:

Ինծի գարմանալի կը թուի, թէ արհեստով դեղագործ այս բանաստեղծը, որ շուկայի ապականած ետեղեղին մէջ, ի՞նչպէս յաջողած է անարատ եւ անառիկ պահել իր հաւատքին բերդը մեղքին ներխուժումէն:

Այսօր Աստուծոյ գոյութիւնը ժխտող եւ մեղքին չարագործութիւնները ծափահարող անբարիշտները՝ աստղային թիւ կը կազմեն:

Ժագ Ս. Յակոբեան անկախ մտածող մըն է, կը պատկանի Աստուծոյ հոգեւոր Հօտին եւ մարդկային հասարակութեան:

Աստուած իր յաւիտենական Հայրն է եւ Գողգոթայի Անկեղծ Դատապարտեալը իր անգուգակալ փրկիչը:

ՅԱԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ.Մ.Մ.ի լաւագոյն կիսապաշտպաններէն ՊԱՐԳԵԻ ՇԸՆԻՏԸՄԵԱՆԻ մահուան տխուր առթիւ Հ.Մ.Մ.ի վարչութիւնը իր խորագգաց ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալի ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year) * \$50,00 for USA * \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada. * \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----
Address: -----
City: ----- State:----- Zip Code:-----
Country: -----
Tel :----- Fax :-----

Ձեր Ծանուցումները վստահեցէք «Մասիս» շաբաթաթերթին

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
Սահակ Թուրքեանի
«ԱՐԵՒԸ ԼԵՈՒՆ
ԵՏԻՆ»
Հայրենական
Օրագիրը

Ստանալու համար
դիմել հեղինակիմ՝
Հեռ. (818) 563-6174

կամ հետեւեալ
գրախանութները
Կլէմտէյի մէջ
Ապրիլ՝ (818) 213-4112
Պերմ՝ (818) 244-3830
Սարդարապատ՝
(818) 500-0790

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ■ ARMENIAN GENERAL BENEVOLENT UNION



Բեղմնաւոր Անցեալ. Լուսաշող Ապագայ:
Proud Past, Exciting Future.



AGBU PASADENA HIGH SCHOOL

Affiliated with AGBU Manoogian-Demirdjian School

REGISTRATIONS FOR 2006-2007 IN PROGRESS

- High School Prep grade (8th grade equivalent)
 - Ninth grade
 - Tenth grade
 - Eleventh grade
- First graduating senior class in June, 2008

AGBU High School in Pasadena will provide...

- A challenging college preparatory program in a safe, caring and supportive environment
- Honors and Advanced Placement classes for accelerated students
- Qualified and experienced faculty dedicated to student learning
- Instruction in Armenian language, history and culture
- Small class sizes and low teacher to student ratio
- Professional guidance and counseling
- Affordable tuition fees

Call (818) 883-5379, (626) 794-0363, or (818) 883-2428 for immediate assistance

2495 E. Mountain Avenue, Pasadena, CA 91107

(Corner of Altadena and Mountain)

www.agbuphs.org

AGBU CENTENNIAL SPONSOR



6131 E. Telegraph Rd. • Commerce, CA 90040 • 323.721.2100 • 714.879.2100 • commercecasino.com